

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet ja Siilinjärven kunnan paikalliset linjaukset 2025

Sisältö

1. Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma	3
1.1 Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet.....	3
1.2 Paikallinen opetussuunnitelma ja sen kehittäminen.....	4
1.3 Paikallisen opetussuunnitelman laatiminen ja keskeiset ratkaisut.....	7
2. Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet	8
2.1 Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet	9
2.2 Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua.....	13
2.3 Arvoperusta	14
2.4 Oppimiskäsitys.....	16
2.5 Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa	18
2.6 Paikallisesti päätettävät asiat.....	24
3. Esiopetuksen toimintakulttuuri	25
3.1 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet.....	25
3.2 Oppimisympäristöt esiopetuksessa	31
3.3 Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa	32
3.4 Paikallisesti päätettävät asiat	36
4. Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet	36
4.1 Monipuoliset työtavat.....	36
4.2 Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena	39
4.3 Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet.....	42
Ilmaisun monet muodot	43
Kielten rikas maailma.....	45
Minä ja meidän yhteisömme.....	46
Tutkin ja toimin ympäristössäni	48
Kasvan ja kehityn	50
4.4 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä	52
Erilaiset kieli- ja kulttuuritaustat esiopetuksessa	52
Kaksikielinen esiopetus	53
4.5 Paikallisesti päätettävät asiat	55
5. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki	55
5.1 Lapsen oikeus oppimisen ja esiopetuksen osallistumisen tukena	56
5.1.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet	56
5.1.2 Tuen jatkumo varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen.....	58
5.2 Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt.....	58
5.3 Lapsikohtaiset tukitoimet ja niiden järjestäminen.....	61

5.3.1 Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointi.....	63
5.3.2 Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma.....	64
5.3.3 Tukea koskeva päätös.....	65
5.4 Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen liittyvä yhteistyö	66
5.4.1 Huoltajan ja lapsen kanssa tehtävä yhteistyö	66
5.4.2 Moniammatillinen ja monialainen yhteistyö	67
5.5 Esiopetuksen poikkeava järjestäminen lapsen tuen tarpeesta tai terveydentilasta johtuvasta syystä.....	70
5.5.1. Pidennetty ja varhennettu oppivelvollisuus.....	70
5.5.2 Sairaalaopetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu	72
5.5.3 Muut opetuspalvelut.....	73
5.5.5 Perusopetuksen aloituksen myöhentäminen	74
5.6 Paikallisesti päätettävät asiat.....	75
6. Opiskeluhoito	76
6.1 Paikallisesti päätettävät asiat ja opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma...	76
7. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva esiopetus.....	80
7.1 Paikallisesti päätettävät asiat.....	81

1. Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma

1.1 Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on perusopetuslain mukainen Opetushallituksen antama-valtakunnallinen määräys¹, jonka mukaan paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma laaditaan ja esiopetus toteutetaan. Opetussuunnitelman perusteiden laatimista ohjaavat erityisesti perusopetuslaki ja -asetus sekä esiopetuksen tavoitteita määrittävä valtioneuvoston asetus².

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tehtävänä on edistää laadukkaan ja yhtenäisen esiopetuksen yhdenvertaista toteutumista koko maassa. Uudistuksen valmistelun lähtökohtana ovat lasten kasvuympäristön ja esiopetuksen toimintaympäristön muutosten tuomat haasteet tällä hetkellä ja tulevaisuudessa. Perusteita on valmisteltu laajassa yhteistyössä hyödyntäen uusimpien tutkimus- ja kehittämistyön tuloksia.

Opetussuunnitelman perusteet on päätös esiopetuksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä, huoltajien ja esiopetuksen henkilöstön yhteistyöstä sekä oppilashuollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan oppilashuollon tavoitteista³. Esiopetus on opetuksen ja kasvatuksen kokonaisuus, jossa eri osa-alueiden tavoitteet liittyvät yhteen ja muodostavat toimintakulttuurin perustan. Tämän vuoksi esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet sisältää esiopetuksen tavoitteita koskevien määräysten lisäksi niiden ymmärtämistä avaavaa tekstiä.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet sisältävät viittauksia lainsäädäntöön. Viittausten tarkoituksena on selventää perustetekstin yhteyttä lainsäädännölliseen perustaan. Esiopetusta ohjaavista säädöksistä poiketen tässä perusteasiakirjassa käytetään oppilaasta esiopetukseen paremmin soveltuvana sanaa lapsi ja oppimisen ja koulunkäynnin tuesta nimitystä oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki. Perusopetuslain mukaisesta käsitteestä oppilashuolto käytetään perusteissa opiskelija- ja oppilashuoltolain mukaista ilmaisuja opiskeluhuolto.

¹ Perusopetuslaki (628/1998) 14 § 2 mom. ja Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta (422/2012) 13§

² Valtioneuvoston asetus (422/2012)

³ Perusopetuslaki 14 § 2 mom. (477/2003)

1.2 Paikallinen opetussuunnitelma ja sen kehittäminen

Opetuksen järjestäjällä on vastuu paikallisen esiopetuksen opetussuunnitelman laadinnasta ja kehittämisestä⁴. **Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään esiopetuksen kasvatus- ja opetustyön, oppilashuollon, huoltajien ja esiopetuksen yhteistyön sekä esiopetuksen muun toiminnan järjestämisestä ja toteuttamisesta esiopetuksen kansallisten perusteiden pohjalta.** Opetussuunnitelma laaditaan siten, että se määrittelee, ohjaa ja tukee esiopetuksen järjestämistä kaikissa esiopetuksen toimipaikoissa tai yksiköissä. Opetuksen järjestäjä ottaa huomioon paikalliset erityispiirteet, lasten tarpeet sekä esiopetusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset opetussuunnitelmaa laatiessaan.

Opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon myös muut paikalliset suunnitelmat, kuten:

- mahdollinen varhaiskasvatuksen suunnitelma
- perusopetukseen valmistavan opetuksen suunnitelma
- perusopetuksen opetussuunnitelma
- mahdollinen perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma
- lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma⁵
- yhdenvertaisuuslain mukainen yhdenvertaisuussuunnitelma⁶
- tasa-arvolain mukainen tasa-arvosuunnitelma⁷
- mahdollinen kestävän kehityksen tai kulttuurikasvatuksen suunnitelma sekä muut opetuksen järjestäjän tekemät koulutusta, lapsia ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset.

Opetuksen järjestäjä hyväksyy opetussuunnitelman erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa esiopetusta var-ten⁸. Paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma voidaan laatia kaikille opetuksen järjestäjän esiopetuksen yksiköille tai toimipaikoille yhteisenä tai siten, että suunnitelma sisältää opetuksen järjestäjän yhteisiä sekä yksikkö- tai toimipaikkakohtaisia osia sen mukaan kuin opetuksen järjestäjä päättää. Opetuksen järjestäjät voivat myös sopia järjestäjärajat ylittävästä yhteistyöstä opetussuunnitelmaa laadittaessa, sitä arvioitaessa ja kehitettäessä. Lisäksi opetuksen järjestäjän tulee laatia esiopetuksen opetussuunnitelmaan perustuva vuosittainen suunnitelma (myöhemmin lukuvuosisuunnitelma) ja tiedottaa huoltajille ennalta siinä päätetyistä keskeisistä asioista⁹. Suunnitelmassa tarkennetaan, miten paikallista opetussuunnitelmaa kussakin esiopetuksen toimipaikassa kyseisen lukuvuoden aikana toteutetaan.

Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että esiopetuksen henkilöstö sekä huoltajat voivat osallistua opetussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen. Myös lasten näkemyksiä

⁴ Perusopetuslaki (628/1998) 15 § 1 mom.

⁵ Lastensuojelulaki (417/2007) 12 §; Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 12 §

⁶ Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 6 §

⁷ Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) ja sen muutos (1329/2014)

⁸ Perusopetuslaki 15 § 1 mom. (628/1998)

⁹ Perusopetusasetus 9 § (852/1998)

kuullaan ja hyödynnetään kehittämisessä¹⁰. Huoltajien ja lasten kannalta mielekkäisiin osallistumis- ja vaikuttamistapoihin kiinnitetään erityistä huomiota. Perusopetuslaki velvoittaa laatimaan esiopetuksen opetussuunnitelman yhteistyössä hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa?¹¹. Lasten eheän oppimisen polun turvaamiseksi on tärkeää, että muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstö saa mahdollisuuden tutustua ja osallistua esiopetuksen opetussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen.

Esiopetuksessa olevalla lapsella on perusopetuslain turvaama oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta jokaisena esiopetuksen työpäivänä sekä heidän tarpeidensa mukaista oppimisen ja esiopetuksen tukea¹². Tämän oikeuden turvaamiseksi jokainen esiopetuksessa olevan lapsen kanssa työskentelevä noudattaa opetuksen järjestäjän vahvistamaa opetussuunnitelmaa ja muita toimintaa ohjaavia normeja. Myös lapsen oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen kuuluvaa lapsikohtainen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma laaditaan luvun 5 mukaisesti.

Opetuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida antamaansa esiopetusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Arvioinnin tarkoitus on esiopetuksen laadun kehittäminen ja lasten oppimisen edellytysten parantaminen¹³. Paikallisen opetussuunnitelman ja sitä tarkentavan lukuvuosisuunnitelman toteuttamisen seuranta ja arviointi on osa arviointitehtävää ja siihen perustuvaa kehittämistä. Opetuksen järjestäjän ja esiopetuksen yksiköiden tai toimipaikkojen tuottaman tiedon lisäksi esiopetuksen arvioinnissa voidaan hyödyntää kansallisten arviointien ja kehittämishankkeiden tuloksia. Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa edistää avointa ja rakentavaa itsearviointia.

Muutokset opetussuunnitelman perusteissa edellyttävät vastaavien muutosten tekemistä paikalliseen opetussuunnitelmaan ja viemistä käytäntöön. Opetuksen järjestäjä voi tarkistaa opetussuunnitelmaansa ja parantaa sen laatua ja toimivuutta myös paikallisista tarpeista lähtien ja kehittämistyön tuloksia hyödyntäen.

¹⁰ Perusopetuslaki 47a (1267/2013); YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989

¹¹ Perusopetuslaki 15 § 2 mom. (477/2003)

¹² Perusopetuslaki 30 § 1 mom. (642/2010)

¹³ Perusopetuslaki 21 § 1 ja 2 mom. (1296/2013)

Siilinjärven kunnan esiopetuksen opetussuunnitelma pohjautuu Opetushallituksen Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteasiakirjalle. Paikallinen suunnitelma on laadittu vuonna 2020 yhteistyössä varhaiskasvatuksen henkilöstön ja huoltajien kanssa ja se päivitettiin vuonna 2025 esiopetuksen tuen uudistamisen yhteydessä. Siilinjärven kunnan esiopetuksen opetussuunnitelma laaditaan ja hyväksytään suomen kielellä sivistyslautakunnassa. Siilinjärven kunnan esiopetussuunnitelmassa on samassa asiakirjassa näkyvissä valtakunnalliset opetussuunnitelman perusteet ja Siilinjärven kunnan linjaukset. Kunnan linjaukset ovat omalla Siilinjärven logolla varustetulla sivulla.

Siilinjärven esiopetuksen opetussuunnitelma on laadittu yhteisenä kaikkien esiopetusta antavien toimintayksiköiden työtä ohjaavana suunnitelmana. Perusopetusasetuksen mukainen esiopetuksen opetussuunnitelmaa tarkentava vuosittainen suunnitelma laaditaan esiopetusyksikössä esiopetuksen lukuvuosisuunnitelmana kunkin lukuvuoden 30.9. mennessä. Yksiköt huolehtivat esiopetuksen opetussuunnitelman ja lukuvuosisuunnitelmansa tiedottamisesta huoltajille.

Esiopetussuunnitelmassa on otettu huomioon paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma, perusopetuksen opetussuunnitelma sekä lapsia, nuoria ja lapsiperheitä koskevat muut paikalliset suunnitelmat; esimerkiksi kunnan hyvinvointisuunnitelma. Esiopetussuunnitelma ja muut suunnitelmat ovat nähtävillä kunnan [www-sivuilla](#).

Kunnallista esiopetussuunnitelmaa päivittää tarpeen mukaan EsVa – työryhmä (Esiopetuksen – ja varhaiskasvatuksen suunnittelutyöryhmä). Jokaisessa yksikössä laaditaan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma. Päiväkodin johtaja vastaa siitä, että yksikkökohtainen osio yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmasta laaditaan yhteistyössä henkilöstön, huoltajien ja lasten kanssa. Suunnitelma päivitetään kolmen vuoden välein. Vuosittaisia tarkennuksia ja kehittämistoimenpiteitä kirjataan esiopetuksen lukuvuosisuunnitelmiin. Yhdenvertaisuus ja tasa-arvosuunnitelmien tulee sisältää nykytilanteen kartoitus ja sen pohjalta laaditut tavoitteet ja toimenpiteet sekä niiden seuranta ja arviointi. Esiopetussuunnitelmaa, sen toteutumista sekä esiopetuksen laatua ja vaikuttavuutta arvioidaan Valssin tuottaman arviointimateriaalin sekä asiakaskyselyjen avulla. Esiopetuksen kehittämiseksi osallistutaan myös muihin ulkopuolisiin arviointeihin sekä hyödynnetään kansallisia ja kansainvälisiä arviointituloksia.

1.3 Paikallisen opetussuunnitelman laatiminen ja keskeiset ratkaisut

Paikallinen opetussuunnitelma ja sitä tarkentava toimintasuunnitelma¹⁴ laaditaan opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla tässä luvussa kuvattuja tavoitteita ja periaatteita noudattaen. Opetuksen järjestäjä voi päättää opetussuunnitelmaan sisältyvien päätösten delegoinnista esiopetuksen toimipaikoille ja antaa siihen liittyvät ohjeet. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellään kunkin pääluvun lopussa, mitä paikallisessa opetussuunnitelmassa tulee kyseisen luvun osalta päättää ja kuvata.

Paikallista opetussuunnitelmaa valmisteltaessa opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa,

- millä kielillä annettavaa opetusta varten opetussuunnitelma laaditaan ja hyväksytään
- laaditaanko paikallinen opetussuunnitelma esiopetuksen toimipaikkojen yhteisenä, kokonaan tai osin toimipaikkakohtaisena, seudullisena tai käytetäänkö muuta ratkaisua
- millaista opetussuunnitelman rakennetta, asioiden käsittelyjärjestystä ja julkaisutapaa käytetään
- miten esiopetuksen henkilöstö, lapset ja huoltajat osallistuvat opetussuunnitelman laatimiseen, arviointiin ja kehittämiseen
- miten opetussuunnitelman laatimiseen liittyvä yhteistyö varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja sosiaali- ja terveystoimen asiantuntijoiden sekä muiden tarvittavien yhteistyökumppaneiden kanssa toteutetaan
- miten paikalliset erityispiirteet, esiopetuksen erilaiset järjestämisen tavat, kehittämisen tavoitteet sekä lapsia koskevat suunnitelmat otetaan opetussuunnitelmaa valmisteltaessa huomioon
- laaditaanko tasa-arvolain sekä yhdenvertaisuuslain mukaiset suunnitelmat osana opetussuunnitelmaa vai erillisinä^{15 16}
- miten opetussuunnitelmasta ja sitä tarkentavasta toimintavuosisuunnitelmasta tiedotetaan huoltajille ja sidosryhmille
- miten opetussuunnitelma laaditaan, miten sen toteutumista arvioidaan ja miten sitä kehitetään.
- laaditaanko tasa-arvolain sekä yhdenvertaisuuslain mukaiset suunnitelmat osana opetussuunnitelmaa vai erillisinä.

¹⁴ Perusopetusasetus (852/1998) 9 §

¹⁵ Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) ja sen muutos (1329/2014)

¹⁶ Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 6 §

2. Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

Esiopetus on tärkeä ajanjakso lapsen elämässä. **Esiopetus suunnitellaan ja toteutetaan siten, että lapsilla on mahdollisuus innostua, kokeilla ja oppia uutta. Leikkiesään ja toimiessaan erilaisissa oppimisympäristöissä** lapset laajentavat osaamistaan eri tiedon- ja taidonaloilla. Esiopetuksessa lapsilla on tilaisuuksia **monipuoliseen vuorovaikutukseen ja sosiaalisten taitojensa vahvistamiseen**. Tavoitteena on, että lapset oppivat arvostamaan ihmisten yhdenvertaisuutta ja omaa ainutlaatuisuuttaan.

Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. **Toimintaa suunnitellaan lapsilähtöisesti ja sen tehtävä on vahvistaa lapsen myönteistä minäkuva ja käsitystä itsestään oppijana.** Esiopetusta kehitetään ja järjestetään inklusion periaatteiden mukaisesti. Periaatteisiin kuuluu kaikkia lapsia koskevat yhtäläiset oikeudet, tasa-arvoisuus, yhdenvertaisuus, syrjimättömyys, moninaisuuden arvostaminen sekä sosiaalinen osallisuus ja yhteisöllisyys. Inklusiivisuus on käsitteenä laaja ja se tulee nähdä kaikkia lapsia koskevana ja esiopetuksen järjestämiseen liittyvänä periaatteena, arvona ja kokonaisvaltaisena tapana ajatella. Esiopetuksella on suuri merkitys lasten kasvun ja oppimisen tuen tarpeiden varhaisessa havaitsemisessa, tuen antamisessa ja samalla vaikeuksien ehkäisemisessä. Lapsella on oikeus oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen.

2.1 Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet perustuvat Suomen perustuslakiin, perusopetuslakiin ja -asetukseen ja sen nojalla annettuun valtioneuvoston asetukseen, oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin sekä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin. Päiväkodissa tai perhepäiväkodissa järjestettävän esiopetuksen osalta sovelletaan lisäksi varhaiskasvatustalakiä ja sen nojalla annettua valtioneuvoston asetusta. Jos lapsi osallistuu esiopetuksen lisäksi esiopetusta täydentävään varhaiskasvatukseen, ohjaa varhaiskasvatuksen järjestämistä varhaiskasvatustalaki.

Esiopetusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä on otettava huomioon lapsen etu. Opetuksen järjestämisessä on otettava huomioon myös velvoitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut. Tällaisia ovat muun muassa yhdenvertaisuuslaki, tasa-arvolaki, Euroopan ihmisoikeuksien sopimus ja YK:n lapsen oikeuksien sopimus, YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista, YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista 2007 sekä YK:n kestävän kehityksen tavoitteet. Esiopetukseen sovelletaan myös hallintolakiä ja lakiä viranomaisen toiminnan julkisuudesta.

Suomen perustuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville lapsille oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna esiopetusta. **Huoltajan on huolehdittava siitä, että lapsi osallistuu esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan.** Esiopetusta voidaan järjestää päiväkodeissa ja kouluissa. Esiopetukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada esiopetusta täydentävää varhaiskasvatusta. Opetuksen järjestäjän päätöksellä lapsi voi osallistua esiopetukseen perusopetuksen aloituksesta edeltävänä vuonna, mikäli lapselle on psykologisten ja tarvittaessa lääketieteellisten selvitysten perusteella tehty päätös perusopetuksen aloituksesta vuotta säädettyä aiemmin. Perusopetuksen aloituksen myöhentämisestä sekä muusta esiopetuksen poikkeavasta järjestämisestä määrätään luvussa 5.5.

Esiopetuksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetusta voidaan antaa muulla kuin edellä mainituilla perusopetuslain mukaisilla opetuskielillä, jos se ei vaaranna lasten mahdollisuuksia seurata opetusta. Tästä määrätään tarkemmin luvussa Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet – Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia kysymyksiä.

Perusopetuslain mukaan esiopetuksen tavoitteena on osaltaan tukea lasten kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. Laissa säädetään, että esiopetuksen tavoitteena on osana varhaiskasvatusta parantaa lasten oppimisedellytyksiä. Esiopetuksella on

myös sivistystehtävä ja tasa-arvoisuuden edistämisen tehtävä ja opetuksen tulee turvata riittävä yhdenvertaisuus koko maassa. Opetuksen ja kasvatuksen tarkemmista tavoitteista säädetään valtioneuvoston asetuksessa.

Esiopetus kestää yleensä yhden lukuvuoden, ja sitä annetaan vähintään 700 tuntia. Pidennetyn oppivelvollisuuden (voimassa 31.7.2026 saakka) päätöksen saaneiden lasten esiopetuksen toteuttamisen vaihtoehdot kuvataan luvussa 5.5.1.a. Varhennetun oppivelvollisuuden (voimassa 1.8.2026 alkaen) päätöksen saaneiden lasten esiopetuksen toteuttamisen vaihtoehdot kuvataan luvussa 5.5.1.b. Esiopetusta järjestettäessä otetaan huomioon, että opetukseen osallistuvilla lapsilla on oikeus osallistua myös esiopetusta täydentävään varhaiskasvatukseen.

Esiopetusta ja täydentävää varhaiskasvatusta järjestetään ja kehitetään inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Kun lapsi tarvitsee kehitykseensä, oppimiseensa ja hyvinvointiinsa tukea esiopetusta täydentävässä varhaiskasvatuksessa noudatetaan varhaiskasvatuksen osalta tällöin varhaiskasvatustilaa ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteita.

Esiopetus toteutetaan esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaisesti. **Koko esiopetuksen henkilöstö on vastuussa siitä, että esiopetusta toteutetaan suunnitelmallisesti. Esiopetuksessa otetaan huomioon lasten kielelliset, kulttuuriset ja katsomukselliset taustat. Lasten mielipiteitä kuunnellaan ja heidän identiteettiänsä kehittymistä tuetaan.**

Esiopetusta koskeva lainsäädäntö korostaa **huoltajien osallisuutta**. Huoltajilla on oikeus saada tietoa esiopetuksen tavoitteista ja toiminnasta jo ennen esiopetukseen ilmoittautumista sekä lapsensa esiopetuspäivästä esiopetuksen aikana. Huoltajien mielipiteitä ja tietoja kuullaan sekä heidän antamaansa palautetta hyödynnetään esiopetuksen kehittämisessä.

Esiopetus, opetuksessa käytettävät oppimateriaalit ja välineet sekä tarvittava opiskelu- ja huolto ovat maksuttomia. Lapsille on tarjottava jokaisena esiopetuspäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty, täysipainoinen, maksuton ateria, ja ruokailutilanteen on oltava ohjattu.

Esiopetukseen osallistuvalla lapsella on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön. Turvallisuus otetaan huomioon oppimisympäristöissä ja kaikessa esiopetuksen toiminnassa. **Lasten kokeman turvallisuuden perustana ovat keskinäiseen kunnioitukseen ja huolenpitoon perustuva toimintakulttuuri ja esiopetukseen soveltuvat oppimisympäristöt. Lapsia ohjataan yksilöinä ja ryhmänä ottamaan vastuuta omasta käyttäytymisestään ja siitä, että ryhmässä ei kiusata, syrjitä tai aiheuteta vaaraa muille.** Turvallisuuteen liittyviä tehtäviä käsitellään tarkemmin luvuissa 3 ja 6. Opetuksen järjestämisessä otetaan lisäksi huomioon työsuojeluun liittyvät säännökset, henkilötietoja koskevat säännökset sekä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä ohjaavat määräykset. **Esiopetuksessa käytetään tarvittaessa perusopetuslain mukaisia kasvatustilaisuuksia ja kurinpidollisia keinoja esiopetukseen soveltuvalla tavalla.** Opetuksen järjestäjä huolehtii lain edellyttämän suunnitelman laatimisesta joko erillisenä tai osana paikallista opetussuunnitelmaa.

Kunta tai esiopetuksen järjestämiseen luvan saanut muu opetuksen järjestäjä voi hankkia esiopetuspalvelut julkiselta tai yksityiseltä palveluiden tuottajalta. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään esiopetusta koskevien säädösten, järjestämisluvan sekä näiden opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

Esiopetuksen järjestäminen

Siilinjärveläisen esiopetuksen järjestämisestä vastaa sivistyslautakunta ja käytännön toimenpanosta varhaiskasvatuspalvelut.

Esiopetusta tarjotaan sivistyslautakunnan päätöksen mukaisesti vähintään 700 tuntia lukuvuodessa. Esiopetus noudattaa pääsääntöisesti koulujen loma- ja työskentelyaikoja. Esiopetukseen osallistuvilla lapsilla on mahdollisuus käyttää lisäksi täydentävää varhaiskasvatuspalvelua.

Esiopetukseen ilmoittaudutaan sähköisesti. Ilmoittautumisajankohta ilmoitetaan vuosittain kunnan www-sivuilla ja huoltajille sähköisesti lähetyillä tiedotteilla.

Lapsen esiopetuspaikka määräytyy pääsääntöisesti lapsen tulevan koulun mukaan, sillä tavoitteena on, että lapsi tutustuu jo esiopetuksessa tuleviin koulukavereihinsa. Esiopetusta tarjotaan kaikissa päiväkodeissa. Siilinjärvellä esiopetusta tarjoavat myös kunnan palvelusetelituottajaksi hyväksymät yksityiset palveluntuottajat. Yksityisen tuottamaa esiopetusta valvotaan samoilla periaatteilla kuin yksityistä varhaiskasvatus-takin.

Esiopetushenkilöstön ammatillista osaamista ja kehittymistä tuetaan ja edistetään täydennyskoulutuksella.

6-vuotiaiden perusopetukseen valmistavan opetuksen järjestäminen sekä opetuksen tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Siilinjärvellä 6-vuotiaiden perusopetukseen valmistava opetus järjestetään päiväkotien esiopetusryhmissä. Opetuksessa noudatetaan Siilinjärven esiopetuksen opetussuunnitelmaa sekä Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteita 2025.

Valmistavan opetuksen järjestämisessä noudatetaan Siilinjärven perusopetuksen valmistavan opetuksen järjestämistä koskevia periaatteita. Valmistavaan opetukseen osallistuvat lapset saavat opetusta viisi tuntia päivässä esiopetuksen työpäivinä esiopetusryhmissä. Valmistavaa opetusta järjestetään Siilinjärvellä lapsille, joiden suomen kielen taito jää alkeiskielitaidon tasolle.

Valmistavassa opetuksessa voivat esimerkiksi olla Suomessa asuvat lapset, jotka eivät ole aiemmin olleet varhaiskasvatuksessa, kansainvälisen adoption kautta tulleet lapset

tai suomalaiset paluumuuttajaperheiden lapset. Juuri maahan muuttaneet lapset otetaan suoraan valmistavaan opetukseen. Yli vuoden varhaiskasvatuksessa olleiden lasten suomen kielitaidon tason kartoittaa varhaiskasvatuksen opettaja. Kielenkartoitusmenetelmänä käytetään havainnointia. Tarvittaessa henkilökunta voi olla yhteydessä varhaiskasvatuksen erityisopettajaan. Valmistavaan opetukseen osallistumisesta soviin yhtäessä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuksen palveluohjaus tekee päätöksen valmistavaan opetukseen ottamisesta.

Perusopetuslaissa säädetään maahanmuuttajille järjestettävästä perusopetukseen valmistavasta opetuksesta (Perusopetuslaki 628/1998).

Maahanmuuttajille järjestettävän perusopetukseen valmistavan opetuksen tavoitteena on antaa oppilaalle tarvittavat valmiudet suomen tai ruotsin kielessä ja tarpeelliset muut valmiudet esiopetukseen tai perusopetukseen siirtymistä varten sekä edistää oppilaiden tasapainoista kehitystä ja kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Opetuksen tavoitteena on lisäksi tukea ja edistää oppilaiden oman äidinkielen hallintaa ja oman kulttuurin tuntemusta. Opetuksen tavoitteet on tarkemmin määriteltävä valmistavan opetuksen oppilaan omassa opinto-ohjelmassa. Tavoitteiden määrittelyn lähtökohtana ovat oppilaan suomen tai ruotsin kielen taito sekä oppilaan aikaisempi koulunkäyntihistoria.

Perusopetukseen valmistavaa opetusta annetaan 6–10-vuotiaille vähintään 900 tuntia ja tätä vanhemmille vähintään 1000 tuntia. Opetukseen osallistuvalla on oikeus siirtyä perusopetukseen tai esiopetukseen jo ennen edellä todettujen tuntimäärien täyttymistä, jos hän pystyy seuraamaan perusopetusta tai esiopetusta. Perusopetuslain mukaan opetukseen osallistuvalla on työpäivinä oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta sekä riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Valmistavan opetuksen aikana oppilaita integroidaan esi- tai perusopetukseen, oppilaan ikätasoa vastaaviin suomen- tai ruotsinkielisiin opetusryhmiin oman opinto-ohjelman mukaan oppilaan omassa opinto-ohjelmassa määritellyllä tavalla. Integroinnin tavoitteena on edistää kotoutumista, opiskeluvalmiuksien ja suomen tai ruotsin kielen taidon kehittymistä sekä laaja-alaisen osaamisen ja eri oppiaineiden sisältöjen omaksumista. (Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteet 2015)

2.2 Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua

On tärkeää, että varhaiskasvatus, siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lasten kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin kannalta **johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden**. Laadukkaan kokonaisuuden lähtökohtana on, että opettajat sekä muu henkilöstö tuntevat oppimisen polun eri vaiheet, niiden keskeiset tavoitteet, ominaispiirteet ja käytännöt. **Lasten kasvun tukemisen ja oppimisen sujuvuuden vuoksi siirtymävaiheet suunnitellaan ja niitä arvioidaan yhdessä luvussa 3.3 kuvattulla tavalla.** Opetus- ja muu henkilöstö tekevät huoltajien kanssa yhteistyötä lasten oppimisen polun kaikissa vaiheissa. Tavoitteena on, että kunkin lapsen oppimisen polku varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen jatkuu joustavasti lapsen tarpeista lähtevänä. Tämän varmistamisessa **henkilöstön yhteistyön ja osaamisen suunnitelmallisella johtamisella esiopetuksen toimipaikoissa ja opetuksen järjestäjän tasolla on tärkeä merkitys.**

Valtioneuvoston asetuksen¹⁷ mukaan esiopetuksen erityisenä tavoitteena on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä sekä vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa leikin ja myönteisten oppimiskokemusten avulla. Esiopetuksessa käytetään varhaiskasvatukseen soveltuvaa pedagogiikkaa ja kunnioitetaan lasten mielenkiinnon kohteita opetuksen järjestämisessä. Leikki eri muodoissaan on vahvasti läsnä esiopetuksen toiminnassa. Huoltajat ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumiseen osallistumisen tuen sekä opiskeluhuollon järjestämisessä tehdään tarvittaessa yhteistyötä monialaisesti.

Esiopetus on tavoitteellista toimintaa. Opetuksen tavoitteet määrittyvät opetussuunnitelman perusteiden ja niiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaan. Lasten osaamistasolle ei opetussuunnitelmassa aseteta yhteisiä tavoitteita. **Yksilöllisesti pohditut tavoitteet hyödyttävät lasten oppimista, joten opettaja keskustelee kunkin lapsen yksilöllisistä tarpeista, toiveista ja oppimisen tavoitteista lapsen ja hänen huoltajansa kanssa.** Esiopetuksen henkilöstö ottaa nämä tarpeet ja toiveet huomioon opetusta suunniteltaessa sekä oppimisympäristöjen kehittämisessä. Tavoitteellisuuden lisäämiseksi opettaja voi yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa laatia kullekin lapselle oppimissuunnitelman.

Esiopetuksessa seurataan ja tuetaan kunkin lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä sekä hänen tietojensa ja taitojensa kehittymistä. Tavoitteena on samalla pyrkiä ennaltaehkäisemään mahdollisesti ilmeneviä vaikeuksia. Lapsen minäkäsitys vahvistuu **arvostavan vuorovaikutuksen, monipuolisten oppimiskokemusten sekä kannustavan palautteen** avulla. Esiopetuksen aikana lapset **tutustuvat lähiympäristöönsä**, sen ihmisiin ja luontoon sekä näiden moninaisuuteen. **Leikillä ja mielikuvituksen käytöllä** on tärkeä merkitys lasten myönteisen kehityksen sekä uusien tietojen ja taitojen opettelun kannalta. Esiopetus tarjoaa lapsille **tilaisuuksia vuorovaiku-**

¹⁷ Valtioneuvoston asetus (422/2012) 55

tukseen, ilmaisun eri muotoihin ja uusiin kokemuksiin. Lasten mielenkiinnon kohteisiin tutustutaan yhdessä erilaisissa oppimisympäristöissä. Näin lapsille avautuu mahdollisuuksia ystävyyteen, oppimisen iloon ja uusiin kiinnostuksen kohteisiin.

Kun lapsi on aloittanut esiopetuksessa, lapsi osallistuu kaikkeen toimintaan, ellei kyseessä ole esiopetuksen poikkeava järjestäminen lapsen terveydentilasta johtuvasta syystä (kts. luku 5). Huoltaja, opettaja sekä esiopetuksen järjestämiseen osallistuva henkilöstö huolehtivat yhteistyössä lasten säännöllisestä osallistumisesta esiopetukseen.

2.3 Arvoperusta

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden arvoperustan yleisperiaatteina ovat lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen sekä yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimus, inklusiiviset periaatteet ja lapsen syrjäntäkielto YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen, perusopetuslain ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaisesti.

Esiopetus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. **Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on.** Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi yksilönä ja yhteisönä jäsenenä. Lapsilla on oikeus oppia sekä rakentaa käsitystään itsestään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti.

Lapsilla on oikeus oppia leikkien ja iloita oppimastaan. Lasten aikaisemmat kokemukset ja taidot ovat osa heidän oppimisen polkuaan. Lasten moninaisuutta sekä erilaisia tapoja toimia ja oppia arvostetaan. **Lasten käsityksiä ja mielipiteitä pidetään tärkeinä,** ja he osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen sekä edellytystensä mukaan toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Lapsia rohkaistaan yhdessä tekemiseen ja yhteisöllisyyteen.

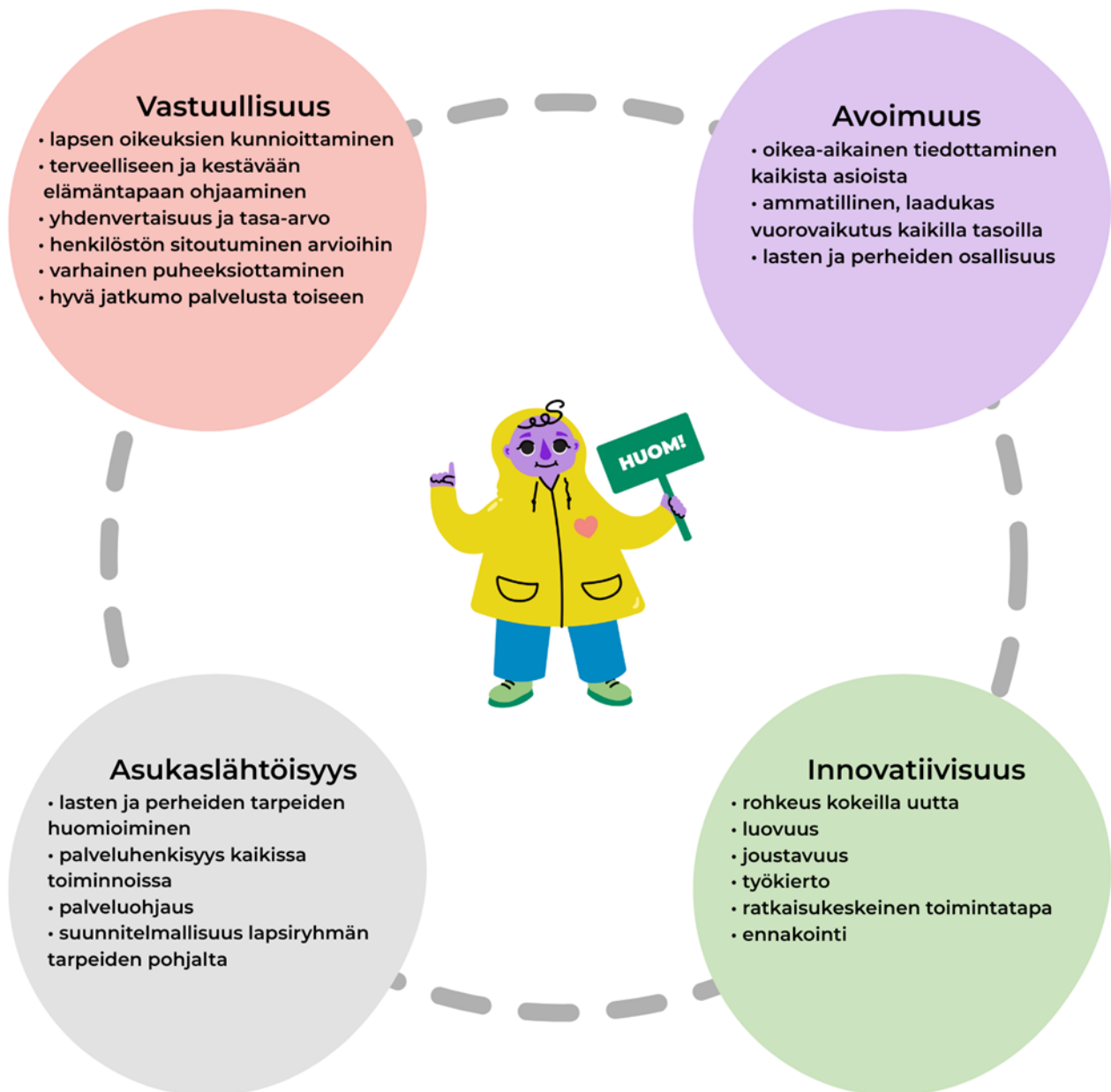
Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen. **Kannustava palaute ja oikeudenmukainen** kohtelu kuuluvat hyvään esiopetukseen. Lapsilla on oikeus ilmaista itseään ja ajatuksiaan, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita. Esiopetus tukee lasten kykyä ymmärtää arvoja, noudattaa terveellisiä elämäntapoja sekä kehittää tunnetaitojaan ja kauneudentajujaan.

Esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien yhteistyö auttaa turvaamaan lasten hyvinvointia. Esiopetuksen henkilöstön avoin ja kunnioittava suhtautuminen moninaisiin perheisiin sekä kotien erilaisiin katsomuksiin, uskontoihin, perinteisiin ja kasvatusnäemyksiin on rakentavan vuorovaikutuksen ja opetuksen perusta¹⁸.

Esiopetuksessa noudatetaan kestävän elämäntavan periaatteita ja otetaan huomioon sen eri ulottuvuudet: sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen. Esiopetus toimintaympäristönä tukee lasten tasa-arvoisuutta. Siihen sisältyvät muun muassa

¹⁸ Valtioneuvoston asetus (422/2012) 2 §

mielipiteiden ja sukupuolten tasa-arvo. Esiopetus edistää lasten mahdollisuuksia kehittää kykyjään ja tehdä valintoja ilman sukupuolesta johtuvia ennakko-odotuksia ja rajoituksia. Tasa-arvopyrkimyksiä täydentää laaja-alainen yhdenvertaisuuden periaate¹⁹. Opetus on lapsia puoluepoliittisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti sitouttamatonta. Esiopetusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanava

¹⁹ Yhdenvertaisuuslaki 6 § 1 mom. (21/2004)

2.4 Oppimiskäsitys

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan **lapset omaksuvat uusia tietoja ja taitoja vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajien, eri yhteisöjen ja lähiympäristön kanssa.** Oppiminen on **kokonaisvaltainen tapahtuma**, jossa toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset ja ajattelu yhdistyvät. Olennaista oppimisessa on lasten oma toiminta ja luottamus omiin mahdollisuuksiinsa oppijana. Lisäksi lasten tahdolla ja kehittyvällä taidolla toimia yhdessä on merkitystä oppimiselle. **Lapset oppivat esiopetuksessa leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa.** Myönteiset tunnekokemukset, ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista.

Oppimisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen aiemmat kokemukset ja hänen osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla tiedoilla ja taidoilla on yhteys lasten arkeen ja kokemusmaailmaan. Esiopetuksen ohjatussa toiminnassa ja leikissä lapset opettelevat toimimaan yhteistyössä muiden kanssa ja asettamaan tavoitteita omalle ja yhteiselle toiminnalle. **Lapsia kuunnellaan, kuullaan ja heidän kanssaan keskustellaan sekä ohjataan heitä ottamaan huomioon toiset.** Näin lapsille syntyy kokemus ryhmän ja yhteisön jäsenyydestä. Tavoitteena on, että uusien tietojen ja taitojen oppiminen herättää lapsissa halun oppia lisää

Siilinjärveläisen esiopetuksen oppimiskäsitys

- ohjataan ja tuetaan lapsen oppimista ja suunnataan mielenkiintoa käsiteltäviin asioihin
- tuetaan kokonaisvaltaista (kokopäiväpedagogiikka) oppimista ja hyödynnetään lapsen omia mielenkiinnon kohteita
- luodaan myönteinen ja innostava oppimisen ja toiminnan ilmapiiri, jossa oppimis**prosessi** tärkein
- tärkeimmät toimintatavat ovat **leikki ja toiminnallisuus**
- rohkaistaan lapsia kokeilemaan uusia asioita
- mahdollistetaan lapsen omien valintojen tekeminen
- luodaan turvallinen ilmapiiri
- sallitaan yrittäminen ja erehtyminen
- huomioidaan erilaiset taitotasot ja toimitaan joustavissa pienryhmissä

2.5 Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Se vahvistuu vähitellen oppimisen polun aikana eri tiedon- ja taidonaloihin liittyvässä opiskelussa sekä arjen toiminnassa ja vuorovaikutuksessa. Laaja-alaisen osaamisen tarve korostuu ympäröivän maailman muuttuessa. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu ja työn teko sekä kansalaisena toimiminen edellyttävät nyt ja tulevaisuudessa laaja-alaista, tiedonalarajat ylittävää osaamista.

Laaja-alaisen osaamisen kehittämisen tehtävä otetaan huomioon kaikessa esiopetuksen toiminnassa: toimintakulttuuria ja oppimisympäristöjä kehitettäessä sekä kasvatustus- ja opetustyössä. Tehtävä perustuu valtioneuvoston asetuksen periaatteelle tarkastella opetusta kokonaisuutena²⁰. Sen toteutuminen edellyttää suunnitelmallista työskentelyä ja tavoitteiden toteutumisen arviointia sekä esi- ja perusopetuksen yhteistyötä.

Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lasten kasvua yksilöinä ja yhteisönsä jäseninä. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet tukevat heidän valmiuttaan suuntautua elinikäisen oppimisen polulle ja luovat pohjaa kestäväen elämäntavan omaksumiselle. **Esiopetuksessa painopisteenä ovat kestäväen elämäntavan sosiaaliset ja kulttuuriset näkökulmat.** Lasten laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen vaikuttaa opeteltavia tietosisältöjä enemmän se, miten esiopetuksessa työskennellään, millaisiksi oppimisympäristöt rakennetaan sekä miten lasten oppimista ja hyvinvointia tuetaan.

Ajattelu ja oppiminen

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Tiedon määrä ja sen nopea uudistuminen edellyttävät taitoja uuden omaksumiseen sekä oman oppimisen ohjaamiseen. **Tiedon jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua.** Esiopetuksen tehtävä on rohkaista ja auttaa lapsia kehittämään ajattelun ja oppimisen taitojaan sekä vahvistaa lasten luottamusta omaan osaamiseensa.

Lasten muistin ja mielikuvituksen kehittymistä tuetaan esimerkiksi **lorujen, musisoinnin ja draamatoiminnan avulla. Leikin, pelien ja erilaisten ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien käyttö** tarjoaa lapsille elämyksiä sekä oivaltamisen ja uuden löytämisen iloa. **Monipuolinen liikkuminen ja havaintomotoriset harjoitukset** tukevat lasten oppimista. Lapsia kannustetaan kokeilemaan ja opettelemaan myös heille vaahtivia asioita ja heitä ohjataan kysymään ja kyseenalaistamaan. Heitä rohkaistaan iloitsemaan onnistumisista ja kannustamaan toisia sekä samalla olemaan lannistumatta

²⁰ Valtioneuvoston asetus (422/2012) ja OKM muistio 28.6.2012

epäonnistumisista. Toimintaa dokumentoidaan, siitä keskustellaan, ja sen onnistumista pohditaan yhdessä lasten kanssa. Samalla autetaan lapsia havaitsemaan edistymistään ja oppimistaan.

Ajattelu ja oppiminen Siilinjärven esiopetuksessa

- *tarjotaan monipuolisia leikki- ja vuorovaikutustilanteita, jotka kehittävät lasta ajatusten ja tunteiden ilmaisuun*
- *kehitetään leikin lisäksi ajattelun ja oppimisen taitoja monipuolisen toiminnan esim. draaman, musiikin, kuvataiteen, liikunnan ja lasten keskinäisten keskustelujen kautta*
- *tehdään erilaisia yhteistoiminnallisia projekteja*
- *luodaan kiireetön ilmapiiri*
- *opetellaan havainnoimaan ja arvioimaan omaa oppimistaan*

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys yksilön toimintakyvylle ja hyvinvoinnille kulttuurisesti monimuotoisessa maailmassa. **Taito kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä kuuluu hyvään vuorovaikutukseen ja kulttuuriseen osaamiseen.** Myönteisten ihmissuhteiden luominen ja ongelmatilanteiden rakentava ratkaiseminen edellyttävät yhteistyötaitoja. Esiopetuksen tehtävä on tarjota lapsille mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja turvallisesti vertaisryhmän ja lähiyhteisön aikuisten kanssa. **Lasten kieli-tietoisuuden kehittymistä tuetaan** ja heitä rohkaistaan ilmaisemaan itseään eri keinoin.

Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin ja toimimaan heidän kanssaan. Juhlat, leikit ja yhteistyöhön perustuva toiminta luovat mahdollisuuksia harjoitella käyttäytymistä eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. **Lapsia kohdellaan arvostavasti ja heitä ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Lasten kanssa tutustutaan lähiympäristöön ja sen kulttuuriseen monimuotoisuuteen.** Lapsia ohjataan arvostamaan oman ja toisten perheiden perinteitä ja tapoja.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu siilinjärveläisessä esiopetuksessa

- kiinnitetään erityistä huomiota työntekijöiden **vuorovaikutuksen laatuun** ja tapaan toimia tiimissä
- luodaan omalla toiminnalla positiivinen malli vuorovaikutukseen
- tuotetaan lapsille elämyksiä arjen toiminnoissa (esim. esitykset, näytelmät, nukkeketeatterit, musiikkihetket)
- kuunnellaan lasten kysymyksiä ja ajatuksia sekä kannustetaan positiiviseen vuorovaikutukseen
- kehitetään oppimisympäristöjä yhdessä lasten kanssa tukemaan vuorovaikutusta, pedagogisia ratkaisuja ja kulttuurien moninaisuutta
- kehitetään lapsen monipuolista ilmaisua, mielikuvitusta ja luovuutta sekä tuetaan lapsen itsetuntoa
- osallistutaan paikallisiin kulttuuritapahtumiin, erilaisiin juhliin ja tehdään yhteistyötä paikallisten toimijoiden kanssa

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Itsestä huolehtiminen, terveyteen ja turvallisuuteen sekä arjen teknologian hallintaan liittyvät taidot ovat tärkeitä kaikille. Kyse on yksilön hyvinvoinnista sekä kestävään elämäntapaan sitoutumisesta. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestävä elämäntavan mukaisia valintoja. Esiopetuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen.

Esiopetuksessa lapsia ohjataan edellytystensä mukaan huolehtimaan itsestään, toisista, omista tavaroista ja yhteisestä ympäristöstä. Opetuksessa ja yhteistyössä huoltajien kanssa käsitellään lasten arkielämän rytmiä sekä ruokailun ja levon merkitystä. Erityisesti kiinnitetään huomiota monipuoliseen ja riittävään liikuntaan lasten hyvinvoinnin ja oppimisen edellytyksenä. Lasten kanssa pohditaan heidän hyvää oloaan edistäviä ja haittaavia tekijöitä. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti lähiliikenteessä. Heitä ohjataan pyytämään ja hakemaan apua tarvittaessa. Lasten kanssa kokeillaan teknologisia ratkaisuja ja harjoitellaan laitteiden ja välineiden turvallista käyttöä.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- *pohditaan lasten kanssa terveyttä ja hyvinvointia edistäviä ja haittaavia tekijöitä omassa elämässä ja ympäristössä*
- *liitetään hyvät tavat, kyky ratkoa erimielisyyksiä ja toisia kunnioittava käytös jokapäiväiseen toimintaan*
- *huolehditaan hyvästä yhteishengestä niin, että lapsen on helppo kertoa kiusaamisesta ja siihen voidaan puuttua*
- *keskustellaan lasten kanssa ruokailun, levon ja liikkumisen merkityksestä sekä ohjataan lasta oman hyvinvoinnin tukemiseen*
- *käytössä turvataitokokonaisuus: <https://peda.net/siilinjarvi/repullinenturvataito-hitteja/eskari>*
- *ehkäistään kiusaamista tapakasvatuksella, sosiaalisten taitojen harjoittelulla, toisten huomioon ottamisella ja kaveri- ja tunnetaitojen vahvistamisella*
- *koko henkilökunta sitoutuu kiusaamisen ehkäisemiseen ja jos sitä ilmenee, siihen puututaan välittömästi*
- *laaditaan kunnan yhteinen toimintamalli kiusaamiselta, häirinnältä ja väkivallalta suojaamiseksi sisältäen konkreettisia toimenpiteitä niiden ehkäisemiseksi*

Monilukutaito

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinna ja tuottamisen taitoja. Se liittyy kiinteästi ajattelun ja viestinnän taitoihin ja kykyyn hankkia, muokata, tuottaa, esittää, arvioida ja arvottaa tietoa erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa. **Tietoa voidaan tuottaa ja esittää sanallisten, kuvallisten, numeeristen tai muiden symbolijärjestelmien tai näiden yhdistelmien avulla. Monilukutaito sisältää erilaisia lukutaitoja, kuten peruslukutaidon, numeerisen lukutaidon, kuvalukutaidon ja medialukutaidon.** Monilukutaitoon liittyy laaja tekstikäsitelmä, jonka mukaan tekstit voivat olla muun muassa kirjoitettuja, puhuttuja, audiovisuaalisia tai digitaalisia. Monilukutaidon eri osa-alueet ovat yksilön, ihmisten keskinäisen vuorovaikutuksen, yhteiskunnan, kansalaisuuden ja työelämän näkökulmasta keskeisiä perustaitoja. Monilukutaidon kehittyminen luo perustaa muulle oppimiselle ja opiskelulle. Monilukutaidon kehittyminen alkaa jo varhaislapsuudessa ja jatkuu koko elämän ajan. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten monilukutaidon kehittymistä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Lapsia kannustetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan erilaisia viestejä. Niiden avulla opetellaan ilmaisua ja vuorovaikutusta ja niiden herättämiin ajatuksiin ja tunteisiin eläydytään yhdessä. Lasten kuvalukutaidon, kirjoittamisen, lukemisen ja numeerisen lukutaidon sekä medialukutaidon kehittymistä tuetaan. Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja, kuten elokuvia, leikkiloruja ja musiikkia. Lasten osallisuus vahvistuu monilukutaidon kehittymisen myötä. Samalla lasten maailma avautuu, jäsentyy ja saa uusia merkityksiä.

Monilukutaito Siilinjärven esiopetuksessa

- harjoitellaan monilukutaitoa **päivittäin vuorovaikutuksessa** toisten lasten ja kasvattajien kanssa
 - o tutkien, leikkien, kokeillen, piirtäen, kuvaten, kirjoittaen ja digilaitteita hyödyntäen
- opitaan tulkitsemaan ja lukemaan kasvojen ilmeitä ja kehon kieltä sekä pohtimaan toimintatapoja ja ratkaisukeinoja erilaisissa tilanteissa esim. erilaisilla tunnetaitomateriaaleilla
- tutkitaan ja luetaan erilaisia tekstejä ja kirjoja
- kannustetaan ympäristön havainnointiin ja tulkintaan esim. retkeilyillä lähiympäristöön, tutkimalla liikennemerkkejä, erilaisia kylttejä ja karttoja.
- tutustutaan erilaisiin medioihin ja tuotetaan mediasisältöjä, esim. tehdään animaatioita ja kuvitetaan omia tarinoita

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen on tärkeä kansalaistaito. Sitä tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Se on osa monilukutaitoa sekä media- ja opiskelutaitoja, joita tarvitaan opiskelussa ja työelämässä. Esiopetuksen tehtävä on kotien rinnalla edistää lasten tieto- ja viestintäteknologista osaamista.

Opetuksessa tutustutaan erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, palveluihin ja peleihin. Tieto- ja viestintäteknologian avulla tuetaan lasten vuorovaikutustaitoja, oppimisen taitoja sekä vähitellen kehittyvää kirjoitus- ja lukutaitoa. Mahdollisuudet kokeilla ja tuottaa itse edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja. Lapsia ohjataan omaksumaan turvallisia ja ergonomisia käyttötaitoja.

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustaa demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. **Lasten oikeuksiin kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämäänsä vaikuttavissa asioissa**²¹. Esiopetuksessa kunnioitetaan näitä demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten vähitellen kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja.

Esiopetuksen toimintaa suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhdessä lasten, esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien kanssa. Kun lapset ovat mukana vaikuttamassa, he oppivat samalla hahmottamaan yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja yhdessä toisten lasten ja aikuisten kanssa toimiminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. **Lapsia kannustetaan auttamaan toisia ja pyytämään tarvittaessa apua.** Lasten on tärkeä saada kokea ja tietää, että he lapsina ovat oikeutettuja aikuisten apuun ja suojeluun.

2.6 Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallista opetussuunnitelmaa laadittaessa on tärkeää keskustella, mitä tässä luvussa määrätty esiopetuksen tehtävät ja yleiset tavoitteet merkitsevät ja miten esiopetukselle asetettujen tavoitteiden toteutumisesta voidaan huolehtia.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan

- esiopetuksen järjestäminen ja sitä ohjaavat velvoitteet paikallisesta näkökulmasta
- esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua paikallisesta näkökulmasta
- esiopetuksen arvoperusta ja sitä mahdollisesti täydentävät paikalliset näkökulmat
- oppimiskäsitys ja sitä mahdollisesti täydentävät paikalliset näkökulmat
- laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niihin mahdollisesti liittyvät paikalliset painotukset sekä ne toimenpiteet, joiden avulla tavoitteiden toteutumista arvioidaan ja kehitetään.

Arvoperusta ja oppimiskäsitys sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteet otetaan huomioon ja niitä syvennetään esiopetuksen toimintakulttuuria, opetuksen toteuttamisesta oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen ja opiskeluhuoltoa käsittelevissä osissa opetussuunnitelmaa.

²¹ YK:n yleissopimus lastenoikeuksista 1989

3. Esiopetuksen toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutuva tapa toimia, joka kehittyy esiopetusyhteisön vuorovaikutuksessa. Opetuksen järjestäjän ja esiopetusta johtavien henkilöiden tehtävänä on luoda edellytykset toimintakulttuurin kehittämiseksi ja arvioinnille esiopetuksen eri toimipaikoissa. Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on inklusiivinen esiopetus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä. Hyvä toimintakulttuuri edistää oppimista ja hyvinvointia esiopetusyhteisössä.

Esiopetuksen toimintakulttuuri on kokonaisuus, joka rakentuu muun muassa

- arvoista, periaatteista ja oppimiskäsityksestä
- työtä ohjaavien normien ja tavoitteiden tulkinnasta
- oppimisympäristöistä, työtavoista ja pedagogisista käytännöistä, mukaan lukien oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt
- yhteistyöstä ja sen eri muodoista
- vuorovaikutuksesta ja ilmapiiristä
- henkilöstön osaamisesta, ammatillisuudesta ja kehittämisotteesta
- johtamisrakenteista ja -käytännöistä
- toiminnan organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista.

Johtaminen vaikuttaa keskeisesti esiopetuksen toimintakulttuuriin, sen kehittämiseen ja laatuun. Esiopetuksen johtamisen lähtökohtana on jokaisen lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen edistäminen. Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää pedagogiikan johtamista, joka on esiopetuksen kokonaisuuden tavoitteellista ja suunnitelmallista johtamista, arviointia ja kehittämistä. Se sisältää kaikki ne toimenpiteet, joilla luodaan edellytykset henkilöstön hyvälle työolosuhteille, ammatillisen osaamisen ja koulutuksen hyödyntämiselle ja kehittämiselle sekä pedagogiselle toiminnalle.

3.1 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Toimintakulttuurilla on keskeinen merkitys oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen, lasten osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja esiopetuksen kokonaisuuden toteuttamisessa. Toimintakulttuuri vaikuttaa aina lapsen kohtaaman esiopetuksen laatuun. Toimintakulttuuriin sisältyvät esiopetuksen kaikki toiminnot, kuten oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen järjestäminen, pedagogiikan arviointi ja oppimisympäristön turvallisuus.

Toimintakulttuuria arvioidaan ja kehitetään siten, että se tukee esiopetuksen tavoitteiden toteutumista. Kehittämisessä otetaan huomioon, että toimintakulttuuriin vaikuttavista seikoista osa on kirjoitettuja ja tiedostettuja, osa tiedostamattomia ja joskus

myös tahattomia. Toimintakulttuuri vaikuttaa sen piirissä oleviin riippumatta siitä, tunnistetaanko sen merkitys ja vaikutukset vai ei. Lasten kanssa työskentelevien aikuisten on tärkeä tiedostaa, että heidän tapansa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyy mallina lapselle.

Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää toimintatapojen ja pedagogiikan johtamista, henkilöstön ja lasten osallisuuden turvaamista ja sitoutuneisuutta yhteisiin toimintatapoihin. Vastuu kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä ja esiopetusta johtavilla henkilöillä. Toimintakulttuuria kehitetään muun muassa kokeilemalla monipuolisia työtapoja, uusia ratkaisuja oppimisympäristöihin sekä kehittämällä ammatillista osaamista yhteistyöverkostoissa. Järjestelmällinen itsearviointi ja jatkuva kehittäminen ovat luonteva osa esiopetuksen arkea.

Kehittämistyössä on tärkeää hyödyntää sekä lasten että huoltajien kokemuksia ja mielipiteitä. Yhteistyö muun varhaiskasvatuksen, perusopetuksen sekä tuen ja oppilas-huollon ammattilaisten kanssa on välttämätöntä lasten sujuvan oppimisen polun ja hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Toimintakulttuurin kehittämisen periaatteet

Painopistealueet

- *lapsen osallisuus*
- *turvallinen arki*
- *kasvatusyhteistyö*
- *henkilöstön kouluttautuminen*
- *johtaminen*
- *vuorovaikutus*

Toimintakulttuurin kehittäminen ja ylläpitäminen vaatii koko työyhteisöltä säännöllistä pedagogista keskustelua ja niitä tukevia rakenteita. Siilinjärvellä tätä keskustelua käydään mm. talon palaverissa, tiimipalaverissa, pedapalaverissa sekä kaksi kertaa vuodessa pidettävissä yksiköiden/tiimien kehittämis- ja arviointipäivissä.

Keskustelua käydään lisäksi tiimisopimuksen ja esiopetuksen lapsiryhmäkohtaisen lukuvuosisuunnitelman säännöllisen päivittämisen ja arvioinnin kautta. Toimintakulttuurin kehittämisestä ja arvioimisesta vastaa yksiköitasolla päiväkodinjohtaja ja tiimitasolla tiimivastaava varhaiskasvatuksen opettaja. Säännöllinen pedagoginen dokumentointi ohjaa jatkuvaan toimintakulttuurin kehittämiseen ja arviointiin.

Toimintakulttuuria ja sen tavoitteiden toteutumista arvioidaan henkilökunnan ja esihenkilöiden välisillä kehitys – ja muilla keskusteluilla, henkilöstön työhyvinvointikyselyillä sekä huoltajille suunnatuilla arviointikyselyillä.

Henkilökunta arvioi työtään ja ymmärtää oman toimintansa taustalla vaikuttavien arvojen, tietojen ja uskomusten merkityksen (lukuvuosisuunnitelman arvioinnit). Varhaiskasvatuksen laadunarviointimenetelmä Valssi on käytössä. Lapsille on käytössä Lasten laatuksely, jonka avulla lapset arvioivat toimintaa

Kaikille yhteinen esiopetus

Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on kaikille yhteinen esiopetus. Esiopetuksen toimintakulttuuria kehitetään ja järjestetään inklusion periaatteiden mukaisesti, ja se liittyy kokonaisvaltaisesti pedagogisen toiminnan toteuttamiseen. Inklusivinen toimintakulttuuri edistää lasten osallisuutta ja oppimista ja vastaa kaikkien lasten erilaisiin tarpeisiin. Jokaisella lapsella on oikeus kuulua ryhmään, osallistua yhteiseen toimintaan sekä kasvaa omaan potentiaaliinsa vahvuuksien ja myönteisten oppimiskokemusten avulla yhdessä vertaistensa kanssa. Jokaiselle lapselle suunnitellaan sopivia oppimisen haasteita sekä turvataan tarvittava oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki ja oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt. Opetusjärjestelyissä huomioidaan saavutettavuus ja esteettömyys. On tärkeää, että lapset saavat kokemuksia siitä, että heistä ollaan kiinnostuneita, heitä arvostetaan ja heidän mielipiteillään ja toiminnallaan on merkitystä.

Toimintakulttuuri tukee kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta, avointa vuorovaikutusta sekä yhteisöllisten toimintatapojen kehittymistä. Esiopetuksen toiminnassa näkyvät lapsiryhmässä edustettuna olevat kielet ja kulttuurit sekä uskonnot ja katsomukset. Kielitietoisessa esiopetuksessa lapsia rohkaistaan vuorovaikutukseen ja toimimaan osana vertaisryhmää. Heitä ohjataan ottamaan muut huomioon sekä kunnioittamaan toisten yksilöllisyyttä. Näin luodaan perustaa moninaisessa yhteiskunnassa toimimiselle.

Oppimisen ja oivalluksen ilo

Esiopetuksen toimintakulttuuri edistää kaikkien esiopetusyhteisössä toimivien oppimista. Esiopetusyhteisö kannustaa kokeilemaan, yrittämään ja erehtymään sekä havaitsemaan asioiden positiivisia puolia. Onnistumisista ja oivalluksista iloitaan yhdessä. Erilaiset tapahtumat, retket ja juhlat värittävät esiopetuksen kulttuurista vuodenkiertoa.

Esiopetus toteutetaan siten, että lasten leikille, aloitteille ja kokeiluille on sijaa. Lapsia rohkaistaan ilmaisemaan itseään, harjoittelemaan ja opettelemaan erilaisia taitoja, tietoja ja työtapoja omaan tahtiinsa. Leikillä on tärkeä merkitys muun muassa lasten kielen kehityksessä, uusien taitojen oppimisessa, tunteiden käsittelyssä ja kulttuuri-identiteetin muodostumisessa. Esiopetuksessa lapsilla on mahdollisuus leikkiä omaehtoisesti sekä opetella uusia leikkejä ja pelejä. Leikkiä eri muodoissaan hyödynnetään opetuksessa monipuolisesti.

Lapsi osallisena ja oman elämänsä toimijana

Toimintakulttuuri tukee yhteistyötä, yhteistä vastuunottoa ja osallisuutta. Henkilöstön tehtävä on varmistaa, että kaikki lapset saavat ilmaista näkemyksiään ja mielipiteitään ja että lasten ideoita ja aloitteita otetaan huomioon toiminnassa. He saavat kokemuksia esiopetusryhmää koskevasta päätöksenteosta ja erilaisista työtehtävistä. Lasten tekemiä päätöksiä ja toimintaa arvioidaan yhdessä ja samalla lapsia ohjataan vähitellen kantamaan yhdessä vastuuta. Näin lapsille syntyy kokemuksia osallisuudesta ja toimijuudesta.

Lapsi osallisena

- aikuinen kuuntelee mielipiteitäni ja toiveitani
- suunnittelen ja arvioin omaa ja ryhmäni toimintaa
- leikkitoiveitani kuunnellaan
- on kiva touhuta yhdessä
- aikuinen auttaa oppimaan
- meillä on ryhmässä säännöt
- tutkin, kokeilen ja opin uutta
- äänestykset/ lastenkokoukset
- hymynaamat ja peukutukset

Hyvinvointi ja turvallinen arki

Toimintakulttuuri tukee avointa vuorovaikutusta lasten kesken, lasten ja henkilöstön välillä sekä aikuisten keskuudessa. **Keskinäinen kunnioitus, huolenpito ja välittämisen asenne** toisia ja ympäristöä kohtaan näkyvät toiminnassa. Lapsia **rohkaistaan ja ohjataan tunnistamaan, ilmaisemaan ja säätelemään erilaisia tunteita**. Lapsia ohjataan toimimaan toiset huomioon ottaen erilaisissa ristiriitatilanteissa.

Esiopetuksessa **pidetään huolta koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta**. Lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä. Lapsella on oikeus saada lohdutusta sitä tarvitessaan. Esiopetuksessa ei sallita kiusaamista, väkivaltaa eikä häirintää. Kiusaaminen tunnistetaan, siihen puututaan ja sitä ehkäistään tietoisesti ja suunnitelmallisesti osana toimintakulttuurin kehittämistä. Olennaista kiusaamisen ennaltaehkäisyssä on tukea lasten vertaissuhteita ja yhteisön hyvinvointia. **Henkilöstöllä on keskeinen rooli lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen harjoittelun ja kehittymisen tukemisessa**. Lasten kanssa opetellaan tunnistamaan ja ratkaisemaan ristiriitoja rakentavasti. Aikuisen läsnäolo ja antama ohjaus vuorovaikutustilanteissa on tärkeää. Häirintä, kiusaamis- tai väkivaltatilanteista keskustellaan lasten huoltajien kanssa ja etsitään yhdessä ratkaisuja.

Esiopetuksessa kiinnitetään huomiota terveisiin elämäntapoihin. Lasten kanssa liikutaan monipuolisesti sekä sisällä että ulkona ja heitä ohjataan välttämään yhtäjaksoista istumista sekä vaihtamaan työskentelyasentoja. Esiopetuspäivään kuuluu myös mahdollisuus rauhoittumiselle. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti oppimisympäristöissä. Turvallisen arjen käytännöissä noudatetaan luvussa Opiskelu-huolto kuvattuja turvallisuuteen liittyviä opiskeluhuollon periaatteita sekä suunnitelmia.

Hyvinvointi ja turvallinen arki

Turvataidot

Lasten kanssa keskustellaan myös omaan kehoon liittyvästä koskemattomuudesta ja itsemääräämisoikeudesta. Lapsia opetetaan pitämään huolta omista rajoista ja oikeuksista positiivisella tavalla.

Turvataitokasvatuksella vahvistetaan lasten omia voimavaroja ja selviytymiskeinoja, jolloin taitoja edistetään turvallisuuspainotteisesti ikä- ja kehitystaso huomioiden, lapsen turvallisuuden ja oman toimijuuden kokemusta vahvistamalla, mutta samalla myös henkilöstön ja huoltajien "turvaverkkoa" ja yhteistyötä tiivistämällä.

Turvataitokasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lasta suojaavia tekijöitä ja ehkäistä kaikkea lapsiin kohdistuvaa kiusaamista, häirintää ja väkivaltaa niin lasten keskinäisissä kuin myös aikuisten ja lasten välisissä suhteissa ja oman toimijuuden kokemusta vahvistamalla.

Turvataitoja ovat:

- o Arvostuksen osoittaminen itselle ja toisille*
- o Myönteistä suhtautumista ja hyvää tunnetta omaa kehoa kohtaan*
- o Omien rajojen tunnistamista ja omasta yksityisyydestä huolehtimista*
- o Toisen itsemääräämisoikeuden ja koskemattomuuden kunnioittamista*
- o Oman tahdon ja mielipiteen selkeää ilmaisemista*
- o Uhkaavien tilanteiden tunnistamista ja tilanteista pois lähtemistä*
- o Hyvän ja huonon kosketuksen sekä hyvän ja huonon salaisuuden tunnistamista*
- o Kykyä kieltäytyä ja sanoa tarvittaessa EI tai LOPETA*
- o Avun pyytämistä ja luotettavaan aikuiseen turvautumista*
- o Netin ja median turvallista, vastuullista ja hyvinvointia tukevaa käyttöä .*

Turvaohjeet: Sano EI, poistu tilanteesta, kerro turvalliselle aikuiselle

3.2 Oppimisympäristöt esiopetuksessa

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan esiopetuksessa tiloja, paikkoja, välineitä, yhteisöjä ja käytäntöjä, jotka tukevat lasten kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristöt muodostavat pedagogisesti monitahoisia ja joustavia kokonaisuuksia. Ne tarjoavat mahdollisuuksia leikkiin, luoviin ratkaisuihin ja asioiden monipuoliseen tarkasteluun lapsia motivoivia ja toiminnallisia työtapoja käyttäen.

Kehittämistä ohjaavat näissä perusteissa määritelty arvoperusta, oppimiskäsitys sekä toimintakulttuurin kehittämiseksi asetetut tavoitteet. Lisäksi otetaan huomioon lasten osaaminen, heidän kiinnostuksen kohteensa ja yksilölliset tarpeensa sekä luvussa 4 kuvatut esiopetuksen toteuttamisen periaatteet. Oppimisympäristöjen tulee olla turvallisia ja terveellisiä²². Ne tarjoavat myös mahdollisuuksia leikkiä ja työskennellä rauhassa ja kiireettömässä ilmapiirissä. Oppimisympäristöissä kiinnitetään huomiota ergonomiaan, ekologisuuteen, esteettisyyteen, esteettömyyteen ja sekä tilojen valaistukseen, sisäilman laatuun, siisteyteen ja viihtyisyyteen.

Oppimisympäristöjä kehitetään niin, että ne edistävät vuorovaikutusta ja yhteisöllistä tiedon rakentumista. Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat luovat ilmapiiriltään turvallisen ja muita kunnioittavan oppimisympäristön. Monipuoliset oppimisympäristöt tukevat lasten aktiivisuutta, terveen itsetunnon ja sosiaalisten taitojen kehittymistä sekä oppimaan oppimisen taitoja ja tasa-arvoa. Lapset osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen. Heidän ideansa ja tuotoksensa näkyvät oppimisympäristöissä. Tämä tukee lasten osallisuutta ja antaa heille onnistumisen kokemuksia sekä vahvistaa vuorovaikutusta vertaisryhmän kanssa inklusiivisten periaatteiden mukaisesti.

Oppimisympäristöinä käytetään ulko- ja sisätiloja, lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä. Esiopetuksessa käytetään ja sovelletaan myös tieto- ja viestintäteknologiaa tarkoituksenmukaisella tavalla. Lisäksi hyödynnetään eri yhteistyökumppaneiden, kuten kirjasto-, kulttuuri- ja liikuntatoimen tarjoamia mahdollisuuksia. Lasten omia leikkikaluja, tieto- ja viestintäteknologisia laitteita ja muita välineitä voidaan käyttää huoltajien kanssa sovituilla tavoilla. Tavoitteena on, että oppimisympäristöt muodostavat lapsille kokonaisvaltaisen oppimaiseen ja kannustavat aktiiviseen, yhteisölliseen ja itsenäiseen oppimiseen.

²² Valtioneuvoston asetus (422/2012) 4 §

Esiopetuksen oppimisympäristö

Oppimisympäristöjen suunnittelussa ja rakentamisessa huomioidaan lapsiryhmän kielellinen, kulttuurinen ja katsomuksellinen moninaisuus sekä oppijoiden erilaiset tarpeet ja tavoitteet. Kiinnitetään huomiota piha-alueiden ja lähiympäristön hyödyntämiseen oppimisessa ja leikkiympäristönä. Esiopetuksen oppimisympäristö käsittää fyysisen lähiympäristön, psyykkisen ilmapiirin sekä sosiaalisen vuorovaikutuksen.

Hyvä psyykkinen oppimisympäristö tarkoittaa

- lasten, huoltajien ja henkilöstön yhteistyötä
- lasten ajatuksien ja mielipiteiden kuuntelua
- lasten toiminta-aloitteisiin tarjotaan onnistumisen mahdollisuuksia
- lasten itsetunnon kehittymisen tukemista rohkaisemalla ja tarjoamalla onnistumisen elämyksiä
- yleisen, turvallisen ja luottavaisen ilmapiirin luomista

Hyvä fyysinen oppimisympäristö tarkoittaa

- tilojen muunneltavuutta
- hyviä tiloja leikkiin, muuhun toimintaan ja omaan rauhaan
- esteettisesti miellyttävää ympäristöä
- ikä – ja kehitystasolle sopivien materiaalien ja toimintavälineiden saatavuutta
- ulko- ja lähiympäristön hyödyntämistä
- esteettömyys (fyysinen- ja aistiesteettömyys)

Hyvä sosiaalinen oppimisympäristö tarkoittaa

- aikuisten luottamuksellista vuorovaikutusta ja yhteistyötä
- hyviä kohtaamisia aikuisten ja lasten kanssa
- erilaisten mielipiteiden kuuntelua ja kunnioittamista
- myönteistä, iloista, avointa ja rohkaisevaa ilmapiiriä
- tutustumista ja ryhmäytymistä

3.3 Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa

Yhteistyön tavoitteina on, että esiopetus, muu varhaiskasvatus ja perusopetus muodostavat johdonmukaisen, lapsen kasvua ja oppimista tukevan jatkumon. Yhteistyöllä varmistetaan esiopetuksen laatua sekä vahvistetaan lasten ja huoltajien osallisuutta. Yhteistyön tulee olla suunnitelmallista. Yhteistyötä kehitetään ja arvioidaan yhdessä opetuksen järjestäjän johdolla.

Yhteistyö esiopetuksessa

Oppimisen polun eri vaiheiden tavoitteiden ja käytäntöjen tunteminen on laadukkaan opetuksen perusta. Esiopetuksen, muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstön yhteistyöllä opetussuunnitelmien laatimisessa ja kehittämisessä edistetään varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen laatua. On tärkeää, että varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja alkuopetuksen henkilöstöllä on myös mahdollisuus tutustua toistensa toimintaan ja oppimisympäristöihin käytännössä. Lasten oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukemiseksi tulee opetuksen ja tuen käytäntöjen olla yhdenmukaisia.

Esiopetuksen henkilöstö tekee yhteistyötä hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystalujen henkilöstön kanssa lasten hyvinvoinnin, kasvun ja oppimisen tukemiseksi. Lasten oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen sekä esiopetuksen opiskeluhoitojen käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään monialaisessa yhteistyössä. Esiopetuksen henkilöstön yhteistyöllä lähiympäristön toimijoiden kanssa edistetään oppimisympäristöjen monipuolisuutta. Näin lasten oppimisympäristöt avautuvat ympäröivään yhteisöön ja maailmaan.

Henkilöstön keskinäinen yhteistyö esiopetuksessa on välttämätöntä opetuksen laadun ja esiopetusyhteisön hyvinvoinnin kannalta. Yhteistyö esiopetusyhteisön aikuisten kesken toimii samalla esimerkkinä lapsille. Lasten yhteistyötaitojen vahvistaminen on yksi keskeisistä esiopetuksen tavoitteista. Esiopetuksessa käytetään erilaisia yhteistyömuotoja ja pienryhmätoimintaa. Lapsia kannustetaan ja ohjataan toimimaan ryhmän jäsenenä ja kehittämään omia yhteistyötaitojaan. Lapsia kuullaan toiminnan suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin yhteydessä heille sopivalla tavalla.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Vastuu huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä. Yhteistyön lähtökohtana on luottamuksen rakentaminen sekä osapuolten tasavertainen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus. Yhteistyö edellyttää esiopetuksen henkilöstön aloitteellisuutta sekä henkilökohtaista vuorovaikutusta huoltajien kanssa. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus, yksilölliset tarpeet ja huoltajuuteen liittyvät kysymykset. Yhteistyössä hyödynnetään eri viestintävälineitä ja käytetään tarpeen mukaan tulkkia tai kieliavustajaa. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö tarjoaa myös mahdollisuuksia huoltajien väliselle keskustelulle.

Huoltajien kokemukset lastensa aiemmasta kasvuympäristöistä, kehityksestä, oppimisesta ja mielenkiinnon kohteista otetaan esiopetuksessa huomioon. Opettaja keskustelee kunkin lapsen huoltajan kanssa perheen ja esiopetuksen arvoista, kasvatuskäytännöistä ja tavoitteista. Lasten ja huoltajien näkemyksiä otetaan huomioon opetuksen toteuttamisessa ja mahdollisen lapsikohtaisen oppimissuunnitelman laatimisessa. Huoltajille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua ja osallistua lapsensa esiopetuspäivään. Keskustelulle huoltajien kanssa varataan riittävästi aikaa. Huoltajien kieli- ja

kulttuuritietoutta sekä muuta asiantuntemusta voidaan hyödyntää esiopetuksen toteuttamisessa.

Huoltajien kanssa keskustellaan lasten kehityksen ja oppimisen etenemisestä. Erityisen tärkeää yhteistyö huoltajien kanssa on lasten oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa. Huoltajien tulee saada tietoa kuljetuksista ja oppilashuollosta esiopetuksen aikana sekä lapsille esiopetuksen lisäksi tarjolla olevista muista varhaiskasvatuspalveluista. Huoltajien ja lasten palaute otetaan huomioon opetusta, tuen muotoja ja toimintakulttuuria kehitettäessä.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Lapsen hyvinvoinnin turvaamiselle edellytyksenä ovat huoltajien ja esiopetuksen henkilökunnan kasvatusyhteistyö, jossa jaetaan lasta koskevat tiedot ja kokemukset. Yhteistyön lähtökohtana ovat keskinäinen kuuntelu, kunnioitus, tasavertaisuus ja luottamus.

Huoltajalla on oikeus vähintään kahteen henkilökohtaiseen lapsen esiopetussuunnitelmaa koskevaan keskusteluun esiopetusvuoden aikana. Huoltajien kanssa tehtävään yhteistyöhön kuuluvat vanhempainillat ja esiopetushenkilöstön kanssa käytävät keskustelut. Yhteistyötä tehdään päivittäisissä lapsen tuonti- ja hakutilanteissa sekä osallistamalla huoltajia esiopetuksen toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. Huoltajien toiveet ja palautteet huomioidaan mahdollisuuksien mukaan.

Lisäksi yhteistyötä tehdään vapaamuotoisesti esimerkiksi järjestämällä erilaisia juhlia, toiminnallisia vanhempainiltoja, kahvihetkiä tai tapahtumia.

Yhteistyö siirtymävaiheissa

Siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta kouluun ovat lapsille tärkeitä elämänvaiheita. Onnistunut siirtyminen edistää lasten turvallisuuden tunnetta ja hyvinvointia sekä heidän kehitys- ja oppimisedellytyksiään. Siirtymävaiheiden käytäntöjen tulee olla suunnitelmallisia. On tärkeää, että paikallisissa varhaiskasvatusta ja perusopetusta koskevissa suunnitelmissa on yhtenäinen linja siirtymävaiheisiin liittyvistä käytännöistä. Käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään henkilöstön yhteistyössä. Huoltajilta saatu palaute otetaan kehittämisessä huomioon.

Opetuksen järjestäjä luo yhteistyön ja tiedon siirron käytänteet, joiden avulla lasten siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja sieltä perusopetukseen tapahtuu mahdollisimman joustavasti lasten kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevalla tavalla. Tavoitteena on, että opetuksen, oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen sekä opiskeluhuollon järjestämisen kannalta keskeinen tieto siirtyy lapsen siirtyessä toimipaikasta toiseen tai koulutusasteelta toiselle. Tiedon siir-

rossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä. Esiopetuksen tai perusopetuksen siirtymävaiheissa ja erityisesti poikkeavasta aloittamisajankohdasta päätettäessä hyödynnetään aikaisempien ja tulevien opettajien asiantuntemusta lapsen kehityksen ja oppimisen etenemisestä ja tukemisesta.

Lapsen ja huoltajan kanssa keskustellaan esiopetukseen ja kouluun siirryttäessä alkavan opetuksen tavoitteista, tehtävästä sekä toimintatavoista. Tavoitteena on, että lapset ja huoltajat tutustuvat esi- ja alkuopetuksen oppimisympäristöihin, toimintaan ja henkilöstöön jo ennen opetuksen alkua. Perusopetukseen siirtyville lapsille ja heidän huoltajilleen annetaan tietoa perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnasta.

Yhteistyö lasten huoltajien kanssa

- Vanhempainillat, henkilöstön kanssa käytävät keskustelut
- Juhlat, kahvihetket ja tapahtumat
- Esiopetusvuoden syksyllä lapselle yhdessä huoltajien kanssa tehtävä esiopetussuunnitelma
- Esiopetusvuoden keväällä kouluunlähtökeskustelu ja Silta esiopetuksesta kouluun -lomake

5-vuotiaasta esikouluun

- Mahdolliset tutustumisvierailut tulevaan esikouluun
- Esikouluun tutustumispäivä vanhempien kanssa
- Esiopetuksen ja 5-v. ryhmien/perhepäivähoitajien henkilökuntien välinen tiedonsiirtopalaveri toimintavuoden keväällä

Esikoulusta kouluun

- Molemmiin puoliset vierailut
- Kummiluokkatoiminta
- Yhteiset tapahtumat ja juhlat
- Kouluun tutustumispäivä lapsille ja vanhemmille
- Esiopetuksen ja koulun välinen tiedonsiirtopalaveri toimintavuoden keväällä

Monialainen yhteistyö

3.4 Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan

- toimintakulttuurin kehittämisen paikalliset rakenteet ja vastuut
- toimintakulttuurin kehittämisen tavoitteet ja arvioinnin käytännöt
- esiopetuksessa käytettävät oppimisympäristöt sekä niiden arviointiin liittyvät käytännöt
- yhteistyön rakenteet, tavoitteet ja käytännöt esiopetuksen toteuttamisessa, huoltajien kanssa sekä siirtymävaiheissa
- yhteistyön arvioinnin käytännöt

Opetuksen järjestäjä huolehtii, että kukin esiopetuksen yksikkö tai toimipaikka voi tämentää toimintakulttuuriinsa ja oppimisympäristöjen kehittämiseen liittyviä tavoitteita sekä yhteistyöhön liittyviä käytäntöjä lukuvuosisuunnitelmassa.

4. Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet

Esiopetuksen toteuttamisessa otetaan huomioon aiemmissa luvuissa kuvatut esiopetuksen yleiset tavoitteet sekä toimintakulttuurille asetetut tavoitteet.

4.1 Monipuoliset työtavat

Ohjattu ja lasten omaehtoinen leikki sekä havainnolliset, lasten aktiivisuutta ja luovuutta edistävät työtavat ovat olennainen osa esiopetuksen toimintaa. Työtapojen valintaa ja käyttöä ohjaavat esiopetukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Monipuolisilla työtavoilla tuetaan lasten kasvua ja oppimista, heidän laaja-alaisen osaamisensa (luku 2.5) kehittymistä sekä vahvistetaan heidän sosiaalisia taitojaan.

Esiopetuksessa työtavat ovat sekä oppimisen väline että opettelun kohde - vähitellen kehittyvä taito, jota lapset tarvitsevat oppimisen polulla. Tämän vuoksi on tärkeää, että opettaja ohjaa lapsia kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja ryhmissä, työpareina ja itsenäisesti. Lapset osallistuvat toiminnan suunnitteluun, työtapojen valintaan ja tekevät erilaisia työtehtäviä. Tämä on arjen osallisuutta, jonka tavoitteena on tukea lasten aloitteellisuuden kehittymistä ja omaa vastuunottoa. Oppimista edistää se, että lapset ovat mukana miettimässä työskentelyn tavoitteita ja he tietävät, mitä heiltä odotetaan. Tehtyjen valintojen ja työskentelyn onnistumista arvioidaan yhdessä.

Leikkiessään lapset oppivat ja hahmottavat maailmaa. Tämän vuoksi leikki eri muodoissaan on keskeistä esiopetuksessa. Kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat tarjoavat elämyksiä ja vahvistavat lasten oppimismotivaatiota. Tavoitteena on, että lapset käyttävät kaikkia aistejaan, liikkuvat, kehittävät muistiaan ja mielikuvitustaan sekä nauttivat oivaltamisesta. Oppimisen ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittymisen tukemiseksi esiopetuksessa käytetään esimerkiksi erilaisia pelejä. Yhdessä työskennellessä lapsia rohkaistaan kyselemään, ihmettelemään, tutkimaan, päättelämään ja ratkaisemaan ongelmia sekä toimimaan tavoitteellisesti yhteisen päämäärän suuntaisesti. Lapsille järjestetään myös mahdollisuuksia kokeilla ja toimia itsenäisesti.

Monipuolisten työtapojen käyttö edellyttää, että oppimisympäristöissä on riittävästi erilaisia leikkiin ja opetteluun soveltuvia materiaaleja, havainto- ja työvälineitä sekä mahdollisuuksia käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa. Toimivat oppimisympäristöt tarjoavat tilaisuuksia eriyttää lasten työskentelyä. Onnistumisen kokemuksilla ja kannustavalla palautteella tuetaan lasten myönteisen itsetunnon kehittymistä. Tavoitteena on, että lasten halu kokeilla ja opetella vahvistuu ja heille syntyy luottamus siihen, että he pystyvät oppimaan uutta.

Työtapoja kehitetään yhteisesti henkilöstön itsearvioinnin sekä lapsilta ja huoltajilta saadun palautteen perusteella.

" Ollaan opittu
kirjoittamaan kirjaimet
ylhäältä alas"

" Yytä ollaan opittu ja
kirjaimia ja numeroita"

"Ollaan opittu uimaan"

"Ollaan harjoiteltu niitä
hengityksiä; perhosia ja
vetskarihengityksiä."

"Jos toisella on asiaa, niin
ei panna sormia korviin"

"Ollaan opittu kuuntelemaan,
viittaamaan ja ompelemaan"

Yhteisiä työtapoja Siilinjärven esiopetuksessa:

Leikki

- vapaa leikki
- ohjattu leikki
- tuettu leikki
- toiminnallinen leikin kautta oppiminen
- oppimisympäristöjen luominen ja kehittäminen yhdessä lasten kanssa

Ryhmässä oppiminen

- toimitaan erilaisissa muuttuvissa ryhmäkoonpanoissa
 - o kokoryhmä
 - o pienryhmä
 - o parityöskentely
- vertaisoppiminen ryhmässä
- ryhmätyötaidot

Aikuinen oppimisen tukena

- luo turvallisen oppimisympäristön
- ohjaa itsenäiseen työskentelyyn
- mahdollistaa/ tarjoaa monipuolisen oppimisen ja kehittymisen
- asettaa toiminnalle rajat

Laaja-alainen oppiminen

- monipuoliset työtavat
- lasten osallisuus
- projektimaisuus, teemat
- kokopäiväpedagogiikka
- oppimiskokonaisuuksien yhdistely

4.2 Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

Arviointi on kiinteä osa esiopetusta²³. Arvioinnilla on esiopetuksessa kaksi tehtävää: sen avulla suunnitellaan ja kehitetään opetusta sekä tuetaan kunkin lapsen hyvinvointia, kasvua ja oppimista. Arviointi on havainnoinnin, dokumentoinnin, arviointipäätelmien ja palautteen muodostama kokonaisuus, johon osallistuvat opettajien lisäksi muu esiopetuksen henkilöstö sekä lapset ja huoltajat.

Esiopetuksen tehtävänä on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä²⁴. Tavoitteellisen ja lasten kehitystä tukevan opetuksen edellytyksenä on, että opettaja saa tietoa lasten aiemmista kasvuympäristöistä, kehittymisestä ja oppimisesta sekä mielenkiinnon kohteista. Keskeisiä tiedonlähteitä ovat lapsen huoltaja, aiemman varhaiskasvatuksen henkilöstö sekä lapsi itse. Esiopetuksen opettaja hyödyntää tietoja lapsen henkilökohtaisten tavoitteiden suunnittelussa yhteistyössä huoltajan ja lapsen kanssa. Suunnittelun apuna voidaan käyttää lapsikohtaista esiopetuksen oppimissuunnitelmaa.

Opettaja seuraa kunkin lapsen kehittymistä ja oppimista esiopetuksen aikana. Seurannan kohteena ovat lasten työskentely, käyttäytyminen ja heidän oppimisensa edistyminen eri tiedon- ja taidonaloilla²⁵. Seuranta perustuu jatkuvaan havainnointiin sekä monipuoliseen dokumentointiin. Lasten tekemät työt ja omat kokemukset ovat osa dokumentointia ja arviointia. Myös huoltajan havainnot lapsensa oppimisesta ja hyvinvoinnista ovat tärkeitä. Kootun seurantatiedon ja siitä johdettujen arviointipäätelmien pohjalta opettaja suuntaa opetusta ja oppimisympäristöjä sekä lasten mahdollisesti saamaa tukea.

Opettaja ja lasta ohjaava muu henkilöstö antavat lapsille päivittäin rohkaisevaa ja kannustavaa palautetta lasten vahvuuksista ja kehittämisalueista. Koottua dokumentaatiota käytetään niin, että kukin lapsi voi havaita edistymistään. Tämä rakentaa lasten myönteistä käsitystä itsestään oppijana. On tärkeää, että huoltajat saavat usein palautetta lapsensa työskentelystä, käyttäytymisestä ja oppimisen edistymisestä, jotta he voivat osaltaan tukea lastaan²⁶.

Esiopetuksessa kehitetään lasten edellytyksiä itsearviointiin²⁷. Lapsia rohkaistaan kuvaamaan, mistä he esiopetuksessa pitävät, missä he ovat omasta mielestään onnistuneet ja mitä he haluaisivat opetella jatkossa. Opettaja ohjaa lapsia myös pohtimaan yhteisten tehtävien onnistumista. Lasten oppimisen polun aikana vähitellen kehittyvä itsearviointitaito on osa oppimisen taitoja.

On tärkeää, että tarpeelliset tiedot kunkin lapsen esiopetuksen aikaisesta työskentelestä sekä kasvun ja oppimisen etenemisestä ovat opettajan käytettävissä lapsen siirtyessä ensimmäiselle luokalle. Tämä varmistetaan esiopetuksen ja koulun henkilöstön

²³ Perusopetuslaki 22 § 2 mom. (628/1998); Perusopetusasetus 14 § 2 mom. (852/1998)

²⁴ Valtioneuvoston asetus 5 § (422/2012)

²⁵ Perusopetuslaki 22 § 1 mom. (628/1998)

²⁶ Perusopetusasetus 10 § 1 mom. (852/1998)

²⁷ Perusopetuslaki 22 § 1 mom. (628/1998)

sekä huoltajien ja lasten yhteistyöllä. Tietojen siirtämisessä voidaan hyödyntää esiopetuksen aikana koottuja kunkin lapsen etenemistä kuvaavia dokumentteja sekä lapselle mahdollisesti laadittua oppimissuunnitelmaa tai HOJKSia. Opetuksen järjestäjä vastaa toimivien siirtymävaiheen käytäntöjen luomisesta. Tietojen siirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä.

Opetushenkilöstön tavoitteellinen itsearviointi on esiopetuksen laadun ylläpitämisen ja kehittämisen ehto. Opettajat käyttävät lasten kasvun ja oppimisen seurannasta saamaansa arviointitietoa ja dokumentaatiota pedagogisessa suunnittelussa ja opetuksen uudelleen suuntaamisessa. Lapsilta ja huoltajilta saatu palaute otetaan huomion toiminnan kehittämisessä.

Lapsille voidaan antaa lukuvuoden päätteeksi esiopetuksen osallistumistodistus²⁸. Todistus annetaan huoltajan sitä pyytäessä. Todistukseen merkitään todistuksen, opetuksen järjestäjän, koulun/päiväkodin ja lapsen nimet sekä lapsen henkilötunnus ja todistuksen antamispäivä. Lisäksi todistukseen merkitään, että todistus on Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymien esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen. Todistus voi sisältää yleiskuvauksen toteutuneesta esiopetuksesta. Todistukseen ei merkitä lapsen persoonaan, oppimisen etenemiseen tai lapsen toimintaan liittyviä kuvauksia.

²⁸ Perusopetuslaki 22 § 2 mom. (628/1998)

Arviointi esiopetuksessa

Varhaiskasvatuksen opettaja tekee syksyllä esiopetusryhmälle kontrolloidun piirrostarkkailun, kielellisen tietoisuuden, hahmottamisen sekä matemaattisten taitojen kartoitukset. Monikielisille lapsille tehdään arviointi Kielipeda-työvälineellä.

Esiopetuksessa on käytössä Eskarin arki -käsikirja lapsen kehityksen ja taitojen seurannassa ja kartoituksessa.

Lapselle laaditaan syksyllä esiopetussuunnitelma, johon kuuluu lapsen haastattelu ja oman kuvan piirtäminen sekä huoltajan kanssa käytävä keskustelu.

Lapsen esiopetussuunnitelma ja lapselle tehty kartoitukset toimivat toiminnan suunnittelun pohjana.

Ryhmässä laaditaan esiopetuksen lukuvuosisuunnitelma, jonka toteutumista henkilöstö arvioi kaksi kertaa toimintakaudessa. Laatimisen ja arvioinnin toteutumisesta vastaa päiväkodin johtaja.

Lapsen kehityksen ja oppimisen seurantaa sekä arviointia tehdään ryhmän henkilöstön, lapsen sekä huoltajien välisessä vuorovaikutuksessa koko esiopetusvuoden ajan. Ryhmän toimintaa arvioidaan ja kehitetään huoltajilta ja lapsilta tulleiden palautteiden perusteella. Lasten itsearviointinissa käytetään mm. haastatteluja, hymynaama-arviointeja, tunnekortteja sekä erilaisia kyselyjä.

Keväällä käydään varhaiskasvatuksen opettajan, lapsen sekä huoltajien kesken Silta esiopetuksesta kouluun -arviointikeskustelu. Keskustelussa huomioidaan esiopetussuunnitelman yleiset tavoitteet ja lapsen omassa esiopetussuunnitelmassa toiminnalle asetettujen tavoitteiden toteutuminen. Esioppilas saa yhtenäisen osallistumistodistuksen esiopetusvuoden päätteeksi.

Esiopetuksen työtapojen ja esiopetuksen laatua arvioidaan sekä kehitetään kerran vuodessa huoltajille tarkoitetussa asiakastytyväisyyskyselyssä, huoltajien kuukauden kysymyksissä sekä Valssi -arviointijärjestelmän henkilöstökyselyssä.

Palautteiden ja arviointien perusteella yksiköissä/ryhmissä valitaan kehittämiskohteet, jotka otetaan huomioon toiminnassa. Huoltajia tiedotetaan kyselyjen tuloksista kunnan nettisivuilla ja sivistyslautakunnalle saatetaan tiedoksi vastausten yhteenveto. Yksikkökohtaiset tulokset ja sovitut kehittämistoimenpiteet käydään huoltajien kanssa läpi yksikön valitsemalla tavalla.

Huoltajat voivat antaa palautetta toiminnasta päivittäisissä keskusteluissa henkilöstön kanssa. Saatu palaute otetaan huomioon kehittämisessä.

Arviointien tuloksena syntyneitä kehittämistoimenpiteitä ja mahdollisesti muuttunutta toimintaa päivitetään lukuvuosisuunnitelmaan ja paikalliseen esiopetussuunnitelmaan.

Esiopetuksessa seurataan valtakunnallista varhaiskasvatussuunnitelman kehittämis-työtä ja tehdään valtakunnallisissa perusteissa tapahtuneiden muutosten edellyttämiä päivityksiä paikalliseen esiopetussuunnitelmaan.

4.3 Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

Esiopetus on luonteeltaan eheytettyä opetusta, joka muodostuu eri laajuisista ja eri tavoin toteutetuista oppimiskokonaisuuksista. Oppimiskokonaisuuksien toteuttamisen lähtökohtina ovat lasten kiinnostuksen kohteet sekä tässä luvussa kuvatut opetukselle asetettavat yhteiset tavoitteet (kuvio 1). Yhteiset tavoitteet perustuvat eri tiedon- ja taidonaloista nouseviin, esiopetuksen kannalta oleellisiin opetuksen tavoitteisiin sekä laaja-alaiselle osaamiselle asetettuihin tavoitteisiin. Yhteiset tavoitteet ovat opettajan työtä ohjaavia tavoitteita.

Oppimiskokonaisuuksina toteutetun opetuksen tavoitteena on tukea lasten kokonaisvaltaista kasvua ja hyvinvointia sekä tarjota monipuolinen perusta heidän osaamisensa edistymiselle. Leikki ja muut lapsille ominaiset tavat oppia ja työskennellä ovat opetuksen ja toiminnan lähtökohtana. Oppimiskokonaisuuksien kesto ja toteutustapa vaihtelevat valitun aihepiirin, tilanteen ja lasten oppimisen etenemisen mukaan. Lapset osallistuvat oppimiskokonaisuuksien suunnitteluun ja toteutumisen arviointiin opettajan ohjauksessa. On tärkeää, että jokaisella lapsella on mahdollisuus oppia ja työskennellä omaan tahtiinsa sekä kehittää taitojaan vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajan ja muun henkilöstön kanssa monipuolisissa oppimisympäristöissä. Oppimiskokonaisuuksien tehtävä on tarjota lapsille uusia ja innostavia oppimiskokemuksia sekä mahdollisuuksia työskennellä kullekin lapselle sopivia oppimisen haasteita sisältävien tehtävien parissa. Opetus ja oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt suunnitellaan ja toteutetaan ryhmän tarpeiden mukaisesti. Lapsille annetaan tukea ennakoivasti ja suunnitelmallisesti.

Tässä luvussa kuvatut opetukselle asetetut yhteiset tavoitteet on ryhmitelty viideksi kokonaisuudeksi. Kuhunkin kokonaisuuteen on koottu tavoitteita, joilla on toisiinsa liittyviä opetuksellisia ja kasvatuksellisia tehtäviä. Eri kokonaisuuksien tavoitteita ja sisältöjä yhdistellään pedagogisesti tarkoituksenmukaisella tavalla esiopetuksen oppimiskokonaisuuksia muodostettaessa.

Monipuoliset oppimisympäristöt ja työtavat Ehetytty opetus

Lasten mielenkiinnon kohteet

Opetuksen yhteiset tavoitteet

Tiedon- ja taidonalat Laaja-alainen osaaminen

Monipuoliset oppimisympäristöt ja työtavat esiopetuksessa

Ilmaisun monet muodot

Lasten oppimisedellytykset, sosiaaliset taidot ja myönteinen minäkuva vahvistuvat, kun he saavat valmiuksia ympäröivän maailman jäsentämiseen. Nämä valmiudet kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja ilmaisevat itseään ja maailmaa erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Harjoittelu tukee myös lasten keskittymiskyvyn ja itsesäätelytaitojen kehittymistä. **Esiopetuksen tehtävä on kehittää lasten ilmaisua musiikillisen, kuvataiteellisen, käsitöiden sekä suullisen ja kehollisen ilmaisun perustaitoja harjoittelemalla.** Kulttuurin ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä monilukutaidon kehittymistä. Eri ilmaisumuotojen käyttö esiopetuksen arjessa ja juhlissa tarjoaa mahdollisuuksia tuoda esille kulttuurista monimuotoisuutta ja iloita siitä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa lapsia rohkaistaan ja ohjataan käyttämään ilmaisun eri muotoja. Opetus suunnitellaan niin, että lapset saavat elämyksiä taiteesta sekä kokemuksia luovasta prosessista ja siihen kuuluvasta suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin kokonaisuudesta. Toiminnan lähtökohtana ovat lasten aistimukset, havainnot ja kokemukset. Lapsia kannustetaan kertomaan ideoistaan, työskentelystään ja niihin liittyvistä erilaisista kokemuksista. Toiminnan tuotoksia tarkastellaan yhdessä, ja yhteinen tekeminen näkyy oppimisympäristöissä. Lasten ilmaisussa ja työskentelyn dokumentoinnissa käytetään monipuolisesti erilaisia materiaaleja ja välineitä. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä ja lähiseudun kulttuuritarjontaa.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet
Esiopetuksen musiikillinen toiminta on monipuolista ja moniaistista, ja sen tavoitteena on vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lapsille tarjotaan kokemuksia heidän omista musiikillisista taidoistaan laulun, tanssin, liikkeen, soiton ja oman musiikin luomisen avulla. Heidän kanssaan opetellaan lauluja ja tutustutaan eri musiikkityyleihin ja soittimiin. Musiikilla leikitään, kokeillaan ja improvisoidaan. Lasten kanssa havainnoidaan äänen tasoa, kestoja, voimaa ja sointivärejä musiikillisessa toiminnassa. Opetus tarjoaa lapsille kokemuksia musiikin tekemisestä yhdessä.
Esiopetuksessa harjoitellaan käsitöiden tekemistä ja erilaisten työvälineiden käyttöä. Lapsia innostetaan käsitöiden tekemiseen. Lasten kanssa kokeillaan sekä kovien että pehmeiden materiaalien käyttöä ja opetellaan niiden käsittelyssä tarvittavia tekniikoita ja perustaitoja. Lapsia rohkaistaan suunnittelemaan ja toteuttamaan erilaisia käsitöitä mielikuvituksensa ja omien taitojensa puitteissa yhdessä toisten kanssa. Lapset suunnittelevat ja valmistavat opettajan ohjauksessa myös pitempiketoisen käsityön. Työskentelyssä voidaan hyödyntää paikallisia tai lapsiryhmän taustoihin liittyviä käsityöperinteitä.
Esiopetuksessa tuetaan lasten kuvallisen ajattelun ja kuvailmaisun kehittymistä tekemällä, tulkitsemalla ja arvioimalla erilaisia kuvia. Opeteltava asia suunnitellaan lasten kokemusmaailmasta ja kiinnostuksen kohteista lähtien. Lapsia rohkaistaan kokeilemaan erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja. Kuvan tekemisen taitoja harjoitellaan moniaistisesti esimerkiksi maalaamalla, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä. Lasten kanssa havainnoidaan heidän itse tuottamiensa kuvien lisäksi taideteoksia, median kuvia, esineiden muotoilua sekä rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita. Lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiinsa kuvallisista viesteistä. Kuvia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi väreihin, muotoihin, materiaaleihin, tekijään, esitysyhteyteen ja kuvien herättämiin tunteisiin.
Lapsia rohkaistaan suulliseen ja kehoilliseen ilmaisuun monipuolisten harjoitusten ja leikin avulla. Tavoitteena on, että lapset saavat kokemuksia siitä, miten kielellä ja keholla voidaan leikkiä ja viestiä monimuotoisesti. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työtetään yhdessä ilmaisun keinoin. Opetuksessa hyödynnetään loruja, runoja sekä lasten kirjallisuutta. Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhteisesti suunnitellusta prosessista. Ilmaisumuotoina voidaan käyttää esimerkiksi draamatoimintaa, sanataidetta ja tanssia.

Kielten rikas maailma

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Esiopetusiässä kielestä tulee yhä vahvemmin lasten ajattelun, ilmaisun ja vuorovaikutuksen väline, jonka avulla he jäsentävät arkeaan ja rakentavat maailmankuvaansa. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten **kielellisten taitojen** kehitystä kokonaisvaltaisesta kielen merkityksen hahmottamisesta kohti yksityiskohtaisempaa kielen rakenteiden ja muodon havaitsemista. Keskeistä on vahvistaa lasten kiinnostusta ja uteliaisuutta puhuttua kieltä sekä lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Kielellinen mallintaminen ja runsas myönteinen palaute ovat tärkeitä oppimiselle. Erilaisten viestien tulkitseminen ja tuottaminen suullisesti ja viestinnän välineitä käyttäen ovat osa vähitellen kehittyvää monilukutaitoa sekä tieto- ja viestintäteknologista laaja-alaista osaamista. Esiopetuksessa lasten kielellisen ja kulttuurisen taustan monimuotoisuus tunnustetaan, sitä kunnioitetaan ja sen jatkuvuutta tuetaan. Eri kielten havainnointi tukee lasten kielitietoisuutta sekä kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvän laaja-alaisen osaamisen kehittymistä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteena on edistää lasten kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja sekä vahvistaa heidän kiinnostustaan kieliin ja kulttuureihin. Lasten kielellisen tietoisuuden kehittymistä edistetään kielellä leikkien, loruillen sekä tutustuen monipuolisesti puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen. Lasten kehittyvää luku- ja kirjoitustaitoa tuetaan leikkien ja toiminnallisten harjoitusten avulla. Opetus ja oppimisympäristöt suunnitellaan niin, että niissä on lapsille runsaasti mahdollisuuksia havainnoida, tutkia ja kokeilla puhuttua ja kirjoitettua kieltä sekä laajentaa sanavarastoaan. Opetuskielen lisäksi esiopetuksessa havainnoidaan muita kieliä. On tärkeää, että lapset, joiden äidinkieli on muu kuin esiopetuksen kieli, saavat vahvan tuen opetuskielen taidon kehittymiselle ja samalla kokemuksen, että heidän kotona puhumansa kieli on tärkeä ja arvokas. Opetuksessa huomioidaan, että lapset voivat samaan aikaan omaksua useita kieliä.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Lasten **suomen/ ruotsin/ saamen/ viittomakielen taidon** kehittymistä tuetaan monipuolisesti esiopetuksen aikana.

Opetus tarjoaa lapsille mahdollisuuksia harjoitella kuuntelemista ja puhumista erilaisissa tilanteissa. Heitä ohjataan kertomaan ja keskustelemaan sekä eläytymään, ymmärtämään ja muistamaan kuulemaansa. Sanojen merkityksiä pohditaan yhdessä ja sanoilla leikitellään. Yhteisissä keskusteluissa lapset kehittävät taitojaan kysyä, päätellä ja arvioida kuulemaansa. Lapsia innostetaan tarinoiden tekemiseen ja taitoa harjoitellaan esimerkiksi saduttamalla tai digitarinoita tekemällä.

Lapsille luetaan erilaisia tekstejä ja niistä keskustellaan yhdessä. Tämä auttaa lapsia ymmärtämään lukemisen merkitystä. Opettajan mallintamisen ja erilaisten harjo-

tusten avulla lapset saavat kokemuksia siitä, miten puheen voi muuttaa kirjoitetuksi kieleksi ja kirjoitetun kielen puheeksi. Kirjoitettua ja puhuttua kieltä tutkitaan yhdessä. Lapsia ohjataan havaitsemaan, että puheen voi jakaa pienempiin osiin, kuten sanoihin, tavuihin ja äänteisiin.

Lasten lukutaidon kehittymistä tuetaan järjestämällä heille mahdollisuuksia leikkiliseen kirjoittamiseen ja omien tekstien tuottamiseen tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen. Lapsia innostetaan yhdessä ja omatoimisesti tunnistamaan ja tuottamaan eri tavoin kirjaimia, sanoja ja tekstejä taitojensa ja mielenkiintonsa mukaisesti heille mielekkäissä asiayhteyksissä.

Opetuksessa käytetään monipuolisesti lastenkirjallisuutta. Lapsia rohkaistaan tutkimaan ja lukemaan oman taitonsa mukaisesti erilaisia tekstejä sekä kertomaan ja ilmaisemaan eri tavoin kuulemastaan tai lukemastaan.

Erilaisten leikkien ja harjoitusten avulla tuetaan lasten hienomotoristen taitojen kehittymistä sekä heidän kykyään hahmottaa tilaa ja suuntia. Lapsia ohjataan tarkoituksenmukaiseen kynäotteeseen ja näppäimistöjen käyttöön.

Esiopetuksessa tuetaan lasten kielellisiä valmiuksia havainnoimalla **eri kieliä** yhdessä lasten kanssa. Erityisesti tarkastellaan lapsiryhmässä ja lähiympäristössä puhuttuja kieliä. Näin tuetaan lasten kielitietoisuuden ja oman kielellisen ja kulttuurisen identiteetin kehittymistä. Samalla lapsia autetaan havaitsemaan ympäröivän maailman kielellinen ja kulttuurinen rikkaus ja kiinnostavuus. Opetuksessa voidaan käyttää esimerkiksi erikielisiä lauluja, leikkejä ja viittomia.

Minä ja meidän yhteisömme

Lasten elinpiiri laajenee heidän kasvaessaan. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten valmiuksia ymmärtää yhteiskunnan monimuotoisuutta ja toimia siinä. Aihetta lähestytään **historiallisesta** ja **yhteiskunnallisesta** sekä **etiikan** ja **katsomusten** näkökulmista. Lähiyhteisön menneisyyttä sekä ajankohdaisia asioita pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa yhteiskunnallisiin asioihin. Arjen eettisten valintojen pohdinta sekä omien tunnetaitojen kehittäminen ja raketavan käyttäytymisen harjoittelu vahvistavat lasten vuorovaikutustaitoja. Tutustumisen lähiyhteisön tapoihin sekä uskontoihin ja muihin katsomuksiin yhdessä kokonaisuuden muiden tavoitteiden kanssa tukee lasten kulttuurisen osaamisen ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista. Opetuksessa toimitaan yhteistyössä huoltajien kanssa **kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen**.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Tavoitteena on edistää lasten mielenkiintoa yhteiskunnan, erityisesti lähiyhteisön toimintaan ja vahvistaa heidän osallisuuttaan toimintaympäristössään. Lapsia ohjataan havainnoimaan nykyisyyttä ja heille luodaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin. Opetuksessa tuetaan lasten eettisen kohtaamisen ja ajattelun taitoja sekä tunnetaitojen kehittymistä. **Lapset tutustuvat opettajan johdolla niin omaan kuin muihinkin lapsiryhmässä tai lähiyhteisössä edustettuina oleviin katsomuksiin ja uskontoihin sekä niihin liittyviin tapoihin ja perinteisiin.** Lapsia rohkaistaan kysymään ja heidän pohdinnoilleen ja ihmettelylle annetaan tilaa. Kokonaisuuden työtapoina korostuvat keskustelut sekä erilaiset eläytymisen mahdollistavat menetelmät.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Lasten kanssa **tutustutaan johonkin lähiympäristön henkilöön tai kohteeseen historiallisesta näkökulmasta.** Aihetta lähestytään havainnollisesti ja moniaistisesti eri ilmaisutapoja hyödyntäen. Lisäksi opetuksessa voidaan käsitellä lapsia kiinnostavia muita historiallisia tapahtumia, henkilöitä, kulttuureja ja kulttuuriperintöä. Tiedon lähteinä voidaan käyttää lähiyhteisön jäseniä, esineistöä ja ympäristöä sekä hyödyntää lasten huoltajien asiantuntemusta omasta kulttuuriperinnöstään. Opetuksessa voidaan hyödyntää myös juhlaperinteitä, kertomuksia, perinneleikkejä ja vanhoja lauluja.

Lasten kiinnostusta **yhteiskunnallisiin** asioihin herätetään keskustelemalla heitä kiinnostavista lähiyhteisön ja yhteiskunnan ajankohtaisista asioista. **Lasten kanssa tutustutaan mediaan ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti.** Mediatarjonnan sisältöä ja todenmukaisuutta pohditaan yhdessä lasten kanssa. Opetuksessa tutustutaan lasten oikeuksiin hyödyntäen YK:n yleissopimusta lapsen oikeuksista. Lasten kanssa laaditaan ja kehitetään esiopetusryhmän sääntöjä. Samalla autetaan lapsia ymmärtämään, että yhteisön säännöt ovat ihmisten luomia sopimuksia. Lähiympäristöä hyödynnetään niin että lapsilla on mahdollisuus aitoon osallistumis- ja vaikuttamiskokemukseen.

Esiopetukseen sisältyy koko ryhmälle yhteistä **eettistä kasvatusta.** Kasvatus liitetään lasten arkeen ja käytännön tilanteisiin, joihin liittyy tunteita ja eettisiä valintoja. **Lapsia ohjataan tunnistamaan tunteitaan, toimimaan ystävällisesti ja vastuullisesti sekä ratkaisemaan rakentavasti lasten keskinäisiä ristiriitatilanteita. Lasten kanssa pohditaan ystävyyttä ja toisten kunnioittamista, ilon ja pelon aiheita, tyttöinä ja poikana olemiseen liittyviä oletuksia sekä oikean ja väärän erottamista.** Yhteisten keskustelujen lisäksi luontevia tapoja eettiseen kasvatukseen antavat esimerkiksi roolileikit sekä sadut ja median kertomukset. Opetuksessa

voidaan hyödyntää sosiaalisia taitoja ja tunnetaitoja kehittäviä opetusohjelmia ja materiaaleja.

Esiopetuksen **katsomuskasvatuksessa** yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja katsomukset. Uskonnottomuutta tarkastellaan esiopetuksessa muiden katsomusten rinnalla. **Katsomuskasvatus liitetään arjen asioihin, juhliin ja ajankohtaisiin tapahtumiin, joilla on uskonnollista tai katsomuksellista merkitystä. Tavoitteena on auttaa lapsia ymmärtämään ja kunnioittamaan sekä omia että toisten lasten ja perheiden erilaisia katsomuksellisia perinteitä sekä niihin liittyviä tapoja ja käsityksiä.** Lapsia rohkaistaan erilaisten elämäntilanteiden pohdintaan yhdessä toisten kanssa toimien. Samalla heidän valmiutensa ymmärtää uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä sanoja ja käsitteitä vahvistuvat. Opetuksessa hyödynnetään esimerkiksi vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia.

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Lasten toimintaympäristö - lähiluonto ja rakennettu ympäristö sekä muut esiopetuksen oppimisympäristöt - tarjoavat runsaasti aineksia lasten oppimiselle. Erityisen tärkeää opetuksen liittäminen lasten kokemusmaailmaan ja heidän toimintaympäristöönsä on **matemaattisten taitojen** opettelussa sekä **teknologia- ja ympäristökasvatusten** toteuttamisessa. Toimintaympäristöön liittyvät havainnot, kokemukset ja tiedot, niiden jäsentäminen ja kuvaaminen auttavat lapsia kehittymään ajattelijoina ja oppijoina. Kehittyvä taito nimetä asioita sekä ymmärtää ja käyttää erilaisia käsitteitä edistää lasten monilukutaitoa. Esiopetuksen tehtävänä on tukea lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä ja kiinnostusta matematiikkaan. Tehtävänä on myös vahvistaa lasten luonnontuntemusta ja luontosuhdetta sekä tutustua arjen teknologiaan. Esiopetuksessa tutustutaan tutkivaan oppimiseen havainnoimalla ja tutkimalla ympäristöä sekä kokeilemalla ja pääättelemällä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa vahvistetaan pohjaa lasten matemaattisen ajattelun kehittymiselle ja matematiikan oppimiselle. **Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota arjessa ja ympäristössä ilmenevään matematiikkaan.** Opetus luo mahdollisuuksia luvun, muutoksen ja ajan käsitteiden sekä tason ja avaruuden hahmottamisen ja mittaamistaitojen kehittymiselle. Opetuksen tavoitteena on tarjota oivaltamisen ja oppimisen iloa matemaattisen ajattelun eri vaiheissa oleville lapsille.

Opetuksessa havainnoidaan luontoa. Lasten ympäristöherkkyyden ja luontosuhteen kehittymistä tuetaan **tarjoamalla lapsille kokemuksia luonnossa liikkumisesta sekä sen tutkimisesta.** Lapsia ohjataan myös havainnoimaan ympäristön teknologiaa sekä kokeilemaan ja keksimään omia ratkaisuja.

Opetuksessa tutustutaan tutkivaan työtapaan. Lapsia rohkaistaan tekemään kysymyksiä ja etsimään niihin yhdessä selityksiä. **Lapset opettelevat vertailemaan, luokittelemaan sekä järjestämään havaintojen tai mittausten pohjalta saatuja tietoja.** Heitä rohkaistaan tekemään päätelmiä ja keksimään ratkaisuja arjen ongelmiin sekä kokeilemaan ratkaisuja. Opetuksessa harjoitellaan dokumentointia eri välinein sekä esittämään tuloksia eri tavoin.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Lapsia kannustetaan kehittämään **matemaattisia taitojaan** toiminnallisesti, leikkien ja eri aisteja käyttäen erilaisissa oppimisympäristöissä. Opetuksessa tutustutaan matematiikkaan ja sen osa-alueisiin havainnollisesti ja yhdessä toimien.

Lapsia innostetaan pohtimaan ja kuvailemaan matemaattisia havaintojaan erilaisissa arjen tilanteissa opettajan mallintamisen ja kielellistämisen avulla. Havaintoja harjoitellaan esittämään itse ja kuvien sekä erilaisten välineiden avulla. Toiminta suunnitellaan niin että siinä on paljon mahdollisuuksia luokitella, vertailla, asettaa järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia. Opetukseen kuuluu muistia kehittäviä leikkejä ja tehtäviä. Lapsia kannustetaan myös toimintaympäristöön liittyvien ongelmanratkaisutehtävien päättelyyn ja ratkaisujen etsimiseen.

Lukukäsitteen kehittymistä tuetaan monipuolisesti leikkien ja työskennellen. Lapsia innostetaan havainnoimaan lukumääriä ympäristöstä sekä liittämään ne lukusanaan ja numeromerkkeihin taitojensa mukaan. Lukumääriä vertaillaan ja tutkitaan lukumäärän muutosta käytännön esimerkkejä keksien. Erityisesti opetuksessa kiinnitetään huomiota lasten lukujonotaitojen ja nimeämisen kehittämiseen.

Erilaisilla harjoituksilla tuetaan lasten tason ja tilan hahmottamista. Lapsia kannustetaan tutkimaan ja kokeilemaan 2- ja 3-ulotteisuutta sekä opettelemaan sijainti- ja suhdekäsitteitä, kuten edessä, ylhäällä ja joka toinen, esimerkiksi liikuntaleikkien avulla. Lasten geometrisen ajattelun vahvistamiseksi heille järjestetään mahdollisuuksia rakenteluun, askarteluun ja muovailuun. Opettajan ohjauksessa lapset tutustuvat ympäristössä oleviin muotoihin ja harjoittelevat nimeämään niitä.

Esiopetuksessa kokeillaan mittaamista keholla ja eri välineillä. Opetuksessa harjoitellaan ajankäsitteitä, kuten joskus, eilen ja aamulla. Aikajärjestystä pohditaan yhdessä esimerkiksi vuorokaudenaikoja havainnoimalla.

Opetuksessa hyödynnetään muun muassa leikkejä, pelejä ja tarinoita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Esiopetuksen **ympäristökasvatus** tarjoaa lapsille luontokokemuksia sekä mahdollisuuden tutkia ja tutustua kasveihin, eläimiin ja luonnon ilmiöihin. Ympäristöä havainnoidaan eri aistein sekä havaintovälineiden avulla. Opetukseen voi kuulua myös pieniä kokeita. Havainnoista keskustellaan ja havaintotietoa harjoitellaan luokittelemaan. Samalla opetellaan luontoon liittyvien käsitteiden käyttöä ja päätelmien tekemistä sekä pohditaan syy-seuraus suhteita. Lasten luonnontuntemusta hyödynnetään opetuksessa. Lasten kanssa harjoitellaan tiedon hankintaa hakemalla yhdessä tietoa joistakin lapsia kiinnostavista asioista. Opetuksessa luodaan pohjaa kestäväälle elämäntavalle tutustumalla luonnonsuojeluun. Lapsia ohjataan huolehtimaan ympäristöstään ja sen viihtyisyydestä.

Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjessa esiintyviä **teknologisia ratkaisuja** ja niiden ominaisuuksia ja toimivuutta. Opetuksessa tuodaan esille, että teknologia on ihmisen luovan toiminnan aikaansaamaa. Lapset tutustuvat teknologiaan keksimällä, askartelemalla ja rakentamalla itse erilaisia rakenteita ja ratkaisuja eri materiaaleja hyödyntäen. Lapsia kannustetaan kuvailemaan tekemiään ratkaisuja. Opetuksessa voidaan hyödyntää oppimisympäristöjen välineiden lisäksi esimerkiksi lasten omia leikkikaluja ja miettiä niiden toimintaperiaatteita.

Kasvan ja kehityksen

Itsestä huolehtiminen ja siihen liittyvät arjen taidot ovat osa esiopetuksen tavoitteena olevaa laaja-alaista osaamista. Kehittyäkseen tällä osaamisen alueella lapset tarvitsevat kokemuksia, tietoa ja pohdintaa, joiden pohjalta heidän arvostuksensa ja taitonsa voivat vähitellen kehittyä. Esiopetuksessa tehtävää lähestytään **liikunnan, ruuan, kulluttajuuden, terveyden sekä turvallisuuden** näkökulmista. Esiopetuksen tehtävänä on luoda pohjaa terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle ja liikunnalliselle elämäntavalle sekä kehittää lasten terveysosaamista ja turvataitoja. Lisäksi tehtävänä on edistää kesävään elämäntapaan kuuluvia ruoka-, kulutus- ja puhtaustottumuksia.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Lapset saavat monipuolisia kokemuksia liikunnasta ja alkavat ymmärtää liikkumisen yhteyttä hyvinvointiin ja terveyteen. Opetus tarjoaa mahdollisuuksia lasten motoristen ja sosiaalisten taitojen kehittymiselle. Erityisesti kiinnitetään huomiota lasten yleisten oppimisedellytysten kannalta tärkeiden havaintomotoristen taitojen kehittymiseen. Lasten kanssa tutustutaan terveelliseen ruokaan ja pohditaan sen merkitystä. Lapsia ohjataan kohtuulliseen kulutukseen. Opetuksessa pohditaan terveyteen liittyviä tekijöitä sekä tuetaan lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään. Lapset saavat tietoa turvallisesta liikkumisesta lähiympäristössä sekä esiopetuksen oppimisympäristöissä.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet
Esiopetuksen tavoitteena on innostaa lapsia liikkumaan monipuolisesti ja kokemaan liikunnan iloa. Liikkumisen ja leikkien avulla lasten yhdessä toimimisen taidot kehittyvät. Samalla heidän kehonhallintansa vahvistuu sekä heidän taitonsa hahmottaa omaan kehoaan ja sen eri osia suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan kehittyä. Ohjatun liikkumisen lisäksi huolehditaan siitä, että lapsilla on mahdollisuuksia päivittäiseen omaehtoiseen liikkumiseen sekä sisällä että ulkona. Yhteistyössä huoltajien kanssa lapsia rohkaistaan liikkumaan myös vapaaajalla erilaisissa tiloissa ja ulkona erilaisissa olosuhteissa. Esiopetuksessa harjoitellaan monipuolisesti ja säännöllisesti arkeen liittyviä motorisia perustaitoja eri ympäristöissä. Näitä ovat tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaidot. Tasapainoa harjoitellaan pysähtymisiä ja harhauttamisia sisältävien leikkien avulla tai taitoradalla leikitellen. Liikkumistaitoja edistetään kierimistä, kiipeämistä, juoksua ja hyppelyjä sisältävillä harjoituksilla. Välineenkäsittelytaitoja harjoitellaan työntämällä ja vetämällä sekä käyttämällä monipuolisesti eri välineitä ja palloja. Lisäksi lapsia innostetaan harjaannuttamaan hienomotorisia taitojaan sorminäppäryyttä ja tarkkuutta kehittävien pelien jaleikkien avulla. Tavoitteena on, että toiminta antaa kaikille lapsille mahdollisuuksia osallistumiseen ja onnistumiseen sekä tukee lasten hyvinvointia ja toimintakykyä.
Esiopetuksessa ruokailutilanteita käytetään päivittäisen terveyttä edistävän syömis- ja ruokaan liittyvän osaamisen oppimisympäristönä. Ruokailutilanteista luodaan lasten kanssa mahdollisimman viihtyisiä ja lapsia ohjataan hyviin tapoihin. Suomalaisen ruoka- ja tapakulttuurin lisäksi opetuksessa tutustutaan johonkin muuhun ruoka- ja tapakulttuuriin kotien asiantuntemusta hyödyntäen. Lasten kanssa tarkastellaan lapsiin kohdistuvaa mainontaa sekä pohditaan kohdittuun kuluttamiseen merkityksestä. Esimerkiksi lasten leikeissä ja piirroksissa ilmenevät tulkinnat kulutuksesta ja mainonnasta voivat toimia esiopetuksen kuluttajakasvatuksen pohjana.
Lapsia ohjataan ymmärtämään liikunnan, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkitystä hyvinvoinnille ja terveydelle. Lasten kanssa pohditaan terveyttä ja sairauksia ja niiden syitä sekä ihmisen mahdollisuuksia vaikuttaa omaan fyysiseen terveyteensä ja mielen hyvinvointiin. Hyvistä ihmissuhteista ja niiden merkityksestä mielen hyvinvoinnille keskustellaan. Kaveruutta ja toisten huomioon ottamista sekä tunteiden tunnistamista ja hallintaa harjoitellaan arjen tilanteissa. Lasten kanssa havainnoidaan nukkumisen ja liikkumisen määrää sekä mietitään niiden yhteyttä päivittäiseen virkeyteen ja hyvään oloon. Opetuksessa haetaan tietoa hygieniasta ja harjoitellaan siihen liittyviä perustaitoja osana esiopetuksen arkea.
Lapset saavat esiopetuksessa tietoa oikeudestaan turvalliseen elämään, arvostaa kohteluun ja koskemattomuuteen. Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjen toimintaympäristöihin ja esiopetuksen oppimisympäristöihin liittyviä yleisimpiä fyysisiä ja psyykkisiä vaaratilanteita. Tavoitteena on tukea lasten turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hankkia apua sekä toimia turvallisesti

tavallisimmissa arjen tilanteissa. Lapsia rohkaistaan hakemaan aikuisen apua esiopetuksen ongelmatilanteissa ja kiusaamista kohdatessaan sekä kertomaan huolistaan. Opetuksessa harjoitellaan lähiliikenteessä liikkumisen sääntöjä sekä turvallista toimintaa tieto- ja viestintäteknologisissa ympäristöissä ikäkaudelle sopivalla tavalla.

4.4 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Kaikkien lasten esiopetuksessa noudatetaan samoja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia esiopetuksen yleisiä kasvatus- ja oppimistavoitteita. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet otetaan esiopetuksessa huomioon. Esiopetuksen tavoitteena on tukea jokaisen lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteettien kasvua sekä opettaa lapsia kunnioittamaan eri kieliä ja kulttuureja. Erityisenä tavoitteena on tukea kaksi- ja monikielisten lasten eri kielten taitoa.

Perusopetuslain mukaan esiopetuksessa käytettävä kieli on suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Opetuskielenä voidaan käyttää myös muita kieliä, kun se ei vaaranna opetussuunnitelman perusteissa asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Erillisessä ryhmässä esiopetus voidaan antaa pääosin tai kokonaan muulla kielellä.²⁹ Huoltajille tarkoitettu tiedotus ja keskeiset asiakirjat tulee olla saatavana perusopetuslain mukaisella esiopetuksen opetuskielellä.

Erilaiset kieli- ja kulttuuritaustat esiopetuksessa

Saamelaislasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten saamelaista identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuuristaan sekä antaa lapsille mahdollisuus opetella saamelaisia perinnetietoja ja -taitoja. Opetuksessa voidaan hyödyntää lähiympäristöä sekä yhteistyötä huoltajien ja saamelaisyhteisön kanssa. Esiopetusta voidaan järjestää saamenkielisenä tai kaksikielisenä kielikylpyopetuksena.

Silloin kun esiopetus järjestetään jollakin kolmesta saamen kielestä, sen erityisenä tavoitteena on vahvistaa kielen ymmärtämistä ja kielen käyttötaitoja. Tavoitteena on lisätä lasten valmiuksia toimia saamenkielisessä ympäristössä, oppia saamen kieltä ja saamen kielellä.

Romanilasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten identiteettikehitystä ja tietoisuutta omasta historiastaan ja kulttuuristaan. Lisäksi tuetaan kaksikielisyyttä yhteistyössä lasten perheiden kanssa. Lapsille annetaan romanikielen opetusta mahdollisuuksien mukaan. Romanikielen opetuksessa tutustutetaan lapsia romanikieleen ja -kulttuuriin, laajennetaan sana- ja ilmaisuvarantoa sekä rohkaistaan käyttämään kieltä erilaisissa kielenkäyttötilanteissa.

²⁹ Perusopetuslaki 10 § 1 mom. (1288/1999)

Viittomakieltä käyttävien lasten esiopetus toteutetaan ensisijaisesti viittomakielissä ryhmässä tai sekaryhmässä, joka koostuu viittomakielisistä ja puhuttua kieltä käyttävistä lapsista. Viittomakielisen esiopetuksen tavoitteena on tukea ja vahvistaa lasten kieli- ja kulttuuri-identiteettiä antamalla heille mahdollisuus omaksua viittomakieltä. Tavoitteena on myös vahvistaa lasten suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakielistä ilmaisuja ja viittomavarantoa sekä rohkaista käyttämään viittomakieltä ja lisätä lasten valmiuksia toimia erilaisissa kieliympäristöissä.

Esiopetuksessa tuetaan **vieraskielisten ja monikielisten lasten** kielitaidon sekä identiteetin ja itsetunnon kehittymistä. Suomen/ruotsin kielen taidon kehittymistä edistetään kielitaidon eri osa-alueilla lasten tarpeista ja edellytyksistä lähtien sekä ohjatusti että esiopetuksen arjessa. Erillistä suomi/ruotsi toisena kielenä -opetusta ja lasten oman äidinkielen/äidinkielten opetusta tarjotaan mahdollisuuksien mukaan. Mikäli kunta järjestää valmistavaa opetusta, voivat maahanmuuttajataustaiset lapset osallistua siihen. Jos lapsi pystyy seuraamaan esiopetusta, voi hän siirtyä esiopetukseen jo ennen valmistavan opetuksen päättymistä³⁰.

Kaksikielinen esiopetus

Kaksikielisen esiopetuksen tavoitteena on hyödyntää lasten varhaisen kielenoppimisen herkkyyksikautta tarjoamalla tavanomaista esiopetusta monipuolisempaa kielikasvatusta. Opetuksessa luodaan motivoivia kielenoppimistilanteita, joilla rakennetaan pohjaa elinikäiselle kielten opiskelulle. Tavoitteena on, että toiminta monikielisessä ympäristössä kehittää lasten kielitietoisuutta. Lasten kaksi- tai monikielistä kieli-identiteettiä tuetaan ja heille tarjotaan tilaisuuksia käyttää ja omaksua kieliä toiminnallisesti ja leikinomaisesti. Myös monenlaiset kulttuurit, joita tuodaan tietoisesti esiin ja keskusteltavaksi, kohtaavat luontevasti tällä tavoin järjestetyssä opetuksessa.

Suppeamman kaksikielisen esiopetuksen tavoitteena on herättää lasten mielenkiinto ja myönteinen asenne kieltä kohtaan. Laajamittaisessa kaksikielisessä esiopetuksessa pyritään luomaan lapsille valmiuksia toimia kaksikielisessä ympäristössä ja oppia opetuskielen lisäksi myös muulla kielellä.

Kaksikielistä opetusta voidaan toteuttaa usealla tavalla. Yhteistä toteutustavoille on se, kielet eivät ole pelkästään opetuksen ja oppimisen kohteena, vaan niitä käytetään oppimiskokonaisuuksien opetuksessa ja esiopetuksen arjen toiminnassa.

Laajamittainen kaksikielinen esiopetus

Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy esiopetuksessa

Ruotsinkielistä kielikylpyä voidaan järjestää suomenkielisessä esiopetuksessa ja suomenkielistä kielikylpyä ruotsinkielisessä esiopetuksessa. Lisäksi sekä suomen- että ruotsinkielisessä esiopetuksessa voidaan järjestää saamenkielistä kielikylpyä. Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy on ohjelma, joka alkaa esiopetuksesta ja kestää perusopetuksen loppuun. Esiopetuksen ja koulun opetuskieli sekä toinen kotimainen kieli tai saamen kieli muodostavat kokonaisuuden. Esiopetus toteutetaan

³⁰ Perusopetuslaki 5 § 1 mom. (1707/2009) ja Perusopetusasetus 3 § 3 mom. (363/2015)

pääosin kielikylpykielellä. Lasten äidinkielen tai äidinkielten taitojen kehittymistä tuetaan yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa. Kielikylpyopettaja käyttää johdonmukaisesti ainoastaan kielikylpykieltä. Lapsia kannustetaan kielikylpykielen monipuoliseen käyttöön, mutta heillä tulee olla mahdollisuus tulla ymmärretyksi myös äidinkielellään. Lapsia kannustetaan opetuskielisen kulttuurin lisäksi myös toisen kotimaisen kielen mukaiseen tai saamelaiseen kulttuuriin tutustumiseen. Kotimaisten kielten kielikyllyn tavoitteena on antaa lapsille valmiudet jatkaa opiskelua sekä opetuskielellä että toisella kotimaisella kielellä tai saamen kielellä. Esiopetuksen ja tulevan kielikylpykoulun välisessä yhteistyössä varmistetaan, että koulussa on käytettävissä riittävästi tietoa kouluun siirtyvien lasten kielenkehityksen vaiheesta.

Muu laajamittainen kaksikielinen esiopetus

Muussa laajamittaisessa kaksikielisessä esiopetuksessa osa toiminnasta (vähintään 25 %) toteutetaan jollakin muulla kielellä kuin perusopetuslaissa säädetyllä opetuskielellä. Jotkut lapsista voivat puhua kyseistä kieltä äidinkielenään. Toiminta suunnitellaan siten, että eri kieliryhmät saavat oppimiselleen tarvittavaa tukea. Ryhmissä voi olla myös lapsia, joille kumpikaan opetuksessa käytettävä kieli ei ole äidinkieli. Pääsääntöisesti nämä lapset ohjataan valmistavaan opetukseen, jos sellaista on saatavilla.

Kaksikielisessä esiopetuksessa toiminta suunnitellaan niin, että kahdella kielellä toteutetusta esiopetuksesta muodostuu kokonaisuus, jossa molemmat kielet ovat läsnä ja kehittyvät vähitellen opettajan mallintamisen ja lasten aktiivisen toiminnan kautta. Mikäli mahdollista, kukin opettaja käyttää vain jompaakumpaa kieltä aktiivisesti. Lapsia kannustetaan monipuoliseen kielenkäyttöön. Myös opetuskieliin liittyviä kulttuureita tuodaan lasten ulottuville. Tavoitteena on valmius jatkaa opiskelua molemmilla kielillä. Tavoite asettaa vaatimuksia oppimisympäristöille ja edellyttää yhteistyötä esiopetuksen ja perusopetuksen järjestäjän välillä lasten siirtyessä perusopetukseen.

Suppeampi kaksikielinen esiopetus

Kielirikasteinen esiopetus

Kielirikasteisella esiopetuksella tarkoitetaan esiopetusta, jossa alle 25 % toiminnasta järjestetään säännöllisesti ja suunnitellusti jollakin muulla kuin perusopetuslaissa säädetyllä opetuskielellä. Kielirikasteinen esiopetus antaa luontevia mahdollisuuksia tuoda monikielisyyttä ja kulttuurien kohtaamisia esiin esiopetuksen arjessa ja toimintakulttuurissa. Tavoitteena on, että lapset olisivat sekä kielen oppijoita että käyttäjiä. Tavoitteena voi olla siirtyminen kielirikasteiseen tai muuhun kaksikieliseen perusopetukseen.

4.5 Paikallisesti päätettävät asiat

Monipuoliset työtavat

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan,

- millaisia työtapojen valintaa ja käyttöä ohjaavia periaatteita paikallisesti käytetään
- miten henkilöstön itsearviointia sekä huoltajilta ja lapsilta saatua palautetta käytetään työtapojen kehittämisessä.

Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

Paikallisessa opetussuunnitelmassa tarkennetaan perusteissa kuvattuja esiopetuksen arvioinnin periaatteita ja käytäntöjä. Lisäksi paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään ja kuvataan,

- miten arviointia koskevan tiedon siirron käytännöt toteutetaan lapsen siirtyessä perusopetukseen tai lapsen vaihtaessa esiopetuspaikkaa
- miten henkilöstön itsearviontiin perustuvia tietoja sekä lapsilta ja huoltajilta saatua palautetta käytetään esiopetuksen laadun ylläpitämisessä ja kehittämisessä
- millaista osallistumistodistusta käytetään.

Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

Paikalliseen opetussuunnitelmaan liitetään esiopetuksen yhteiset tavoitteet, jotta esiopetuksen yhtenäisyys voi toteutua. Lisäksi opetussuunnitelmassa kuvataan, miten lasten mielenkiinnon kohteet otetaan huomioon oppimiskokonaisuuksien toteuttamisessa. Paikallisessa opetussuunnitelmassa voidaan tarkentaa yhteisten tavoitteiden kuvauksia.

Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia kysymyksiä

Paikallisessa opetussuunnitelmassa otetaan huomioon, että lasten kieli- ja kulttuuri-taustat vaihtelevat. Opetussuunnitelmassa kuvataan eri kieli- ja kulttuuriryhmien opetusta sekä kaksikielistä opetusta niiltä osin kuin paikallinen esiopetuksen järjestäminen edellyttää.

Opetuksen järjestäjä antaa ohjeet, miten mahdollisiin yksikkökohtaisiin esiopetuksen opetussuunnitelmiin kirjataan tarvittavat täsmennykset, jotta kansallisesti ja paikallisesti asetetut tavoitteet voivat toteutua.

5. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki

Laadukas esiopetus on perusta lapsen kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Oppimisen tai esiopetukseen osallistumisen vaikeuksia ehkäistään ennakolta esimerkiksi monipuolisilla työtavoilla ja pedagogisilla menetelmillä, ryhmiä joustavasti muuntelemalla sekä opettajien keskinäisellä ja muun henkilöstön yhteistyöllä. Opetuksessa otetaan huomioon sekä ryhmän että yksittäisen lapsen tarpeet.

Opetuksen järjestäjän tulee varmistaa oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt osana kaikkea esiopetuksen toimintaa. **Oppimisympäristöt tulee rakentaa sekä**

esiopetuksen ryhmässä että esiopetuksen toimipaikassa kaikille lapsille sopiviksi. Opetuksen käytännön toteutuksessa huomioidaan lasten erilaiset edellytykset oppia. **Opetusjärjestelyillä, kuten eriyttämisellä, ryhmien muodostamisella sekä samanaikais- tai yhteisopetuksella voidaan tukea kaikkien lasten oppimista.**

Tässä luvussa määrätään perusopetuslain mukaisesti oppimisen ja koulunkäynnin tuesta. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käytetään oppimisen ja koulunkäynnin tuesta nimitystä **oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki**. Esiopetuksen järjestämispaikkaan viitataan pääsääntöisesti käsitteellä esiopetuksen toimipaikka ja oppilaskohtaisista tukitoimista käytetään nimitystä lapsikohtaiset tukitoimet.

5.1 Lapsen oikeus oppimisen ja esiopetuksen osallistumisen tukena

Lapsella, jolla on vaikeuksia osallistua esiopetuksessa annettavaan opetukseen, on oikeus saada **ryhmäkohtaisia tukimuotoja ja lapsikohtaisia tukitoimia oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tueksi**. Ryhmäkohtaiset tukimuodot ja lapsikohtaiset tukitoimet järjestetään inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Riittävän varhain aloitetut ryhmäkohtaiset tukimuodot tukevat lapsia oppimisessa ja esiopetukseen osallistumisessa. Lapsikohtaiset tukitoimet suunnitellaan, järjestetään ja päätetään lapsen edun mukaisesti viipymättä, jos ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat riittämättömiä. Lapsen edun selvittäminen edellyttää lapsen näkemyksen huomioon ottamista kaikissa häntä koskevissa asioissa. Lapsen näkemys otetaan huomioon lapsen iän ja kehityksen mukaisesti. Ryhmäkohtaisista tukimuodoista määrätään luvussa 5.2 ja lapsikohtaisista tukitoimista määrätään luvussa 5.3.

Lukuvuosisuunnitelmassa kuvataan, miten ryhmäkohtaiset tukimuodot suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan. Lisäksi kuvataan oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako, moniammatillinen ja monialainen yhteistyö sekä huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö.

5.1.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen, ryhmäkohtaisten tukimuotojen ja lapsikohtaisten tukitoimien tavoitteena on turvata se, että kaikki lapset voivat oppia ja toimia ryhmässä esiopetukselle asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Lapselle annettavan oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen tarkoituksena on mahdollistaa lapsen oikeus saada lapsen tarpeet huomioivaa opetusta ja osallistua esiopetukseen.

Oppimisen ja esiopetuksen osallistumisen tuen järjestämisen lähtökohtana ovat **kunkin lapsen ja lapsiryhmän vahvuudet sekä oppimis- ja kehitystarpeet**. Esiopetuksessa huolehditaan siitä, että kaikki lapset saavat onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän

jäsenenä toimimisessa. Näin tuetaan lasten myönteistä käsitystä itsestään. Monipuolista palautetta ja oppimisesta koottua tietoa käytetään suunnitelmallisesti lasten kannustamiseen ja ohjaamiseen. Tällä tehdään oppimisen edistyminen lapsille näkyväksi. **Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöihin liittyviä ratkaisuja sekä lasten yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista.** Huomiota kiinnitetään erityisesti esteettömyyteen, saavutettavuuteen sekä oppimisen vaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen.

Oppimisen vaikeuksilla tarkoitetaan esimerkiksi kielellisiin, lukemisen ja kirjoittamisen valmiuksiin sekä matemaattisten taitojen kehitykseen liittyviä vaikeuksia. Oppimisen vaikeudet voivat myös liittyä motorisiin sekä hahmottamisen haasteisiin. Oppimiseen liittyvien vaikeuksien lisäksi lapsella voi olla vaikeuksia sosiaalisten suhteiden, tunteiden säätelyn, tarkkaavaisuuden tai käyttäytymisen haasteiden vuoksi.

Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen avulla lapsiryhmän tarpeet huomioidaan siten, että esiopetukselle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja annetaan oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden lisänä **ennakoivasti ja suunnitelmallisesti.** Ryhmän tarpeisiin perustuvilla opetusjärjestelyillä ja ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla edistetään kaikkien lasten oppimista, osallisuutta ja esiopetusyhteisöön kiinnittymistä. Oikea-aikaisten opetusjärjestelyjen ja ryhmäkohtaisten tukimuotojen tavoitteena on mahdollistaa jokaisen lapsen osallistuminen ryhmän yhteiseen toimintaan.

Lapsella on oikeus lapsikohtaisiin tukitoimiin, jos hänellä on oppimisen edellytyksiä tukevista opetusjärjestelyistä ja ryhmäkohtaisista tukimuodoista huolimatta vaikeuksia oppimisessa ja esiopetukseen osallistumisessa. Kun esiopetuksen opettaja tai erityisopettaja havaitsevat, että oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat riittämättömiä tukemaan lapsen oppimista ja esiopetukseen osallistumista, aloitetaan lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi. Myös muu henkilöstö, opiskelu- huoltopalvelujen ammattilaiset tai huoltaja voi tehdä aloitteen tukitoimien tarpeen arvioimiseksi. Lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arvioinnista määrätään tarkemmin luvussa 5.3.1.

Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki, jota annetaan esiopetusryhmässä, **muodostaa kokonaisuuden opiskeluhuollon kanssa.** Yhdessä ne edistävät oppimisen ja osallistumisen lisäksi lasten osallisuutta ja yhteisöön kiinnittymistä. **Opiskeluhuollon avulla edistetään ja ylläpidetään lasten oppimista, psyykkistä ja fyysistä terveyttä sekä sosiaalista hyvinvointia.** Opiskeluhoitoa toteutetaan ensisijaisesti yhteisöllisenä opiskeluhoiltona, ja se on keskeinen esiopetukseen osallistumisen tukemisen muoto. Yhteisöllisellä opiskeluhuollolla vaikutetaan ensisijaisesti koko yhteisön toimintakulttuuriin. Yhteisöllisen toimintakulttuurin rakentaminen on keskeistä, jotta lasten erilaisiin tarpeisiin voidaan vastata vaikuttavalla tavalla. Oikeudesta saada yksilökohtaisena opiskeluhoiltona opiskeluhoiltopalveluja sekä työntekijöiden velvollisuudesta niihin ohjaamiseen säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa. Opiskeluhuollosta määrätään tarkemmin luvussa 6.

5.1.2 Tuen jatkumo varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen

Lapsen kannalta on tärkeää, että **tuki muodostaa johdonmukaisen jatkumon varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen aikana sekä lapsen siirtyessä perusopetukseen**. Usein lapsen tuen tarve on havaittu jo ennen esiopetuksen alkamista. Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen **opetuksen järjestämisen kannalta välttämätön tieto tulee siirtää salassapitovelvoitteiden estämättä**. Tiedonsiirto on tärkeää myös lapsen siirtyessä ryhmästä toiseen, toimipaikasta toiseen tai toisen opetuksen järjestäjän esiopetukseen. Opetuksen järjestäjät vastaavat sujuvien tiedonsiirron käytäntöjen luomisesta ja kehittämisestä.

Esiopetuksen, varhaiskasvatuksen ja huoltajan kanssa tehtävällä yhteistyöllä turvataan lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin jatkumoa. Tietoa lapsen mahdollisesti ennen esiopetusta saamista tukitoimista ja niiden vaikuttavuudesta hyödynnetään esiopetuksessa. Mikäli lapsella on ollut varhaiskasvatuksessa apuvälineitä, hän on saanut tulkitsemispalveluita, lapsikohtaista avustamispalvelua tai erityisopettajan opetusta säännöllisesti tai kokoaikaisesti ryhmäkooltaan pienemmässä ryhmässä, lapsen esiopetuksessa järjestettävien lapsikohtaisten tukitoimien tarve voidaan arvioida ja tuen toteuttaminen suunnitella lapsen siirtyessä esiopetukseen ilman ryhmäkohtaisten tukimuotojen antamista.

Esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen osalta mahdollinen tuki tulee yhteensovittaa esiopetuksessa annettavan tuen kanssa ja kirjata lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Mikäli lapsi käyttää esiopetuksen lisäksi muita varhaiskasvatuspalveluja, esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen henkilöstö tekee yhteistyötä lapsen oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen liittyvissä asioissa.

5.2 Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ovat osa esiopetuksen kaikkea toimintaa. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja annetaan oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden lisänä. Oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä ja ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla pyritään ennaltaehkäisemään vahvempien tuen tarpeiden muodostumista toteuttamalla ryhmässä sellaisia opetusjärjestelyjä ja tukimuotoja, joista hyötyvät useat lapset. Näin tuetaan kaikkien lasten yhdenvertaista oikeutta oppimiseen ja turvataan lapsille sopivat opetuksen järjestämiseen ja oppimisen tuen tarpeisiin perustuvat järjestelyt.

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ovat keskeinen osa esiopetuksen toimintakulttuuria, ja antavat edellytykset kaikkien lasten osallisuuteen, oppimiseen ja esiopetu-

tukseen osallistumiseen. **Opettajien ja muun henkilöstön osaaminen, moniammatillinen yhteistyö sekä näiden kehittäminen ja johtaminen** ovat oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen perusta.

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt suunnitellaan ja toteutetaan paikallisesti, ja ne kytkeytyvät suoraan sekä esiopetusryhmän että koko yhteisön tarpeisiin. Opettajien oman pedagogisen työn arvioinnista ja kehittämisestä määrätään tarkemmin luvussa 4.2. Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen suunnittelua ja arviointia tulee johtaa toimipaikka- ja ryhmäkohtaisesti.

Oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä tarkoitetaan esimerkiksi **opetusryhmien muodostamista** siten, että opettajan on mahdollista ottaa huomioon lapsiryhmän tarpeet ja vahvuudet. Opetusjärjestelyillä tarkoitetaan myös lasten moninaiset tarpeet ja edellytykset huomioon ottavaa opetusta, **kuten eriyttämistä. Opetuksen eriyttämisen avulla otetaan huomioon paitsi tuen tarpeet, myös oppimisessaan pidemmällä olevat lapset, ja heille lisähaasteiden tarjoaminen. Kielitietoinen opetus** on osa oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä, ja sillä tuetaan lasten kielellistä kehitystä ja eri tiedon- ja taidonalojen käsitteiden ymmärtämistä ja oppimista. (kts. luku 4.3)

Esiopetuksen työtapoja ja oppimisympäristöjä muunnellaan niin, että lasten oikeus oppia ja toimia osana vertaisryhmää toteutuvat lapsen edun mukaisesti. Esiopetuksen inkluusiivisen arvoperustan mukaisesti pedagogisten järjestelyjen suunnittelussa ja toteutuksessa tulee ensisijaisesti käyttää toimintatapoja, joissa lapsen tarvitsema tuki toteutuu osana vertaisryhmää.

Pedagogisiin järjestelyihin lukeutuvat päivittäisten ja muiden säännöllisesti toistuvien toimintojen sekä **lapselle selkeän ja ennakoitavan päivärytmin luominen. Sensitiiviset ja saavutettavat vuorovaikutus- ja kommunikointitavat ovat osa oppimisen edellytyksiä tukevia pedagogisia ratkaisuja.** Niitä voivat olla puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät, kuten viittomat, kuvat tai erilaiset teknologiset ratkaisut. Lapsen tarpeisiin vastaaminen edellyttää esiopetuksen henkilöstöltä yhteisiä ja johdonmukaisia pedagogisten työtapojen sekä menetelmien käyttöä sekä erilaisia eriyttämisen muotoja. Pedagogisilla järjestelyillä ja tarvittavien ryhmäkohtaisten apuvälineiden käytöllä pyritään siihen, että kaikki lapset pääsevät osaksi vertaisryhmän toimintaa.

Rakenteellisilla järjestelyillä mahdollistetaan tarvittaessa pedagogisten järjestelyiden toteuttaminen ryhmässä. Rakenteellisiin järjestelyihin kuuluu **tilojen esteettömyyttä edistävien järjestelyjen toteuttaminen** lapsiryhmän tarpeiden mukaisesti. Rakenteellisia järjestelyjä ovat myös ryhmän **lapsimäärän pienentäminen sekä henkilöstön mitoitukseen ja/tai rakenteeseen liittyvät ratkaisut**, jotta esiopetukselle asetetut tavoitteet voidaan ryhmässä saavuttaa. **Ryhmässä voi työskennellä esimerkiksi avustavaa, ryhmäkohtaista henkilöstöä.** Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että henkilöstöllä on riittävä osaaminen lapsen tuen tarpeen havaitsemiseen ja sen toteuttamiseen liittyen. Henkilöstön osaaamista voidaan vahvistaa muun muassa **täydennyskoulutuksen ja erityisopettajan antaman konsultaation avulla.**

Ryhmäkohtaiset tukimuodot

Perusopetuslaissa määritellään kolme ryhmäkohtaista tukimuotoa. Ne ovat **yleinen tukiopetus, opetuskielen tukiopetus ja erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä**. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja on resursoitava ja annettava suunnitelmallisesti oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden lisänä. Ryhmäkohtaisten tukimuotojen järjestämisen tarkoituksena on varhaisessa vaiheessa ja ennaltaehkäisevästi vastata lasten moninaisiin tuen tarpeisiin ryhmässä. Ryhmässä toteutettavat tukimuodot mahdollistavat myös vertaisoppimisen, osallisuuden ja osallistumisen esiopetuksen toimintaan. **Tukimuotojen toteuttamisen edellytyksenä on opettajan, erityisopettajan ja muun henkilöstön yhteistyö** ja yhteisesti rakentuva näkemys esiopetusryhmän ja ryhmään kuuluvien lasten tuen tarpeista.

Ryhmäkohtaisten tukimuotojen järjestäminen ei edellytä lapsikohtaista arviota, suunnitelmaa tai hallintopäätöstä, vaan **niiden toteuttaminen on suunniteltava osana esiopetuksen toimintaa**. Opetuksen järjestäjän tulee huolehtia riittävästä resursoinnista siten, että ryhmäkohtaisia tukimuotoja voidaan järjestää lasten tarpeiden mukaisesti. **Ryhmäkohtaisia tukimuotoja suunnitellaan tiedossa olevan tarpeen mukaisesti esiopetuksen lukuvuosisuunnitelmassa**. Ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamista tarkennetaan esiopetuksessa ilmenevien tarpeiden mukaisesti esiopetusvuoden aikana.

Opettajan antaman yleisen tukiopetuksen tavoitteena on tukea lasten oppimista ja esiopetukseen osallistumista. Esiopetuksessa **yleinen tukiopetus tarkoittaa esiopetusryhmän toiminnan eriyttämistä**, ja sitä annetaan pääsääntöisesti **joustavissa pienemmissä ryhmissä** esiopetusryhmän lasten tuen tarpeiden mukaisesti. Yleinen tukiopetus kohdentuu ensisijaisesti oppimiskokonaisuuksiin. Yleistä tukiopetusta järjestetään pedagogisesti tarkoituksenmukaisesti ja suunnitelmallisesti ja sitä annetaan niin usein, kuin on tarpeen. Sitä voidaan antaa myös ennakoivasti ja sillä voidaan vastata lasten sairaspotilaista johdettuun lyhytaikaiseen tuen tarpeeseen. **Yleistä tukiopetusta antaa ensisijaisesti esiopetusryhmästä vastuussa oleva opettaja**. Yleistä tukiopetusta voi antaa myös muu opettaja samanaikais- tai yhteisopetuksena. Opettajien yhteistyö yleisen tukiopetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja sen vaikuttavuuden arvioinnissa on tärkeää.

Opettajan antaman opetuskielen **tukiopetuksen tavoitteena on lasten opetuskielen taidon vahvistaminen**, mikä tukee lasten oppimista ja esiopetukseen osallistumista. Opetuskielen tukiopetus on kielitietoista opetusta. Opetuskielen tukiopetusta järjestetään pedagogisesti tarkoituksenmukaisesti ja suunnitelmallisesti lasten tarpeiden pohjalta siten, että mahdollisimman moni lapsi voi hyötyä siitä. **Opetuskielen tukiopetusta voidaan antaa samanaikais- tai yhteisopetuksena**. Sitä annetaan osana esiopetuksen opetusta niin usein, kuin on tarpeen. Opetuskielen tukiopetusta antaa ensisijaisesti esiopetusryhmästä vastuussa oleva opettaja. Opetuskielen tukiopetusta voi antaa myös muu opettaja. Opettajien yhteistyö opetuskielen tukiopetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja sen vaikuttavuuden arvioinnissa on tärkeää. Opetuskielen tukiopetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan kielitietoisuuden sekä suomi/ruotsi toisena kielenä -opetuksen näkökulmat.

Erityisopettajan antamalla opetuksella muun opetuksen yhteydessä tarkoitetaan erityisopettajan antamaa ja erityispedagogiseen osaamiseen perustuvaa opetusta, joka tukee

oppimista ja esiopetukseen osallistumista. Erityisopettajan antamalla opetuksella tarkoitetaan sellaisen opettajan antamaa opetusta, jolla on erityisopettajan kelpoisuus. **Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä kohdennetaan sellaisiin koko ryhmän tasolla havaittuihin tuen tarpeisiin ja vaikeuksiin, joihin voidaan vaikuttaa erityisopettajan samanaikais- tai yhteisopetuksena tarjotulla tuella ja opetuksella.** Erityisopettajan antamaa opetusta muun opetuksen yhteydessä toteutetaan koko esiopetusryhmän kanssa, mutta se mahdollistaa opetuksen myös pienemmille lapsiryhmille. Ryhmien koko perustuu havaittuun tarpeeseen ja ryhmiä muodostetaan joustavasti.

Erityisopettaja voi antaa myös konsultaatiota, joka kohdentuu ryhmässä toimivalle opettajalle ja muulle henkilöstölle. Konsultaatio on neuvon kysymistä, opetushenkilöstön keskinäistä neuvottelemista ratkaisun löytämiseksi sekä erityisopettajan antamaa neuvontaa opettajalle tai henkilöstöön kuuluvalla henkilöllä lapsia tai opetusta koskevista asioissa. Erityisopettajan konsultaatio voi liittyä myös esiopetusryhmässä toteutettavaan erityisopettajan antamaan opetukseen, ja konsultaatiolla vahvistetaan tällöin esimerkiksi opettajan ja henkilöstön osaamista tai sovitaan yhteisistä periaatteista samanaikais- ja yhteisopetusta koskien.

5.3 Lapsikohtaiset tukitoimet ja niiden järjestäminen

Lapsella on oikeus saada lapsikohtaisia tukitoimia viipymättä, jos ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat riittämättömiä. Lapsikohtaisia tukitoimia annetaan yksilölliseen tarpeeseen perustuen ja säännöllisesti. Lapsi voi saada useampia lapsikohtaisia tukitoimia tuen tarpeidensa mukaisesti. Lapsikohtaisten tukitoimien yhteydessä lapsella on myös oikeus saada ryhmäkohtaisia tukimuotoja.

Lapsikohtaiset tukitoimet järjestetään tuen tarpeen arvioinnin ja tukea koskevan päätöksen perusteella lapsen etu huomioon ottaen ensisijaisesti lapsen omassa esiopetuksen toimipaikassa. Tukitoimien toteuttaminen kuvataan lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa.

Säännöllinen erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä toteutetaan lapsen esiopetusryhmässä muun opetuksen yhteydessä tai pienryhmässä. Säännöllinen erityisopettajan antama opetus on pitkäkestoista, esimerkiksi lukukauden tai -vuoden pituinen jakso.

Esiopetusryhmässä muun opetuksen yhteydessä toteutettaessa lähtökohtana erityisopettajan antaman opetuksen suunnittelemiselle ovat lapsen yksilölliset tarpeet. Kun erityisopettajan opetus annetaan pienryhmässä, tarkoitetaan pienryhmällä sellaista esiopetusryhmää, joka on muodostettu lapsikohtaisen tuen toteuttamiseksi ja erityisopettajan antaman opetuksen mahdollistamiseksi. Pienryhmän koko on paikallisesti määriteltävissä. **Erityisopettajan antama opetus lapsikohtaisena tukitoimena voidaan toteuttaa myös yksilöopetuksena,** jos se on lapsen tuen tarpeiden kannalta tarkoituksenmukaista.

Erityisopettajan opetus pienryhmässä toteutetaan kokoaikaisesti. Pienryhmä voi olla erityisryhmä tai pienennetty esiopetusryhmä, johon lapsi osallistuu esiopetuksen ajan.

Erityisopettajan antamalla opetuksella tarkoitetaan sellaisen opettajan antamaa opetusta, jolla on erityisopettajan kelpoisuus.

Lapsikohtaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut ja apuvälineet mahdollistavat lapsen osallistumisen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaiseen opetukseen.

Tulkitsemispalveluilla tarkoitetaan viittomakielellä tai muilla kommunikaatiomenetelmillä annettavia tulkitsemispalveluita. Oikeus tulkitsemispalveluun on lapsilla, joilla on kuulovamma, kuulonäkövamma tai puhevamma, ja jotka tarvitsevat palvelua esiopetukseen osallistumiseksi. Tulkitsemispalvelut järjestetään lapsen tarpeiden mukaan.

Lapsikohtaiset avustajapalvelut tulevat kyseeseen tilanteessa, jossa muut oppimista ja osallistumista tukevat järjestelyt ja ryhmäkohtainen avustava henkilöstöresurssi eivät tue lapsen yhdenvertaista osallistumista esiopetukseen. Lapsikohtainen avustaja tukee lapsen osallistumista ryhmän toimintaan yhdessä ryhmän muun henkilöstön kanssa. Avustaja voi esiopetustoiminnan aikana auttaa myös muita lapsia, jotta esiopetuksen opettaja voi opettaa lasta hänen yksilölliset tarpeensa huomioiden.

Apuvälineillä tarkoitetaan esiopetukseen osallistumisen edellyttämiä tarpeellisia apuvälineitä, joiden avulla tuetaan lapsen mahdollisuuksia oppia ja toimia esiopetusryhmässä opetukselle asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Opetukseen osallistumisen edellyttämät apuvälineet järjestetään lapsen tarpeiden mukaan hänen käyttöönsä ryhmä- ja henkilökohtaisesti. **Apuvälineet ovat osa opetusvälineitä.** On tärkeää, että lapsen kanssa työskentelevät voivat perehtyä opetukseen osallistumisen edellyttämien apuvälineiden käyttöön sekä ohjaavat tarvittaessa lasta ja huoltajaa näiden käytössä. **Lääkinnälliseen kuntoutukseen tarvittavia apuvälineitä ei järjestetä lapsikohtaisena tukitoimena.**

Lapsikohtaisten tukitoimien toteuttamisessa tulee tehdä opettajien ja esiopetusryhmän muun henkilöstön välistä yhteistyötä, ja se voi edellyttää erityisopettajan konsultaatiota. Tukitoimien suunnittelussa voidaan hyödyntää myös muiden asiantuntijoiden kuin esiopetuksen toimipaikan erityisopettajan konsultaatiota. Tästä päätetään opetuksen järjestäjän ohjeiden mukaisesti.

Monialaista yhteistyötä tehdään tarvittaessa lapsikohtaisten tukitoimien suunnittelussa ja toteuttamisessa. Tämä ei kuitenkaan ole edellytys tukitoimien toteuttamiselle.

Esiopetuksen henkilöstön on tehtävä monialaista yhteistyötä erityisesti silloin, kun lapsikohtaiset tukitoimet eivät tue lasta ja hänen kokonaistilannettaan riittävästi tai haastava tilanne olisi riski lapsen fyysiselle tai psyykkiselle terveydelle tai sosiaaliselle hyvinvoinnille. Lapsikohtaiset tukitoimet esiopetuksen henkilöstön toteuttamina kohdentuvat aina oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukemiseen eivätkä korvaa sosiaali- ja terveystalv-

5.3.1 Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointi

Tuen antamisen kokonaisuutta tarkasteltaessa arvioidaan aina kunkin lapsen kohdalla, mitkä ratkaisut parhaiten toteuttavat lapsen etua. Lapsen omat mielipiteet on selvitetävää ja otettava huomioon hänen ikänsä ja kehityksensä edellyttämällä tavalla. Lapsen huoltajille tai muulle lailliselle edustajalle on annettava mahdollisuus osallistua lapsen tukitoimien tarpeen arviointiin.

Lapsikohtaisen tuen tarpeen arvioinnissa on selvittettävä oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen tarve, toteutetut opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot sekä mahdollisesti toteutetut lapsikohtaiset tukitoimet. Näiden perusteella arvioidaan, mitkä ovat lasta parhaiten tukevat tukitoimet. Arvioinnissa saa käsitellä ainoastaan tukitoimien suunnittelun ja toteuttamisen kannalta tarpeellista tietoa.

Poissaolot tai opetuskielen oppimisen varhainen vaihe eivät voi lähtökohtaisesti olla peruste lapsikohtaiselle tuen tarpeelle. Käyttäytymisellä reagoivien lasten tukemiseksi käytetään ensisijaisesti ryhmäkohtaisia tukimuotoja. Lasta voidaan tukea myös lapsikohtaisilla tukitoimilla, jos se on lapsen edun mukaista.

Tuen tarpeen arvioinnista vastaa esiopetuksen opettaja. Jos esiopetusryhmässä työskentelee kaksi opettajaa, opettajat tekevät arviointia yhdessä. Erityisopettaja osallistuu tarvittaessa tuen tarpeen arviointiin.

Jos lapsen tuen tarpeen arviointi edellyttää monialaista osaamista, **osallistuvat tukitoimien tarpeen arviointiin tarvittaessa lisäksi opiskeluhoitopalvelujen ammattilaiset tai muut asiantuntijat.** Lapsen asioissa moniammatillista ja monialaista yhteistyötä tehdään aina ensisijaisesti perheen sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisten opiskeluhoitopalveluiden ammattilaisten kanssa. Huoltajan suostumuksella lapsen tuen tarpeen arviointiin voidaan pyytää muita asiantuntijoita sosiaali- ja terveystieteistä. Monialainen yhteistyö tukee lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arvioimista. Monialainen yhteistyö tai lääketieteellisen lausunnon tai tarkan diagnoosin saaminen päätöksen liitteeksi ei ole edellytys tuen suunnittelulle, toteuttamiselle tai tukea koskevan päätöksen tekemiselle.

Jos lapsi on varhaiskasvatuksessa saanut pedagogisia, rakenteellisia tai hoidollisia tuen muotoja tai tukipalveluita, näiden toteutumista ja vaikuttavuutta koskeva tieto huomioidaan arvioitaessa lapsikohtaisten tukitoimien tarvetta esiopetuksessa. Mikäli lapsi on saanut tulkintapalveluita tai apuvälineitä varhaiskasvatuksessa, ja tarve jatkuu lapsen siirtyessä esiopetukseen, nämä lapsikohtaiset tukitoimet voidaan aloittaa ilman ryhmäkohtaisten tukimuotojen antamista. Mikäli lapsi on saanut säännöllistä tai kokoaikaista erityisopettajan antamaa opetusta tai lapsikohtaista avustamispalvelua varhaiskasvatuksessa, ja tukipalvelu on vastannut lapsen tarpeita ja on lapsen edun mukainen, voidaan lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi aloittaa jo ennen esiopetuksen alkamista.

5.3.2 Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma

Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointiin perustuen on laadittava tuen toteuttamista koskeva suunnitelma. **Suunnitelman laatii esiopetuksen opettaja.** Jos esiopetusryhmässä työskentelee kaksi opettajaa, opettajat valmistelevat suunnitelman yhdessä. **Erityisopettaja osallistuu tarvittaessa tuen toteuttamista koskevan suunnitelman laatimiseen.** Suunnitelma on laadittava yhteistyössä lapsen ja huoltajan tai lapsen muun laillisen edustajan kanssa. Suunnitelma voidaan kuitenkin laatia ilman huoltajan myötävaikutusta, mikäli huoltaja näin valitsee.

Suunnitelmasta on käytävä ilmi

- lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointiin perustuvat tarvittavat lapsikohtaiset tukitoimet
- perustelut siitä, miksi lapsikohtaisia tukitoimia tarvitaan tai ei tarvita
- mahdolliset muut tiedot ja selvitykset, joita tuen tarpeen arvioinnissa on hyödynnetty
- miten lapsikohtaisia tukitoimia toteutetaan
- miten lapsikohtaisten tukitoimien toteutumista ja vaikuttavuutta seurataan.

Lapsikohtaisten tukitoimien suunnittelussa ja toteuttamisessa huomioidaan oppimista ja esiopetukseen osallistumista tukevat pedagogiset ja rakenteelliset järjestelyt ryhmässä. Tukitoimien toteuttamista suunniteltaessa ja toteutumista arvioitaessa otetaan huomioon lapsen ajatukset ja näkemykset.

Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevaa suunnitelmaa hyödynnetään tehtäessä tukea koskevaa päätöstä. Tukea koskeva päätös tehdään suunnitelluista tukitoimista.

Suunnitelman toteutumista ja tukitoimien riittävyttä on arvioitava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuoden aikana, lapsen tuen tarpeiden mukaisesti. Tätä useammin se on tarkistettava, jos lapsen tarpeet sitä edellyttävät.

Mikäli lapsi on saanut lapsikohtaisia tukitoimia esiopetuksessa, tuen toteutumista ja vaikuttavuutta koskeva tieto otetaan huomioon lapsen siirtyessä perusopetukseen. Mikäli lapsella on esiopetuksessa ollut käytössä henkilökohtaisia apuvälineitä, hän on saanut lapsikohtaisia tulkitsemis- tai avustajapalveluita tai erityisopettajan opetusta säännöllisesti tai kokoaikaisesti pienryhmässä, tämä tulee huomioida lapsen siirtyessä perusopetukseen. Oppilaskohtaisten tukitoimien tarve arvioidaan siirtymävaiheessa ja tuen toteuttaminen suunnitellaan yhteistyössä perusopetuksen kanssa. Perusopetuksessa oppilaalle laaditaan tuen toteuttamista koskeva suunnitelma ja tehdään tukea koskeva päätös perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

Monialainen yhteistyö ensisijaisesti opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten kanssa lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arvioinnissa voi tukea lapsikohtaisten tukitoimien suunnitteleminen. Yhteistyö ei ole kuitenkaan edellytys tukitoimista tehtävän päätöksen tekemiselle. Lausunnosta voi olla apua opetuksen järjestäjälle päätöksen tekemisessä. Esiopetuksen henkilöstön antama tuki kohdentuu aina oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen

tukemiseen, eikä päätös voi perustua ainoastaan psykologiseen tai lääketieteelliseen arvioon. Opetuksen järjestäminen ja lapsikohtaiset tukitoimet eivät korvaa sellaisia palveluja, joista järjestämisvastuussa on opetuksen järjestäjän sijasta jokin muu taho, kuten hyvinvointialue.

5.3.3 Tukea koskeva päätös

Opetuksen järjestäjän on tehtävä kirjallinen hallintopäätös lapselle annettavista lapsikohtaisista tukitoimista. Päätös tulee tehdä ilman viivytystä, kun tarve lapsikohtaisille tukitoimille on arvioitu ja suunnitelma tukitoimien toteuttamisesta tehty. Hallintopäätösmenettelyssä noudatetaan hallintolakia.

Opetuksen järjestäjän tulee **kuulla lasta ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa ennen hallintopäätöksen tekemistä hallintolain mukaisesti**. Kuuleminen voidaan toteuttaa joko kirjallisesti tai suullisesti. Opetuksen järjestäjä voi tehdä myönteisen tai kielteisen päätöksen. Päätös on perusteltava hallintolain mukaisesti. Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä tuen tarpeen arviointiin ja suunnitelmaan liittyvät seikat ja mahdolliset muut selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset.

Hallintopäätöstä ei ole tarpeen tehdä, jos huoltajan tai muiden luvussa 5.1 mainittujen henkilöiden aloitteesta huolimatta lapsi ei tuen tarpeen arvioinnin perusteella tarvitse lapsikohtaisia tukitoimia, ja tuen tarpeen arviointiin osallistuneet ovat asiasta yksimielisiä.

Kielteinen tukea koskeva hallintopäätös tehdään, jos huoltaja sitä vaatii lapsikohtaisen tuen tarpeen arvioinnista huolimatta. Jos lapsikohtaisille tukitoimille ei ole tuen tarpeen arvioinnin perusteella lainkaan tarvetta, yksityiskohtaista suunnitelmaa lapsikohtaisen tuen toteuttamisesta ei tarvitse tehdä.

Lapsella ja huoltajalla on oikeus saada asiasta hallintolaissa hallintopäätökselle asetetut vaatimukset täyttävä päätös, johon he voivat hakea oikaisua. Hallintopäätös lapsikohtaisista tukitoimista voidaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevana. Täytäntöönpanolla ennen päätöksen lainvoimaa on keskeinen merkitys oikeusturvan kannalta. Hallintopäätös muutetaan tai kumotaan, mikäli tuen tarve muuttuu.

Hallintopäätöksessä on määrättävä lapsikohtaisista tukitoimista lapsen tuen tarpeen arvioinnin ja sen perusteella laaditun tuen toteuttamista koskevan suunnitelman mukaisesti. Päätöksessä päätetään lapsen tuen tarpeen mukaisesti seuraavista asioista:

- säännöllinen erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä
- kokoaikainen erityisopettajan antama opetus pienryhmässä
- tulkitsen palvelut
- avustajapalvelut
- apuvälineet

Päätös sisältää vain ne perusopetuslain mukaiset lapsikohtaiset tukitoimet, joita lapsikoh-
taisen tuen toteuttaminen edellyttää. **Päätöksessä ei kuvata suunnitelmaa lapsikohtais-
ten tukitoimien toteuttamisesta.**

Jos muu opetuksen järjestäjä kuin kunta ei järjestä lapsikohtaisia tukitoimia, päätöksen
silloin tekee opetuksen järjestäjän esityksestä lapsen asuinkunta.

5.4 Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen liittyvä yhteistyö

Esiopetus järjestetään yhteistyössä siten, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tar-
peidensa mukaista opetusta, kasvatusta sekä tarvitsemaansa tukea. Oppimisen ja esiope-
tukseen osallistumisen tuki edellyttää toimivia paikallisia yhteistyörakenteita ja yhteisöllis-
ten toimintatapojen kehittämistä.

5.4.1 Huoltajan ja lapsen kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu, kun lapsi tarvitsee tukea oppimi-
seensa tai esiopetukseen osallistumiseen. Esiopetuksen henkilöstön tulee tuntea säädök-
set ja määräykset, jotka liittyvät huoltajan kanssa tehtävään yhteistyöhön lapsen tukeen
liittyvissä asioissa. Kaikille huoltajille kerrotaan oppimisen edellytyksiä tukevista opetusjär-
jestelyistä, sekä lapsen oikeudesta ryhmäkohtaisiin tukimuotoihin ja tarvittaessa lapsikoh-
tisiin tukitoimiin.

Lapsi osallistuu yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, ikäänsä ja kehitykseensä sopivalla
tavalla. Lasta kuullaan ja hänen mielipiteensä otetaan huomioon.

Esiopetuksen henkilöstön on tärkeää olla yhteydessä huoltajaan, kun lapsella ilmenee op-
pimiseen ja esiopetukseen osallistumiseen liittyviä tuen tarpeita tai hänen hyvinvointinsa
on vaarantumassa. Huoltajalle annetaan riittävästi tietoa esimerkiksi lasta koskevien asioi-
den käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Tavoit-
teena on toimia yhteisymmärryksessä lapsen ja huoltajan kanssa. Huoltajille kerrotaan,
että he tai lapsi eivät voi kieltäytyä oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuesta, eikä
heidän suostumustaan tarvita tuen tarpeen arviointiin ja tuen suunnitteluun. Lapsi voi tar-
vita myös yksilökohtaisen opiskeluhoollon tukea. Tämä perustuu vapaaehtoisuuteen ja
edellyttää huoltajan suostumusta (katso Opiskeluhoolto luku 6).

5.4.2 Moniammatillinen ja monialainen yhteistyö

Esiopetuksessa tehdään sekä moniammatillista että monialaista yhteistyötä. Moniammatillista yhteistyötä on esiopetuksen eri ammattiryhmien yhteistyö, joka yhdistää eri ammattiryhmien tiedot ja taidot. Moniammatillinen yhteistyö on keskeistä lapselle sopivien oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen sekä ryhmäkohtaisten tukimuotojen ja lapsikohtaisten tukitoimien suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi.

Monialaisella yhteistyöllä tarkoitetaan eri hallinnonalojen ammattilaisten yhteen kokoavaa ja niiden rajat ylittävää toimintaa ja yhteistyötä. Yhteistyötä tehdään ensisijaisesti opiskelu- huoltopalvelujen ammattilaisten (ml. lastenneuvola) kanssa. Muita keskeisiä yhteistyöta- hoja ovat muut sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, kuten terapiapalvelut, kasvat- ja perheneuvonta sekä lastensuojelu. Mikäli lapsella on esimerkiksi terveydentilasta, sosiaali- sista olosuhteista tai muusta syystä johtuen elämässä tilanne, joka vaikuttaa hänen oppi- miseensa tai esiopetukseen osallistumiseen, esiopetuksen henkilöstö tekee suunnitelma- lista monialaista yhteistyötä. Monialaista yhteistyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus. Mo- nialainen yhteistyö toteutetaan ensisijaisesti huoltajan suostumuksella. Yhteistyötä tehtä- essä tulee noudattaa salassapitoa ja tiedonsiirtoa koskevia säännöksiä.

Lapsi saattaa tarvita esiopetuksen aikana pitkäaikaissairauden hoitoon, lääkitykseen ja/tai ruokavalioon liittyviä järjestelyjä. Terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa tehdään yh- teistyötä esimerkiksi esiopetuksen henkilöstön ohjauksen ja konsultaation osalta.

Esiopetuksen toimipaikassa tehdään tarvittaessa monialaista yhteistyötä liittyen tervey- denhuollon järjestämään ja toteuttamaan lääkinnälliseen kuntoutukseen ja apuvälineiden käyttöön. Esiopetuksen henkilöstö ei vastaa lapsen kuntoutuksen toteuttamisesta, mutta tekee tarpeen mukaista yhteistyötä lasta kuntouttavien ammattilaisten kanssa. Yhteis- työssä tulee sopia selkeästi vastuut ja periaatteet, miten lapsen kuntoutuksen toteutus yh- teensovitaan esiopetuksen järjestämisen kanssa. Kuntoutuksen järjestelyissä tulee huo- mioida aina lapsen etu.

Esiopetuksen tuki

Siilinjärvellä oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen järjestämisestä vastaa varhaiskasvatuspalvelut. Esiopetusta järjestetään pääsääntöisesti perheen lähipäiväkodin esiopetus- tai erityisryhmissä. Tavoitteena on löytää lapselle se ryhmä, jossa oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen järjestäminen onnistuu lapsen kannalta parhaiten.

Täydentävää varhaiskasvatusta annetaan aina samassa lapsiryhmässä, jossa esiopetustakin.

Täydentävän varhaiskasvatuksen tuen asiat kirjataan lapsen esiopetuksen suunnitelmaan ja tehostetun sekä erityisen tuen osalta tehdään tarvittavat hakemukset ja päätökset.

Esiopetuksessa laaditaan lukuvuosisuunnitelma, jonne kirjataan lapsiryhmän tukimuotojen suunnittelu, toteutus ja arviointi. Lukuvuosisuunnitelman laatimisesta/kirjaamisesta vastaa tiimin varhaiskasvatuksen opettaja yhdessä tiimin kanssa. Sitä arvioidaan tiimipalaverissa vähintään kaksi kertaa toimintavuoden aikana ja täydennetään tarvittaessa. Päiväkodin johtaja valvoo lukuvuosisuunnitelman laatimista ja osallistuu arviointipalaveriin.

Lukuvuosisuunnitelmaan kirjataan lapsiryhmän toiminnan rakenteet ja toimintamallit

- *pienryhmätoiminta*
- *toimintaympäristön kehittäminen*
- *lasten osallisuus*
- *tiimin työn- ja vastuunjako*
- *moniammatillinen ja monialainen yhteistyö*
- *huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö*

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ovat kaikille lapsille tarjottavaa laadukasta esiopetusta. Esiopetuksessa lapsille tarjottava tuki muodostuu ryhmäkohtaisesta ja lapsikohtaisesta tuesta.

Ryhmäkohtainen tuki toteutetaan lapsen omassa esiopetusryhmässä osana esiopetuksen toimintaa. Sen suunnittelusta ja toteuttamisesta vastaa varhaiskasvatuksen opettaja yhdessä tiimin kanssa.

Ryhmäkohtainen tuki on toiminnan eriyttämistä pienryhmiin ja erityisopettajan antama konsultatiivista tai ryhmässä annettavaa osa-aikaista pienryhmissä tapahtuvaa opetuksellista tukea. Ryhmäkohtaisen tuen osalta käytetään suunnittelussa ja arvioinnissa Pedagogisen tuen kartoitus –lomaketta. Ryhmäkohtainen tuki ei edellytä lapsikohtaista arviota, suunnitelmaa tai hallintopäätöstä. Ryhmäkohtaiset tukimuodot kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan.

Mikäli ryhmäkohtainen tuki ei ole riittävää, lapselle tehdään lapsikohtaisten tukitoimien arviointi ja lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma. Lapsen huoltajille on annettava mahdollisuus osallistua lapsen tukitoimien tarpeen arviointiin. Arviointi ja suunnitelma tehdään tiimissä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Suunnitelman laatimisesta vastaa varhaiskasvatuksen opettaja. Tarvittaessa voidaan hyödyntää moniammatillista ja monialaista yhteistyötä.

Päiväkodin johtaja toimittaa lapsikohtaisen tuen hakemuksen varhaiskasvatusjohtajalle, joka tekee ko. asiasta hallintopäätöksen ja kirjaa sinne valtakunnallisessa esiopetussuunnitelmassa mainitut asiat. Jos lapsella on jo erityisen tuen päätös, voi lapsi suoraan siirtyä lapsikohtaiseen tukeen.

Lapsikohtainen tuki toteutetaan säännöllisenä erityisopettajan antamana opetuksena joko pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä tai yksilöopetuksena. Lapsikohtaiseen tukeen kuuluvat myös tulkitsemispalvelut, lapsikohtaiset avustajapalvelut ja apuvälineet. Erityisryhmässä oleva lapsi on pääsääntöisesti lapsikohtaisessa tuessa ja saa koko-aikaista erityisopetusta.

Varhaiskasvatuksen opettaja vastaa myös lapsiryhmässä esiopetussuunnitelmakeskusteluista huoltajien kanssa. Esiopetussuunnitelmaan kirjataan hänen saamansa ryhmäkohtainen tuki ja sen toteuttaminen. Kirjaamisesta vastaa varhaiskasvatuksen opettaja. Lapsikohtainen tuki kirjataan myös lapsen esiopetuksensuunnitelmaan mainintana ja siitä tehdään oma erillinen suunnitelma.

Ryhmäkohtaisten ja lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arviointiin ja suunnitteluun voidaan tarvittaessa koota monialainen tuen tiimi. Aloitteen palaverista voi tehdä myös huoltajat. Varhaiskasvatuksen opettaja kutsuu koolle palaverin, jossa mietitään lapsi – tai ryhmäkohtaisia tuen muotoja ja suunnitellaan mahdollista jatkotyöskentelyä. Nämä samat toimintamallit ovat käytössä myös varhennetun oppivelvollisuuden, sairaalaopetukseen liittyvien yhteistyökäytäntöjen sekä perusopetuksen aloittamiseen vuotta myöhemmin.

- o *Monialaisen yhteistyön toimijoita (MOTT= monialainen tuen tiimi)*
 - o *Koulupsykologi, terveydenhoitaja, kuraattori*
 - o *Kasvatus- ja perheneuvola*
 - o *Lastensuojelu*
 - o *Terapeutit*
 - o *Yhdessä aika*

Erikoissairaanhoido /KYS

5.5 Esiopetuksen poikkeava järjestäminen lapsen tuen tarpeesta tai terveydentilasta johtuvasta syystä

5.5.1. Pidennetty ja varhennettu oppivelvollisuus

a) Pidennetty oppivelvollisuus (voimassa 31.7.2026 saakka)

Jos perusopetuslaissa tarkoitettulle perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta aikaisemmin. Oppivelvollisuus päättyy, kun oppivelvollinen täyttää 18 vuotta tai kun oppivelvollinen on tätä ennen hyväksytysti suorittanut toisen asteen tutkinnon.

Lapsella on oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna oikeus saada esiopetusta. Esiopetus voi pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalle lapselle annettavassa esiopetuksessa kestää yhden tai kaksi vuotta. Huoltaja päättää, osallistuuko lapsi oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen. Esiopetuksen kesto ja perusopetuksen aloittaminen tulee suunnitella lapsen edistymisen, tuen tarpeen ja kokonaistilanteen perusteella.

Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Päätös erityisestä tuesta ja erityisen tuen henkilökohtainen opetuksen järjestämisestä koskeva suunnitelma (HOJKS) ovat voimassa siihen saakka, kunnes ne on tarkistettu perusopetuslain 4 a luvun mukaiseksi 31.8.2026 mennessä. 1.8.2025 alkaen lapsikohtaisia tukitoimia koskeva järjestäminen ja päätöksenteko tehdään lapsikohtaisen tuen tarpeen arvioinnin, lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevan suunnitelman ja tukea koskevan päätöksen mukaisesti.

b) Varhennettu oppivelvollisuus (voimassa 1.8.2026 alkaen)

Varhennetun oppivelvollisuuden tavoitteena on vahvistaa lapsen oppimisvalmiuksia niin, että hänellä on mahdollisuus oppia ja kehittyä täyteen potentiaaliinsa. Esiopetuksen alkamista varhennetaan ja oppivelvollisuus alkaa vuotta säädettyä aikaisemmin, jos lapsen arvioidaan tarvitsevan enemmän aikaa esi- ja perusopetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi oppimiskykyyn ja kokonaiskehitykseen vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi. Tällöin lapselle tehdään päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta.

Vamma voi tarkoittaa esimerkiksi näkö- tai kuulovammaisuutta, kehitysvammaisuutta, vaikeita kehityshäiriöitä tai laaja-alaisia oppimisen vaikeuksia. Mikäli lapsella on pitkäaikaissairaus, joka vaikuttaa lapsen kognitiivisiin taitoihin ja toimintakykyyn, voi se olla syy varhennettuun oppivelvollisuuteen. Sellainen pitkäaikaissairaus, joka ei vaikuta lapsen oppimiskykyyn, voidaan huomioida oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä, kuten avustajan työskentelyllä ryhmässä. Tällöin varhennetun oppivelvollisuuden hallintopäätökselle ei ole perusteita. Toimintakyvyn rajoite tarkoittaa päivittäiseen selviytymiseen, osallisuuteen ja hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä, jotka aiheuttavat lapselle osallisuuden esteitä tai laajoja avun ja tuen tarpeita.

Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen saaneen lapsen oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna kuin lapsi täyttää 6 vuotta, ja hänellä on oikeus saada esiopetusta sinä vuonna, jona lapsi täyttää viisi vuotta. Tällöin esiopetus voi kestää kaksi vuotta lapsen ollessa 5- ja 6-vuotias. Lapsen tulee osallistua esiopetukseen, joka kuuluu oppivelvollisuuteen.

Varhaiskasvatuksen tai opetuksen järjestäjä päättää varhennetusta oppivelvollisuudesta hallintolain mukaisesti ennen perusopetuksen alkamista. Jos lapsi ei ole varhaiskasvatuksessa tai esiopetuksessa, varhennetusta oppivelvollisuudesta päättää lapsen asuinkunta. Päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta voidaan tehdä myös huoltajan aloitteesta. Päätös tehdään lapsen ollessa varhaiskasvatus- tai esiopetusikäinen. Päätöstä ei voi tehdä perusopetuksen alkamisen jälkeen.

Hallintopäätöksen valmistelussa tehdään yhteistyö varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen asiantuntijoiden kesken. Arvioitaessa varhennetun oppivelvollisuuden tarvetta lapselle, tulisi vammaa, sairautta tai toimintakyvyn rajoitetta tarkastella eri näkökulmista, jotta saadaan kokonaiskuva lapsen tuen tarpeista ja oppimisen edellytyksistä. Yhteistyö on tärkeää, jotta lapsen oppimisen polku varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen muodostaa lapsen edun mukaisen jatkumon.

Varhennettua oppivelvollisuutta koskevaa hallintopäätöstä tehtäessä hyödynnetään lapsesta mahdollisesti annettuja psykologisia tai lääketieteellisiä lausuntoja tai muuta vastaavaa selvitystä. Päätöksenteon kannalta olennaista on, että lausunnosta tai selvityksestä käy ilmi, miksi lapsi hyötyisi varhennetusta oppivelvollisuudesta. Päätöstä tehtäessä voidaan myös hyödyntää terveydenhuollon kanssa yhteisesti aiemmin tai arvioinnin aikana muodostettua näkemystä lapsen tilanteesta. Päätös tehdään aina perustuen lapsen tilanteen kokonaisarviointiin, hänen vahvuuksiinsa ja yksilöllisen tuen tarpeisiinsa. Varhennettua oppivelvollisuutta koskeva hallintopäätös tulee perustella ja mahdollinen lausunto tai muu vastaava selvitys liitetään päätökseen.

Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen saaneen lapsen siirtyminen esiopetuksesta perusopetukseen

Kun lapsella on varhennetun oppivelvollisuuden hallintopäätös ja tuen tarve jatkuu perusopetuksessa, lapsen opetus järjestetään siten, että oppilaalla on oikeus perusopetuksessa aloittaessaan oppilaskohtaisiin tukitoimiin ja tarvittaessa perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiseen. Jos oppilaskohtaisten tukitoimien ja perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeaminen ovat riittämättömiä ja lapsi ei oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi kykene perusopetuksessa opiskelemaan oppiaineita, opetus voidaan järjestää toiminta-alueittain.

Esi- ja perusopetuksen henkilöstö tekee moniammatillista ja monialaista yhteistyötä, kun arvioidaan perusopetukseen siirtyvän varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen lapsen opetuksen järjestämistä ja tukitoimia perusopetuksessa. Tällöin hyödynnetään mahdollisia varhennettua oppivelvollisuutta varten annettuja lausuntoja tai muuta lapsen tilanteen

arvioimisen tueksi jo aiemmin tehtyä tai arvioinnin yhteydessä tehtävää yhteistyötä terveydenhuollon ammattihenkilöiden kanssa. Arvioitaessa opetuksen järjestämistä perusopetuksessa tulee lapsen vammaa, sairautta tai toimintakyvyn rajoitetta tarkastella eri näkökulmista lapsen kokonaistilanteen ymmärtämiseksi. Perusopetuksen järjestämistä ja oppilaskohtaisia tukitoimia koskeva arviointi perustuu arvioon oppimäärän tavoitteista suoriutumisen ja opetukseen osallistumisen edellyttämien tukitoimien tarpeesta ja opetuksen järjestämisen tarkoituksenmukaisuudesta. Tietty lääketieteellinen diagnoosi ei automaattisesti tarkoita tiettyjen tukitoimien toteuttamista tai päätöstä perusopetuksen järjestämisestä oppilaalle oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen perusteella. Arviointiin perustuvaa tukea koskevaa päätöstä ei tehdä ainoastaan lääketieteelliseen arvioon pohjautuen, koska perusopetuksessa opetushenkilöstön tuki kohdentuu aina oppimisen ja koulunkäynnin tukemiseen ja tavoitteena on mahdollistaa jokaiselle oppilaalle opetussuunnitelman tavoitteiden ja perusopetuksen oppimäärän saavuttaminen sekä opetukseen osallistuminen.

Varhennetun oppivelvollisuuden hallintopäätöksen saaneen lapsen perusopetuksen aloitusta myöhennetään vain perustellusta syystä ja tarkoin harkiten (kts. luku 5.5.5). Tällainen syy voi olla esimerkiksi se, että lapsi ei ole sairaudesta johtuen osallistunut lainkaan tai juuri lainkaan esiopetukseen, ja esiopetukseen osallistumisen katsotaan olevan lapsen edun mukaista.

5.5.2 Sairaalaopetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

Erikoissairaanhoidossa potilaana olevan lapsen sairaalaopetus

Lapsen vakava sairaus tai vaikea elämäntilanne edellyttää erityistä pohdintaa esiopetuksen järjestämisessä ja tarvittavan tuen suunnittelussa. Erikoissairaanhoidossa potilaana olevan lapsen esiopetus järjestetään ensisijaisesti lapsen omassa esiopetuksen järjestämispaikassa. Sairaalan toimintayksikön sijaintikunta on kuitenkin velvollinen järjestämään sairaalassa potilaana olevalle lapselle opetusta siinä määrin kuin se hänen terveytensä huomioon ottaen on mahdollista.

Hoidosta vastaavan sairaalan toimintayksikön sijaintikunta on velvollinen järjestämään myös muulle kuin sairaalassa erikoissairaanhoidossa potilaana olevalle lapselle esiopetusta ja tukea siinä määrin kuin se hänen terveytensä, pedagogiset erityistarpeensa ja erikoissairaanhoidon hoidolliset ja kuntoutukselliset toimenpiteet huomioon ottaen on perusteltua. Sairaalaopetusta tulee järjestää, jos esiopetusta ei muutoin pystytä järjestämään lapsen edun mukaisesti. Myös kunnat, joissa sijaitsee erikoissairaanhoidon muu toimintayksikkö, voivat järjestää sairaalaopetusta erikoissairaanhoidossa olevalle lapselle.

Hoidosta vastaavan sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunta ja lapsen opetuksen järjestäjä sekä lapsen kotikuntalain mukainen kotikunta taikka kotikunnattoman lapsen asuinkunta sopivat yhdessä lapsen esiopetuksen järjestämisestä. Esiopetuksen järjestämisestä on kuultava lasta, hänen huoltajaansa tai muuta laillista edusta-

jaa sekä lapsen opetuksen järjestäjää ja opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisia. Jos lapsen opetuksen järjestäjä on eri kunta kuin lapsen hoidon aikainen kotikunta, myös lapsen kotikuntaa tai asuinkuntaa on kuultava. Jos yhteisymmärrykseen ei päästä, hallintopäätöksen tekee sairaalan sijaintikunta.

Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

Sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunnan on varsinaisen sairaalaopetuksen lisäksi järjestettävä konsultatiivista sairaalaopetuspalvelua lapsen omassa esiopetuksen järjestämispaikassa. Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu kohdennetaan ensisijaisesti opettajille, sillä konsultaatiolla tarkoitetaan ammattilaisten ja asiantuntijoiden välistä neuvottelua ratkaisun löytämiseksi tai neuvon saamiseksi.

Konsultatiivisen sairaalaopetuspalvelun tehtävänä on tarjota henkilöstölle konsultatiivista tukea lapsen oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi. Palvelua järjestetään sellaisissa tilanteissa, joissa tarvitaan vaativaa monialaista osaamista ennaltaehkäisevien tai korjaavien toimenpiteiden suunnittelemiseksi tai tekemiseksi muiden kuin sairaalassa erikoissairaanhoidossa potilaana olevien lasten esiopetukseen. Konsultatiivista sairaalaopetuspalvelua voidaan hyödyntää myös muiden kuin erikoissairaanhoidon potilaana jo olevien lasten opetukseen.

Konsultatiivisen sairaalaopetuspalvelun tarkoituksena on vahvistaa opettajien ja muun henkilöstön osaamista ja vahvistaa varhaista tukea osana esiopetuksen toimintakulttuuria. Lisäksi konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu vahvistaa sairaalaopetuksen ja esiopetuksen henkilöstön moniammatillisen ja monialaisen yhteistyön rakenteita. Oikea-aikaisella palveluiden antamisella lapsen omassa esiopetusryhmässä voidaan ehkäistä ongelmien kasautumista ja tukea esiopetukseen osallistumista.

Opetuksen järjestäjän tulee hoidosta vastaavan sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunnan kanssa moniammatillisessa yhteistyössä sopia konsultatiivisesta sairaalaopetuspalvelusta ja järjestää siirtymisen kannalta välttämätön tuki esiopetuksen järjestämiseksi. Mikäli opetuksen järjestäjä on muu kuin lapsen hoidon aikainen kotikunta tai ilman kotikuntaa olevan lapsen asuinkunta, myös lapsen kotikuntaa tai asuinkuntaa tulee kuulla. Sairaalaopetuksen päättyessä lapsi jatkaa siinä esiopetuksen toimipaikassa, johon hän kuului ennen sairaalaopetuksen järjestämistä.

5.5.3 Muut opetuspalvelut

Lapsi voi saada esiopetuksen aikana myös muita opetuspalveluita, mikäli lapsi tarvitsee niitä esiopetukseen osallistumisen tueksi. Muut opetuspalvelut ovat lapselle maksuttomia palveluja vastaavalla tavalla kuin tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä apuvälineet. Muiden opetuspalveluiden järjestämistavasta päättää opetuksen järjestäjä, ja palvelun järjestämisestä tehdään hallintolain mukainen päätös.

Lapsen esiopetuksen järjestäminen poikkeavasti terveydentilasta johtuvasta syystä

Lapsen esiopetus voidaan järjestää osittain toisin kuin perusopetuslaissa ja -asetuksessa säädetään ja määrätään, jos se on perusteltua lapsen terveydentilaan liittyvästä syystä. Esimerkiksi lapsen pitkäaikaissairaus voi estää tai vaikeuttaa lapsen osallistumista esiopetuksessa järjestettävään opetukseen. Esiopetukseen osallistumisajan lyhentäminen tai esiopetuksen poikkeava järjestäminen ei ole mahdollista ilman päätöstä esiopetuksen poikkeavasta järjestämisestä. Hallintopäätös tulee tehdä aina, jos poikkeaminen ei ole tilapäinen tai vähäinen.

Huoltaja tekee opetuksen järjestäjälle hakemuksen esiopetuksen järjestämisestä poikkeavasti. Päätös voidaan tehdä vain lapsen tilanteesta johtuvilla, terveydentilaan liittyvillä syillä. Terveystilan arvioivat terveydenhuollon ammattilaiset. Hallintopäätöstä varten tarvitaan asiantuntijalausunto esiopetukseen osallistumiseen vaikuttavasta tilanteesta, joka liitetään huoltajan hakemukseen. Koska kysymyksessä on opetuksen järjestäjän päätös, tulee päätöksen tekijän aina arvioida lapsen kokonaistilanne myös pedagogisesti eli miten lapsen oikeus esiopetukseen mahdollistuu. Päätös esiopetuksen poikkeavasta järjestämisestä tehdään aina tapauskohtaisesti yksittäisen lapsen tilanteen perusteella. Päätöksen on oltava lapsen edun mukainen.

Esiopetuksen poikkeavaa järjestämistä koskevassa päätöksessä on yksilöitävä, miten lapsen esiopetus poikkeaa perusopetuslaissa, -asetuksessa ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa säädetystä ja/tai määrätystä. Päätöksessä tulee käydä ilmi päätöksen voimassaoloaika. Päätös esiopetuksen poikkeavasta järjestämisestä on voimassa määräajan, enintään lukuvuoden. Jos lapsen saama esiopetuksen määrä alittaa esiopetuksen vähimmäistuntimäärän 700 tuntia tai jos päätös koskee esiopetuksen järjestämispaikkaa, ratkaisun toimivuutta tulee säännöllisesti arvioida. Kaikki päätöksessä päätetyt asiat tulee perustella.

5.5.5 Perusopetuksen aloituksen myöhentäminen

Lapsen perusopetuksen aloittamista voidaan myöhentää vuodella, jos se on lapsen edun mukaista. Huoltaja tekee opetuksen järjestäjälle hakemuksen perusopetuksen aloittamisesta vuotta säädettyä myöhemmin. Hakemukseen tulee liittää psykologinen ja tarvittaessa lääketieteellinen selvitys. Opetuksen järjestäjä tekee myönteisen tai kielteisen hallintopäätöksen. Päätös tulee perustella, ja psykologiset ja mahdolliset lääketieteelliset selvitykset liitetään päätökseen.

Hallintopäätös perusopetuksen aloituksen myöhentämisestä tulee tehdä vain perustellusta syystä ja tarkoin harkiten. Päätöstä ei voi tehdä esimerkiksi siitä syystä, että perusopetuksessa ei olisi mahdollisuutta vastata lapsen oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarpeeseen. Päätös perusopetuksen aloituksen myöhentämisestä tehdään ennen kuin lapsi aloittaa perusopetuksessa.

Kun lapsen perusopetuksen aloitusta on myöhennetty vuodella, lapsella on oikeus osallistua esiopetukseen vielä yhden esiopetusvuoden ajan.

5.6 Paikallisesti päätettävät asiat

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden luku 5 lisätään paikalliseen opetussuunnitelmaan sellaisenaan, ja siihen lisätään paikallisesti päätettävät asiat alla olevan mukaisesti.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään ja kuvataan:

- Luvun 5.1 osalta
 - o Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen järjestämistä ohjaavat paikalliset käytännöt ja vastuut
 - o Päiväkodin johtajan tai rehtorin vastuut tuen toteuttamisessa
 - o Lukuvuosisuunnitelman rakenne tuen järjestämisen osalta sekä laatimisen ja tarkentamisen periaatteet ja vastuut
 - o Toiminta siirtymävaiheissa ja tiedonsiirtoon liittyvät käytännöt ja vastuut
 - o Esiopetuksen ja esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen tuen yhteensovittamisen paikalliset käytännöt
- Luvun 5.2 osalta
 - o Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden toteuttaminen, yhteistyörakenteet ja vastuut järjestäjä-, toimipaikka- ja ryhmätasolla
 - o Ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamisen käytännöt ja vastuut
- Luvun 5.3 osalta
 - o Ryhmäkohtaisten tukimuotojen riittävyys ja lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arviointiin ja tukitoimien toteuttamista koskevan suunnitelman laatimiseen liittyvät käytännöt ja vastuut
 - o Tukea koskevan päätöksen valmistelun käytännöt ja vastuut sekä päätöksestä päättämisen vastuu
- Luvun 5.4 osalta
 - o Yhteistyökäytännöt huoltajan ja lapsen kanssa lapsikohtaisten tukitoimien arvioinnissa, suunnittelussa ja päätöksenteossa
 - o Opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten sekä muiden monialaisen yhteistyön tahojen kanssa tehtävän yhteistyön ja kehittämisen periaatteet
- Luvun 5.5 osalta
 - o Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksentekoon ja toteuttamiseen liittyvät yhteistyökäytännöt ja vastuut **(voimaan 1.8.2026)**
 - o Sairaalaopetuksen järjestämiseen liittyvät yhteistyökäytännöt ja vastuut
 - o Sairaalaopetuksen konsultaatiopalvelun toteuttamisen yhteistyökäytännöt ja vastuut
 - o Lapsen esiopetuksen poikkeavaan järjestämiseen ja päätöksentekoon liittyvät käytännöt ja vastuut
 - o Perusopetukseen aloittamiseen vuotta säädettyä myöhemmin kuuluva yhteistyö, käytännöt ja vastuut

6. Opiskeluhoolto

Tässä luvussa määrätään perusopetuslain mukaisesti opiskeluhoollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskeluhoollon tavoitteista sekä oppilas- ja opiskelija-huoltolaissa määrätyn opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelman laatimisesta.

Tässä luvussa käytetään oppilas- ja opiskelijahuoltolain käsitteistön sijasta opiskelijasta käsitettä lapsi ja oppilaitoksesta nimitystä esiopetus tai esiopetusyksikkö. Koulutuksen järjestäjään viitataan käsitteellä opetuksen järjestäjä. Perusopetuslain mukaisesta käsitteestä oppilashuolto käytetään ilmaisua opiskeluhoolto. Mitä jäljempänä todetaan hyvinvointialueesta, koskee myös Helsingin kaupunkia.

Opiskeluhoollolla tarkoitetaan lapsen hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa esiopetuksessa. Lapsella on oikeus saada maksutta opiskeluhoolto, jota opetukseen osallistuminen edellyttää. Opiskeluhooltotyössä otetaan huomioon lapsen edun ensisijaisuus.

Opiskeluhooltoja toteutetaan opetustoimen ja hyvinvointialueen suunnitelmallisena yhteistyönä lasten ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhoolto on sekä yhteisöllistä että yksilökohtaista työtä. Yhteisöllinen opiskeluhoolto on ennalta ehkäisevää ja ensisijainen tapa toteuttaa opiskeluhooltoja esiopetuksessa. Se on kaikkien esiopetuksessa työskentelevien ammattilaisten yhteinen tehtävä. Lisäksi lapsilla on oikeus opiskeluhooltopalveluihin, joita ovat ikäryhmälle tarkoitetut neuvo-
lapalvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut. Opiskeluhooltopalvelut järjestetään lähipalveluna, jolle opetuksen järjestäjän tulee tarjota asianmukaiset tilat.

6.1 Paikallisesti päätettävät asiat ja opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma

Opetuksen järjestäjän on laadittava opiskeluhoollon kokonaisuuden toteuttamiseksi opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma. Järjestäjäkohtaisen opiskeluhoollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa monialainen opiskeluhoollon ohjausryhmä. Opiskeluhooltosuunnitelma laaditaan yhteistyössä esiopetuksen ja opiskeluhooltopalvelujen henkilöstön, lasten ja heidän huoltajiensa kanssa. Hyvinvointialueella on terveydenhuoltolain mukainen yhteistyövelvoite opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelman valmistelussa.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma korvaa opiskeluhoollon osalta paikallisen opetussuunnitelman. Se sisältää opetuksen järjestäjäkohtaisesti määritellyt opiskeluhooltotyön tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhoollon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (*omavalvonta*) sekä esiopetusyksikkökohtaisesti tarkenne-

tut tiedot asiakokonaisuuksista 1-5. Opetuksen järjestäjän tulee kuvata opiskeluhoito-suunnitelmassa, miten suunnitelman toteutumista esiopetusyksiköissä seurataan ja tarkistetaan tarvittaessa.

Opetuksen järjestäjän tulee valmistella kutakin koulutusmuotoa koskevan määräyksen mukainen opiskeluhoitosuunnitelma. Opetuksen järjestäjä päättää paikallisesti, miten tarvittavat tiedot asiakokonaisuuksista kootaan ja miten esiopetusyksiköiden toimintaa niiden avulla ohjataan. Opiskeluhoitopalvelujen osalta tämä tehdään yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. Suunnitelma liitetään kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan.

Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhoitoon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten suunnitelmassa on esiopetusyksikkökohtaisesti seuraavat tiedot (asiakokonaisuudet 1-5):

1) Arvio opiskeluhoitoon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista

Arvioon opiskeluhoitoon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista (ikäryhmälle tarkoitetut neuvolapalvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut) kootaan tiedot kultakin esiopetusyksiköltä. Tiedot ilmoitetaan opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten henkilötyövuosina. Arvioilla varmistetaan opiskeluhoitopalvelujen riittävyys huomioiden lasten ja esiopetusyksiköiden tarpeet, terveystarkastusten ja henkilöstömitoitusten toteutuminen sekä palvelujen järjestäminen määräajassa.

Arvio opiskeluhoitoon kokonaistarpeesta

Arvioon kokonaistarpeesta sisältyvät yksilökohtaisessa ja yhteisöllisessä opiskeluhoitotyössä sekä opiskeluhoitoon yhteistyössä tarvittavat resurssit. Kokonaistarpeen arviossa huomioidaan esimerkiksi esiopetusyksiköiden määrä ja esiopetuksen lapsimäärä sekä toimintaympäristön erityispiirteet. Arviossa huomioidaan lisäksi esimerkiksi oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukea tarvitsevien sekä maahanmuuttotaikeiden lasten lukumäärät ja osuudet.

Arvio käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista

Opetuksen järjestäjän arviossa käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista ilmoitetaan kaikkien opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten (ikäryhmälle tarkoitetut neuvolapalvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut) henkilötyövuodet.

2) Esiopetuksen toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhoitoon edistämiseksi

Yhteisöllinen opiskeluhoito on tärkeä osa esiopetuksen toimintakulttuuria ja sen kehittäminen edellyttää johtamista. Lasten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen kuuluu oppilas- ja opiskelijahuoltolain 6 §:n (opetussuunnitelman mukainen ja opetuksen järjestäjän opiskeluhoito) mukaisesti yhteisöllisen työn kokonaisuuteen. Tällä tarkoitetaan toimin-

taa, jonka avulla seurataan ja kehitetään yhteisöllistä ja yksilöllistä hyvinvointia sekä terveellisen, turvallisen ja esteettömän oppimisympäristön syntymistä, edistetään mielenterveyttä ja oppimista sekä ehkäistään syrjäytymistä. Esiopetuksen henkilökunnalla on ensisijainen vastuu esiopetusyhteisön hyvinvoinnista.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan

- yhteisöllisen opiskeluhoollon toimintatavat esiopetuksessa
- esiopetusyksikkökohtaisten opiskeluhoitoryhmien johtaminen, kokoonpano ja toimintatavat

3) Toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi (yksilökohtainen opiskeluhoolto)

Yksilökohtaisella opiskeluhoollolla tarkoitetaan ikäryhmälle tarkoitettuja **neuvolapalveluja, opiskeluhoollon kuraattori- ja psykologipalveluja sekä yksittäistä lasta koskevaa monialaista yksilökohtaista opiskeluhooltoja, jota toteutetaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä**. Yksilökohtaisessa opiskeluhoollossa seurataan ja edistetään **lapsen kokonaisvaltaista terveyttä, hyvinvointia, osallisuutta ja oppimista, ehkäistään ongelmia ja tarjotaan varhaista tukea**.

E. Lapsen osallisuus ja toivomukset otetaan huomioon toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Yksilökohtaisessa työssä noudatetaan tietojen luovuttamista, saamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan

- lapsen ohjaaminen opiskeluhoitopalveluihin (ikäryhmälle tarkoitettut neuvolapalvelut, kuraattori- ja psykologipalvelut)
- yksittäisen lapsen tueksi koottavan monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen, hoitajan suostumuksen hankkiminen ja työskentelyyn osallistuminen
- opiskeluhoitokertomusten laatiminen, säilytys ja vastuuhenkilön nimeäminen opetuksen järjestäjän opiskeluhoitorekisterille
- lapsen erityisruokavalion tai lääkityksen ilmoittamisen käytänteet esiopetuksessa

4) Yhteistyön järjestäminen lasten ja heidän perheidensä sekä esiopetuksessa työskentelevien ja muiden lasten hyvinvointia tukevien tahojen kanssa

Opiskeluhoolto on kaikkien esiopetuksessa työskentelevien ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten yhteinen tehtävä. Lasten, hoitajien, esiopetuksen henkilöstön ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten sekä yhteistyötahojen osallisuus opiskeluhoollon toimintatapojen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa on opiskeluhoollossa keskeistä. Tämä edellyttää yhteisiä toimintatapoja ja erityisesti opetuksen järjestäjän ja hyvinvointialueen yhteistyötä.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan

- lasten, huoltajien, esiopetuksen henkilöstön ja opiskeluhoitopalvelujen osallisuus opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman laatimisessa ja yhteisöllisen opiskeluhoollon toteuttamisessa
- esiopetuksen ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä
- opiskeluhoollon monialainen yhteistyö oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen sekä sairaalaopetuksen yhteydessä
- yhteistyö esiopetuksen ja muiden lasten hyvinvointia tukevien tahojen kanssa kuten perheneuvola, lastensuojelu ja erikoissairaanhoido
- yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhoollon periaatteista ja toiminnasta tiedottaminen lapsille, huoltajille, henkilöstölle ja yhteistyötahoille

5) Suunnitelmat lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä kriisisuunnitelma

Lapsella on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, johon kuuluu fyysinen, psyykkinen, sosiaalinen ja pedagoginen turvallisuus. Turvallisuuden varmistaminen edellyttää opetuksen järjestäjältä suunnitelmallista toimintakulttuurin kehittämistä, yhteistä valmistelua ja yhteisten toimintatapojen luomista esiopetusyksiköiden kanssa. Opetuksen järjestäjä perehdyttää henkilöstönsä ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaiset toimintatapoihin erilaisissa ongelmatilanteissa sekä huolehtii tiedottamisesta ja suunnitelmien päivityksestä.

Suunnitelmat lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan erikseen toimenpiteet väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemiseksi, niiden esiintyvyyden seuraamiseksi ja ongelmatilanteisiin puuttumiseksi sekä jälkiseurannan edellyttämät käytänteet. Suunnitelmassa kuvataan opettajan, päiväkodin johtajan tai rehtorin velvoite ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai matkalla esiopetukseen tai kotiin tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan lapsen huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Lisäksi kuvataan toimintatavat tukea tarvitsevan lapsen (teon kohde ja tekijä) ohjaamiseksi opiskeluhoitopalveluihin. Kuvaus yhteistyöstä huoltajien kanssa sekä viranomaisyhteistyö ml. toimintatavat koskien ilmoitusvelvollisuutta sosiaalitoimeen ja/tai poliisille ovat osa suunnitelmia.

Suunnitelma lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä Siilinjärven kunnassa on laadittu yhteiseksi kaikkien esiopetusyksiköiden kanssa. Sen päivityksestä vastaa ja koordinoi EsVa- työryhmä ja se laaditaan yhdessä hyvinvointialueen ja muiden tarvittavien viranomaisten kanssa. Päiväkodit laativat kunnan yhteiseen suunnitelmaan pohjautuvan yksikkökohtaisen toimintaohjeistuksen (toimenpiteet tiivistetysti, yhteyshenkilöt yhteystietoineen, tiedotus- ja päivitysvastuut), jonka ajantasaisuudesta vastaa päiväkodin johtoryhmä.

Kriisisuunnitelma (suunnitelma kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle)

Opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelmaan sisältyy kriisisuunnitelma, jossa kuvataan toiminta äkillisissä kriiseissä, uhka- ja vaaratilanteissa. Suunnitelmassa kuvataan kriisitilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat kriisitilanteissa sekä toimintavalmiuksien harjoittelu. Lisäksi suunnitelmassa kuvataan tämän kokonaisuuden johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako. Suunnitelmassa kuvataan sisäisen ja ulkoisen viestinnän sekä opetuksen järjestäjän ja esiopetuksen välisen tiedottamisen periaatteet. Suunnitelma valmistellaan yhteistyössä hyvinvointialueen ja muiden tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaara ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset sekä psykososiaalisen tuen järjestämisen periaatteet.

Siilinjärvellä on laadittu kaikkien esiopetusyksiköiden toimintaa ohjaava toimintamalli koskien äkillisiä kriisejä ja uhka- ja vaaratilanteita. Sen päivityksestä vastaa EsVa- työryhmä ja se laaditaan yhdessä hyvinvointialueen ja muiden tarvittavien viranomaisten kanssa. Kukin yksikkö huolehtii kunnan yhteiseen toimintamalliin pohjautuvan yksikkökohtaisen kriisityön toimintaohjeistuksen (toimenpiteet tiivistetysti, yhteyshenkilöt yhteystietoineen, tiedotus- ja päivitysvastuut), jonka ajantasaisuudesta vastaa yksikön opiskeluhuoltoryhmä.

7. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatuserityisyyteen perustuva esiopetus

Valtioneuvosto voi myöntää rekisteröidylle yhdistykselle tai säätiölle luvan esiopetuksen järjestämiseen³¹. Järjestämisluvassa opetuksen järjestäjälle voidaan määrätä erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatuserityisyyteen perustuva järjestelmä perustuvaa erityyppistä koulutustehtävää.

Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatuserityisyyteen perustuvassa esiopetuksessa toiminnan, kasvatuksen ja opetuksen tulee noudattaa esiopetukselle asetettuja yleisiä tavoitteita sekä oppimiskokonaisuuksien toteuttamiselle asetettuja yhteisiä tavoitteita. Esiopetuksessa noudatetaan näitä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita sitouttamatta lapsia tiettyyn opetuksen taustalla olevaan maailmankatsomukseen tai kasvatuserityisyyden taustalla olevaan arvo- ja kasvatuserityisyyteen perustuvaan järjestelmään. Poikkeamista ja painotuksista määrätään järjestämisluvassa ja valtioneuvoston asetuksessa³².

Siilinjärven kunnallisessa esiopetuksessa ei järjestetä erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatuserityisyyteen perustuva esiopetusta.

³¹ Perusopetuslaki 7 § (628/1998)

³² Valtioneuvoston asetus (422/2012) 3 § ja 10 §

7.1 Paikallisesti päätettävät asiat

Esiopetuksen paikallinen opetussuunnitelma voi olla järjestäjäkohtainen tai toimipaikkakohtainen tai näiden yhdistelmä opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma voi olla omaleimainen opetuksen järjestämisluvan ja valtioneuvoston asetuksen asettamissa³³ rajoissa. Paikallinen opetussuunnitelma ei voi olla ristiriidassa esiopetusta koskevan lainsäädännön tai esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden kanssa.

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa sen lisäksi, mitä perusteasiakirjassa aiemmin määrätään,

- mitkä ovat erityiseen maailmankatsomukseen liittyvät esiopetuksen arvopeustaa täydentävät näkökulmat ja miten nämä näkökulmat näkyvät esiopetuksen toimintakulttuurissa, työskentelytavoissa ja oppimiskokonaisuuksien painotuksissa
- mitkä ovat miten erityiseen kasvatusopilliseen järjestelmään liittyvät pedagogiset periaatteet ja ratkaisut sekä miten nämä periaatteet ja ratkaisut näkyvät esiopetuksen toimintakulttuurissa, työskentelytavoissa ja oppimiskokonaisuuksien painotuksissa.

³³ Valtioneuvoston asetus (422/2012) 3 § ja 10 §

